

Brána

magazín pro návštěvníky
Ústeckého kraje

č. 10

PŘÍRODA

Neobjevená místa
Českého Švýcarska

HISTORIE

Podkrušnohorské
technické muzeum

UMĚNÍ

Galerie
Ústeckého kraje

AKTIVITY

Funpark Most

Žatec a krajina žateckého chmele je památkou světového dědictví UNESCO!

V pořadí sedmnáctá úspěšná česká nominace do Seznamu světového dědictví UNESCO. Ale první chmelařská krajina na světě, která získala tento prestižní status.

Žatec a krajina žateckého chmele se nachází v severozápadní části České republiky v lokalitě, která poskytuje ideální podmínky pro pěstování chmele, ústřední aromatické složky při výrobě piva. Památka se skládá se ze dvou částí, které společně ilustrují celý cyklus pěstování, zpracování a obchodování s nejznámější odrůdou chmele na světě.

Žatecká chmelařská krajina se skládá z venkovských chmelnic a malých vesnic Stekník a Trnovany.

Druhou částí zapsané památky je město Žatec složené z historického městského centra (německy Saaz) spolu s Pražským předměstím, které se rozvinulo v 19. století. Obě části území jsou si geograficky blízké, propojené řekou Ohře.

Tato rozvinutá a přetrvávající kulturní krajina a její stavební dědictví spojené s pěstováním a zpracováním chmele svědčí o tradici, která je zde praktikována již více než 700 let a pokračuje dodnes, a to i přes obrovské demografické změny v různých obdobích její historie. V této pozoruhodné krajině se nachází celá řada prvků od tradičních chmelnic přes budovy sloužící k sušení, balení, certifikaci a skladování chmele až po části historické dopravní sítě silnic, železnice, řeky Ohře a dalších vodních toků. Patří k nim také podpůrné administrativní, kulturní a náboženské budovy a kulturní zvyklosti.

Na Seznamu světového dědictví se již nachází desítky kulturních zemědělských krajin, ať již jde o krajiny viniční, krajiny tvořené olivovníky nebo čajovníky, rýžové terasy nebo tabákové či kávové plantáže, chmelová krajina s chmelařským městským zázemím na seznamu dosud nefigurovala a zápisem byla uznána její celosvětová jedinečnost a hodnota.

Nominační dokumentace a další aktuální informace lze nalézt na webu www.zatec-and-the-landscape-of-saaz-hops.com

Interaktivní mapová aplikace Žatec a krajina žateckého chmele www.mapazatec.cz

Vydal Krajský úřad Ústeckého kraje
Velká Hradební 3118/48, 400 02 Ústí nad Labem
Telefon: +420 475 657 111
Fax: +420 475 200 245
E-mail: urad@kr-ustecky.cz

www.kr-ustecky.cz
www.branadocech.cz

Kreativní, grafické a DTP zpracování: NOESIS s.r.o.

Tisk: Triangl a.s.

Autor textů: Rostislav Křivánek

Fotografie: archiv Ústeckého kraje, archiv Českého Švýcarska, o. p. s., archiv DA Krušné hory, o. p. s., archiv DA Dolní Poohří, o. p. s., archiv DA České středohoří, o. p. s., archiv ČT, Vilém Maruš, Vladimír Cettl, Tomáš John, Pavel Bergr, Rostislav Křivánek, Dan Fiker, Václav Sojka, Martin Cyprian, František Tomeš a další

Obsah

strana 6-7

Po Labi na mnoho způsobů

strana 10-11

Neobjevená místa Českého Švýcarska

strana 30-31

Moldavská horská dráha

strana 40-41

jezero Most

strana 58-59

Řemeslné pivovary

strana 68-69

Dopravní systém Ústeckého kraje

- 4-5 **Za Pravdou na Džbánsko**
Cesta, na které každý najde Pravdu
- 6-7 **Labe**
Po Labi na mnoho způsobů
- 8-9 **LESNÁ – Krušnohorské muzeum**
Návrat krušnohorských domů
- 10-11 **Neobjevená místa Českého Švýcarska**
Málo známými cestami za krásou
- 12-13 **Výlety Českého středohoří**
Utajené výlety v Českém středohoří
- 14-15 **Sakrální památky Dolního Poohří**
Za kostely nazdařbůh
- 16-17 **Telnice v zimě i v létě**
Neobjevené Telnicko
- 18-19 **Turistické cíle Českého Švýcarska**
Kouzelná místa, kde sezona nikdy nekončí
- 20-21 **Jimlín – Nový hrad**
Království malovaných stropů
- 22-23 **Na kole za památkami Českého středohoří**
Středohořím na kole zase trochu jinak
- 24-25 **Šluknovsko**
Textiláci z výběžku
- 26-27 **Levín**
Zde jsou lvi aneb levínská tajemství
- 28-29 **Elektrocyklistika v Ústeckém kraji**
Kraj elektrocyklistice zaslíbený
- 30-31 **Moldavská horská dráha**
Vlakem do hor i do historie
- 32-33 **Peruc**
Peruc plná překvapení
- 34-35 **Roudnice – procházka historickým městem**
Roudnice nad Labem, utajená kráska
- 36-37 **Ústecký kraj**
Ústecký kraj s úsměvem
- 38-39 **Pod Studencem**
Žena, která nehodlá zapomenout
- 40-41 **Mostecké jezero**
Jak se zrodilo jezero Most
- 42-43 **Komiks Oldřich a Božena**
- 44-45 **Podkrušnohorské technické muzeum**
Muzeum, jaké jste ještě nezažili
- 46-47 **Galerie Ústeckého kraje**
Málový svět galerií
- 48-49 **Destinační agentura České Švýcarsko**
Více než dvacet let přivádějí turisty do skal
- 50-51 **Lubenec**
Cestou modré chryzantémy
- 52-53 **Funpark Most**
Báječná zábava na popravisti
- 54-55 **Regionální produkty Českého Švýcarska**
Českošvýcarský sen
- 56-57 **Regionální produkty Českého středohoří**
Středohorské chutě, vůně i zážitky
- 58-59 **Řemeslné pivovary**
Lanýž, pivo ze Středohoří
Emeran, pivo z Krušných hor
- 60-61 **Vinařství**
Vinum celebratum
Pod Lovošem – Naturální nanovinařství
Vinařství Němeček – Vinice s nejkrásnějším výhledem
- 62-63 **Gastronomie**
Arrigō aneb Nebojte se objevovat
Monopol aneb klasika v moderním hávu
- 64-65 **FKÚK**
Covid? A přece se točilo!
- 66-67 **Hřebenovka – historie a budoucnost**
Hřebenovka Českým Švýcarskem
- 68-69 **Dopravní systém Ústeckého kraje**
Po celém kraji bez starostí

Cesta, na které každý najde Pravdu

Celý život se snažíme najít pravdu. Vlastně den co den. Občas se to povede, častěji nepovede. Já pro vás ale dnes mám zaručený recept, jak se k Pravdě s velkým „P“ dostat. Tohle nádherné jméno totiž od nepaměti nosí rozsáhlý hrad, který zpustnul už někdy v 16. století a od té doby se proměňoval v jednu z nejmagičtějších zřícenin v Česku. Proč se jmenuje Pravda, to popravdě nikdo neví. Trochu se spekulovalo o husitech, ale hrad podle všeho měl tohle jméno už dávno před jejich ničivým tažením. Kam se tedy za Pravdou vydat? Do nádherných lesů přírodního parku Džbán, jihozápadně od Loun, mezi obce Domoušice a Pnětluky.

K Čertovu kameni

Je vlastně jedno, odkud se na Pravdu vydáte, jestli z Pnětluk, kterým dominuje krásný barokní chrám sv. Matouše a patrová sýpka z téhož období, anebo z Domoušic. Tady vás zase bezesporu zaujme pozdně barokní kostel sv. Martina se samostatně stojící kamennou zvonicí i barokní zámek, který dnes slouží jako soukromý obytný objekt. Hodíme si nejspíš korunou... Domoušice. Dobrá – vydejme se tedy po zelené a chvilu se nechme vést i naučnou stezkou Kounovské kamenné řady. Kdo má čas, může si výlet prodloužit právě o oněch čtrnáct podivuhodných a tajuplných řad kamenů, o nichž dodnes nevíme, k čemu přesně našim předkům sloužily. My se ale pár metrů za lesní silničkou, kterou protneme, odpojíme a spolehneme se na jinou naučnou stezku. Ta nese název Na Pravdu – a právě o tu nám přece jde. Je asi tři kilometry dlouhá a na jejích zastaveních je možné dočíst se leccos o historii regionu i o lesním hospodaření ve zdejších smíšených porostech. Daleko důležitější je ale atmosféra lesa. Už tady totiž začíná jistá tajemnost, přízračnost a podivuhodné rozechvění. Pískovec a opuka, to jsou hlavní viníci. První se atmosféry cesty ujímá pískovec. Cesta nás totiž brzy

přivede k roztodivnému solitéru, asi čtyři metry vysokému kamennému bloku. Kde se tady vzal? Lidové podání má jednoduché vysvětlení: Čertův kámen, neboť tak se skalisko jmenuje, tu upustil čert. Lopotil se s ním totiž vzduchem, aby jím škodolibě

zavalil jedinou studnu v Pnětlukách, u které se místní neustále hádali a handrkovali, kdo tu byl dřív a kdo má na vodu nárok. Evidentně si ale akci nenaplánoval dobře, protože letěl nad ránem a zaskočilo ho brzké kokrhání kohouta. To, jak známo, čerty velmi oslabuje. A tak kámen pustil o pěkných pár set metrů dřív. Že tenhle kámen zaujal

už mnoho poutníků před námi, poznáme snadno, především podle nesčetného množství vyrytých nápisů a obrázků, jakož i podle stop vyrytých tisícerým oblézáním a klouzáním dolů. Na druhé straně cesty je další, už méně nápadný kámen, kterému se říká Čertice. Že by tedy tehdy letěl s kameny ke studni ďábelský pár?

Panoptikum tváří ve skalách

Ta pravá přízračnost nás ale teprve čeká. Za chvíli totiž vstoupíme do Kamenného úvozu. Nejdřív si užijeme nečekanou vyhlídku daleko do kraje, pak už ale vstoupíme do míst, kde si dávní poutníci, obchodníci a formani museli cestu vyvzdorovat mezi pískovcovými skalami. A právě ty jsou zdrojem oné tajemnosti. Jsou totiž plné tváří. Ne, nejde o další pověst, tyhle tváře, vlastně tesané reliéfy tu vytvořil člověk. Soudě podle značné obratnosti a patrné umělecké zkušenosti, zdá se být pravděpodobné, co vyprávějí zdejší pamětníci – že totiž tuhle pozoruhodnou přírodní galerii vytvořili v šedesátých letech minulého století studenti sochařské školy z Hořic, kteří tu trávili prázdniny. Jiné teorie tvrdí, že jde o práce z konce 19. století, ale

hořícká stopa zdá se být pravděpodobnější. Ať tak či onak, objevování dalších a dalších tváří, grimas a šklebů, které musí v přítmí působit až strašidelně, je dodnes zábavné. Jak cesta stoupá, objevuje se bělostná opuka, která se v dávných dobách usazovala na pís-kovcovém podloží. Jsme vpravdě jen kousek od Pravdy. Kdo by to byl řekl, že Pravda bude opuková...

Bloudění časem na Pravdě

Jsme na Pravdě. Romantičtější místo je vážně těžké si představit. Dřevěný mostek nás převede přes hluboký hradní příkop a my vstoupíme do rozsáhlého trojúhelníkovitého prostoru plného pozůstatků zdí, bran, palácových staveb, sestoupíme do sklepení,

naopak vystoupáme na zbytky hradeb, díváme se střílnami, odhadujeme, kde byly do zdí zasazeny trámy... Jsme hradními pány. Alespoň na chvíli. Kterými? Upřímně, historici, jak už je tak v povaze jejich práce, se do krve přou o to, či „možná“ je pravděpodobnější. Hrad „možná“ vzniknul ve 14. století, kdy ho na místě prehistorického hradiště vybudovali Sulovicové, „možná“ ale až o sto let později přičiněním někoho úplně jiného. My, díky-bohu, nejsme historiky, a tak se můžeme, opření o sluncem vyhřátou opukovou zeď, s přivřenýma očima toulat časem, jak se nám zachce. Třeba 15. stoletím, kdy páni z Kolovrat nechali vybudovat dodnes patrný unikátní obranný systém s mohutným okružním valem. Jsme na chvíli pevnostním stavitelem, který prochází zemní val před severní hradní

zdi a kontroluje umístění děl v nárožích valu. Ted' se posuneme o sto let dopředu a rychle se ukryjeme do výklenku zdi, protože na prostranství uprostřed zpustlého hradu si právě banda hrdlořezů a loupežníků opéká ukradené dobytče. Čas zaviří – a my jsme náhle obklopeni houfem vyděšených lidí s uzlíky toho nejcennějšího, co doma měli. Píše se rok 1866 a zuří rakousko-pruská válka. Kdo se uteče na Pravdu, unikne drancování. Zas skok o pár let – a zase dav. Tentokrát naopak jásaající a burcující. Bezmála deset tisíc lidí je tu a na hradbách defilé řečníků. Je 12. července 1868 a rakouskými úřady zakázaný tábor lidu pulsuje touhou po sebeurčení národa českého... A když zase oči otevřeme, jsme tu sami. Kolem klid a mír. Pravda, ne všude, ale na Pravdě určitě.

Po Labi na mnoho způsobů

Češi jsou národ turistů. Máme nejhustší síť turistických značek na světě a také ji zhusta využíváme. Chodíme snad po všech myslitelných terénech. Tak proč ne po vodě? Nechtejte mě za slovo – neponoukám vás, abyste se pokoušeli po řece Labi opravdu chodit. Využít ji ale jako turistickou vodní cestu je čím dál snazší a hlavně zábavnější. Můžete se po ní projet lodí, pádlovat na raftu, vyzkoušet wakeboarding, nebo na ni vyrazit s paddleboardem, což se koneckonců chůzi po vodě dosti podobá.

Romantika na palubě

Plout po řece a chodit kolem ní, to je člověku dáno už od nepaměti. Lodní doprava po Labi je archeologicky doložena už v době železné. V té době se po Labi vozila hlavně sůl, jeden z mála nerostů, který se v českých zemích nevyskytuje. My ale žijeme v době turistické, takže se už po řekách plavíme hlavně proto, abychom si užili výhledy na okolní přírodu a krásy vybudované našimi předky. Za tím účelem jsou k dispozici tři výletní lodní linky,

kteří jsou začleněny do integrovaného systému dopravy Ústeckého kraje, takže si je můžete užít doslova za pár korun. Ta, která slyší na jméno T91, pluje z Ústí nad Labem proti proudu nádherným údolím Porta Bohemica mezi ježatými svahy žernoseckých vinic do bělostného královského města Litoměřic. To zvědavému turistovi nabízí mnohé, třeba pozoruhodný okruh po církevních památkách nebo výborné pivo i kuchyni v Biskupském pivovaru U sv. Štěpána. A mimořádně se touhle linkou svezete přes Roudnici

a Štětí až do Mělníka! Druhá linka, T92, je v provozu na jaře a na podzim a vydává se opačným směrem. Pluje z Ústí do Děčína, kde v těsné blízkosti řeky láká thunovský zámek i via ferrata na Pastýrské stěně, a pokračuje úchvatným Labským kaňonem do Hřenska, které je východištěm k největším magnetům Českého Švýcarska. Třetí lodní linka je v provozu od roku 2023 a svezí zájemce z Litoměřic do Terezína. A je tu dokonce ještě třetí možnost, vyplout na palubě lodi Marie z ústeckého Vaňova třeba na Píšťanské jezero s báječným koupáním i dobrou restaurací v tamější Maríně.

Třeboutický adrenalin

Labe si ale můžete užít i daleko aktivněji a využít k putování po řece místo lodního motoru své vlastní síly. Možností je víc, ale já mám pro vás jeden zaručený tip – Třeboutice. Do těch to máte z Litoměřic nějakých pět kilometrů po Labské stezce, takže sem klidně vyrazte na kole. Najdete tu v mnohém jedinečný areál WAKE & FUN, který vybudovala parta adrenalinových nadšenců. Tady si zkusíte aktivity, o kterých jste dost možná ještě ani neslyšeli – třeba jetsurf, tedy jízdu na motorovém surfu, který řídíte pomocí ručního ovladače. Wakeboarding je zase,

laicky řečeno, vodní lyžování na surfu, přičemž klasické vodní lyže jsou tu samo sebou k dispozici také. Že jste něco podobného nikdy nezkoušeli? Tady jsou připraveni i na úplné nováčky, takže směle do toho. Je vám to málo? Půjčte si paddleboard, zahrajte si beach volejbal nebo si zacvičte jógu a jste-li už uondáni, usedněte v příjemném baru, nebo se tu rovnou ubytujte.

Roudnické rodeo i děčínské rafty

Vyznavači vodního slalomu, sjezdu i rodea na kánoích, kajacích i raftech by rozhodně neměli minout umělý kanál divoké vody v Roudnici nad Labem. Je čtvrt kilometru dlouhý a nabízí rychlou vodu i navzdory velmi malému převýšení.

Překážky jsou tu modelované a umístěné tak, aby sice tvořily vlny, válce a vracáky, ale aby zároveň co nejméně brzdily vodu. Řeknete si možná – divoká voda přece jenom už chce jisté zkušenosti. Dobrá – netroufáte-li si na ni, mám pro vás další tip. Děčín. Tady si Labe osedláte skutečně na mnoho způsobů. I díky osobní zkušenosti doporučuji především raft. Budete nadšeni! Ať už si plavidlo půjčíte kdekoli – třeba v Active Point, Lodě Děčín nebo Rafty Děčín – užijete si skvělou jízdu v labském proudu a bude jen na vás, chcete-li pádlovat jako zběsilí nebo se jen tak nechat unášet vodou. Uvidíte tři sta metrů vysoké stěny Labského kaňonu z úplně jiné perspektivy, potkáte bobry, vydry i kormorány – a to všechno i na nejkratší

trase do Dolního Žlebu. Plout ale můžete i dál, do Hřenska, Bad Schandau nebo třeba až do Drážďan. A nejen na raftu – k dispozici jsou i kánoe a kajaky. Vrátit se můžete na kole po Labské stezce, půjčovna plavidla odveze a kola vám dopraví, kam potřebujete. To ale není všechno. Děčín je krásné město, zejména díváte-li se na něj z řeky. Třeba z paddleboardu, který zručně provedete pod Tyršovým mostem i kolem soutoku Labe s Ploučnicí. Z hladiny Labe zcela jistě zahlédnete i postavičky na kolmé Pastýřské stěně a dost možná dostanete chuť vydat se tam taky. O zdejší via ferrate už jsem se zmínil, ale ona stojí za víc než za zmínku. Je jediná v Evropě v samém centru města, má šestnáct jistěných cest, z nichž některé lezou i malé děti a jiné zase zkušené lezci. Půjčovny vás vybaví vším potřebným a vy se můžete na chvíli ocitnout v kůži Adama Ondry a užívat si jedinečné výhledy na děčínský zámek přímo ze skalní stěny.

Po Labi zase trochu jinak

Navštivte hotelovou loď Florentinu, která kotví v Litoměřicích na Střeleckém ostrově hned vedle veslařského klubu. Loď složí jednak jako hotel a restaurace s rozlehlou sluneční terasou. Zároveň loď nabízí i zajímavé plavby do Českého středohoří i na dalších částech řeky Labe. Plavba i nocování na této jedinečné lodi je výjimečným zážitkem.

Návrat krušnohorských domů

Krušné hory byly až do tragédie druhé světové nejosídlenějšími horami Evropy. Kdo to dneska ví... Život tu pulsoval navzdory drsnému podnebí a podmínkám. Tak třeba v osadě Lesná, která je dnes součástí obce Nová Ves v Horách, stávalo ještě na začátku minulého století dvacet dva domů, postupně ale mizely, až jich zbylo jen pár. Zůstalo třeba někdejší pohostinství rodiny Krohovy, ze kterého je dnes Horský hotel Lesná. A kolem něj se už více než deset let dějí divy.

Domy, které připluly na louku

Postupně tu vznikl a stále ještě vzniká pozoruhodný Krušnohorský areál Lesná. Začíná informačním střediskem, jedním z mála soukromých v kraji, kde se i zcela náhodný návštěvník dozví, co vědět potřebuje, a poučen vyrazí z malého návrší do míst, kde místní patrioti a nadšenci dokázali vrátit čas. Po chvíli se vlevo od cesty objeví kaplička se zvoníci. Je to mešní kaple sv. Antonína, která stávala o hodný kus výš, u malého hřbitova. Díky barevnému skleněnému diapoziivu, uchovanému v mosteckém muzeu, bylo možné kapličku obnovit. Dneska už její zvon

zase klinká krušnohorským návrším. O pár kroků dál, naproti už zmíněnému hotelu, na prostorné louce stojí dva domy. Ještě v roce 2009 tu ale jen prokvétala tráva čechraná větrem. Ty dvě budovy jako by sem připluly proti proudu času. Ve skutečnosti ovšem bylo zapotřebí z fotografií a dochovaných plánů vytvořit podklady pro jejich stavbu. V roce 2010 se tedy na louce objevil „wohnstallhaus“, česky bychom možná řekli „dům chlévního typu“. Typický dům chudé rodiny krytý řezaným šindelem, koncipovaný tak, aby hospodář mohl vjet s koněm do maštale, projít vedlejším chlévem a rovnou pokračovat přes chodbu do světnice. Když napadl sníh, venkem se nebylo možné do stáje

dostat, a tak se žilo se zvířaty v jednom prostoru. A dobytek za odměnu dům vyhříval, takže tu býval sice smrádek, ale teploučko.

V rytmu zvěrokruhu

O devět let později byl o pár kroků dál vztyčen další dům. V tomto případě nejde o přímou kopii, je ale doloženo, že takové domy v Lesné kdysi stávaly. Při jeho stavbě se tedy vycházelo z typických prvků více domů a výsledná podoba dává výbornou představu, jak vypadaly patrové hrázděné domy, v nichž žily už o něco movitější rodiny. Třeba zrovna starosta Richter tu před válkou mívával podobný dům. Ještě než vás pozvu dovnitř,

rozhlédněme se ale kolem. Areál se pomalu plní. Je tu venkovní expozice zemědělských strojů a nářadí, vzniknul zde Zvěrokruh – kruhové seskupení pozoruhodných dřevěných soch představujících jednotlivá znamení zvířetníku. Byl dokončen projekt Krušnohorské venkovní šachy – 32 šachových figurek s krušnohorskou tematikou, jsou tu vyřezávané úly, pasou se tady ovce, je tu dětské hřiště i arboretum a mezi tím vším procházejí okouzlení návštěvníci... V letní sezóně, ale i v dalších částech roku, především těch, které jsou spojené s lidovými tradicemi, tu probíhá dlouhá řada akcí a třeba tradiční šlapání zelí, Velikonoce, Advent, výstavy, přehlídky tradičních řemesel, řezbářská sympozia. Život se prostě vrátil – a o to šlo tvůrcům muzea především.

Stůl, to je rodina

Obě stavení si můžete projít zdarma a sami. Jejich zařízení (protože se mi ani nechce psát „expozice“, tak přirozeně uspořádané jsou interiéry domů) už samo o sobě vypovídá o životě lidí před více než sto lety a co není jasně patrné, dozvíte se z informačních tabulí a v hrázdném domě i z velkorysého interak-

tivního panelu. Ten kromě informací obsahuje i hry, jimiž jistě vezmou zavděk děti. Všechno, co oba domy naplňuje, bylo získáno částečně jako zápůjčka z mosteckého muzea, většinu věcí ale věnovali lidé z okolí i odjinud, o to je autentičnost prostoru intenzivnější. Nejdůležitější ale je, že ten, kdo domy zařizoval, činil to s úctou, láskou a obrovským zaujetím. Chvillemi máte neodbytný pocit, že rodina, která tu žije, právě někam odešla a za chvíli se vrátí. Třeba ve světnici menšího domu úplně vidíte paličující babičku, děti, které pomáhají s výrobou dřevěných hraček, maminku, jak nese na stůl mísu kouřících dalgenů, typických bramborových placek. Za zády jim hučí kachlová kamna, přichází i tatínek, který zrovna vypřáhl, a ztěžka usedá. Stůl jako by vyprávěl příběhy. Však také, když nedejbože sedl na střechu červený kohout, první, co rodina zachraňovala, byl právě stůl. Symbol pospolitosti rodiny.

Výprava proti proudu času

V hrázdném domě je ovšem světnice prostornější, kachlová kamna větší – ale stůl, ten je tu také, u toho se žilo, ať byly majetkové poměry, jaké byly. V drsných podmínkách horského návrší bývala jedna z mála jistot možnost spoolehnout se na druhého, především na členy vlastní rodiny. Dům sám vás pozve dál a vy uvidíte ložnici, která už má bezmála měšťanský charakter – a přece je prostší, horská, prohlédnete si funkční pec, ve které se při nejrůznějších akcích opravdu pečou cukroví nebo buchty, dostanete se i do stáje, i ta je větší a jsou v ní krásné

kamenné žlaby (ty se mimochodem sháněly po celé republice), nahlédnete i do parádního pokoje a vstoupíte také do prostorného sálu. Ten je také vybaven kachlovými kamny, která se věru hodí především při přednáškách a akcích, které se tu konají i uprostřed drsné krušnohorské zimy. Vždyť co může být hodnověrnějšího než zažít tu advent? Já vím, životu lidí před sto lety se už přiblížit nedokážeme – a ostatně, proč bychom to dělali, každý má žít ve své době – ale seznámit se s jejich starostmi a radostmi, s jejich každodenním životem, zkusit si představit, jaké to bylo, žít tu bez elektřiny a dalších samozřejmostí dneška, to je nám všem jen a jen ku prospěchu. Protože kdo nezná své kořeny, neví, kam vlastně roste. Tak, a teď by to chtělo něco dobrého k jídlu, něco krušnohorského. Třeba nějakou dobře upravenou zvěřinu... Přepadnou-li vás takové pocity, zajděte si do restaurace protějšího hotelu, vaří tu opravdu dobře.

Málo známými cestami za krásou

Je mnoho lidí, kteří prohlašují, že znají České Švýcarsko jako své boty. Většina z nich se ale mýlí, neboť je jen velmi málo těch, kteří je znají doopravdy. Ta krajina je mámivá, nekonečně pestrá a pokaždé trochu jiná. Nikdy nepřestane překvapovat. Především tím, že i v místech, kam noha turisty zas až tak často nepřijde, jsou místa, která berou dech a překypují krásou. Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko za finanční podpory Správy národního parku České Švýcarsko právě pootevívají vrátka do osmi neprochovených lokalit. Sedm pěších okruhů a jedna vracečka, od tří do jedenácti a půl kilometru, středně náročné, nebo dokonce nenáročné trasy výhradně po značených cestách. K tomu přehledná mapa, již je možné vyžádat si zdarma na všech informačních střediscích, opatřená QR kódy, které vám třeba i uprostřed skal elegantně zprostředkují podrobné informace. Tak pojďme.

Skalní balkón Českého Švýcarska (8,5 km)

Skalní plato vystupující sto třicet metrů nad hladinu Labe, barokní Belveder, patří k nejatraktivnějším místům regionu. Vůbec nejstarší vyhlídka v Českém Švýcarsku, ze které je Labský kaňon nejkrásnější, byla vybudována už v době barokní hrabětem Clary-Aldringenem, a to tak, aby korunovala alejí lemovanou kočárovou cestu od tehdejšího rodinného sídla v Bynovci. Tady začneme docela dramatický okruh. Nejprve sestoupáme prudkou strání až bezmála k silnici kolem Labe, a pak po vrstevnici dojdeme

lesem až k ústí říčky Suchá Kamenice a vydali se strží proti jejímu proudu. Divoce rozeklaná skaliska, pozůstatky mlýna a celnice, scenérie do rokle zřícených kamenných bloků, do skály vytesaná kamenná císařská lavička a v samém závěru pak cesta přes Labskou strán s mimoděčnými výhledy do nádherné krajiny skal a roklí.

Okruh soutěskou na rozhlednu (11,5 km)

Nejdelší, nejnáročnější, ale velmi atraktivní okruh začíná a končí v malebné vesnici Růžová a do značné míry sleduje stejnojmennou naučnou stezku. Je tu krásná lesní cesta, která se otře o dominantní Růžák (odbočku po žluté nahoru lze doporučit především na sklonku podzimu, kdy je ze zalesněného temene přeci jen vidět do krajiny) a pak spadá strží k Dolskému mlýnu na břehu říčky Kamenice. Od třetí největší atraktivity regionu se pak skalní strání přes vesničku Kamenická Stráž s nádhernými ukázkami lidové architektury, kolem

kopie smírčího Veroničina kříže dostaneme až na louky Pastevního vrchu. Ten korunuje Růženka, dekorovaná titulem Rozhledna roku 2018. Až vstoupíte do jejích velkých očí, pochopíte proč.

Pohodově s kočárkem (4,6 km)

Kočárkáři, jakož i méně pohybliví, vozičkáře nevyjímaje, radujte se, neboť ani na vás se nezapomnělo! Krásný výlet z Vysoké Lípy po historické, přesto hladce asfaltované České silnici, lesem, kolem skal, s odbočkami na skalní hrad Šaunštejn, ke Smolné peci i k Uhlířovu domku (tady se v roce 1952 točily scény z Pyšné princezny). Je to idylická cesta tam a zase zpátky a může se na ni vydat opravdu každý.

Romantika skal pod Mariánkou (8,5 km)

V Jetřichovicích se všichni většinou ženou nahoru, na skalní vyhlídky. Je ale neskonalé půvabné vydat se na okruh pod nimi, vyšplhat na dobře přístupný skalní hrad Falkenštejn, zajít si na obnovenou a téměř neznámou skalní vyhlídku Treppenstein, bloumat lesními i písčnými cestami, sestoupit úzkou roklí ke kapli Kny a plazivými loukami s horizontem skal vrátit se zpátky do Jetřichovic.

Kyjovská skalní stezka (3 km)

Nejkratší, ale také nejpestřejší, zasvěcencům dobře známá skalní stezka vedoucí vysoko nad Kyjovským údolím, s vyhlídkami, kamenými schody a žebříky, tajemnou bílou tvář ve skále, tunely a Myši dírou dovede poutníka až ke skalní bráně Klenotnice v jedné z roklí vybíhajících od Křinice. Pak podél idyllické říčky, kterou tak milují ledňáčci a černí čápi, zpátky do Kyjova.

Kouzlo luk a chalup pod Vlčí horou (4,5 km)

Tenhle okruh překvapivé krásy zná opravdu málokdo. Začíná ve vesnici Vlčí Hora, pod rozhlednou, kterou nevynechejte, a vede lesy a loukami s nečekanými výhledy na Lužické hory i českošvýcarské lesy, kolem krásného kostela Panny Marie Sněžné ve – to neuhodnete – Sněžné, líbezným Dlouhým dolem, kolem obnovené dřevěné kaple sv. Anny zpátky, třeba na čaj do čajovny Nobilis Tilia.

Do skalních roklí k převisům a v zimě k ledopádům (8,5 km)

Většina okruhů je krásná po celý rok, ale v tomto případě to platí dvojnásob. Ide se z Brtníků lesními cestami, klesá se do Kyjovského údolí. Ti šikovní najdou tajný úkryt před dobovačnými vojsky – rozsáhlý pískovcový převis Velký pruský tábor, většina neodolá odboče na Brtnický hrádek, leckdo seběhne až ke Křinici, ale cesta se vrací do vrchu údolím Vlčího potoka, kolem nějž v zimě vyrůstají dost možná nejslavnější české ledopády.

Za výhledy na Saské Švýcarsko (9 km)

Tenhle okruh si užijí milovníci dalekých výhledů. Začíná u starosvětského koupaliště v Mikulášovicích. To jako by zůstalo v dobách první republiky, takovým půvabem oplývá. Pěšina vede loukami a lesy, až se spojí s historickou Zlodějskou cestou. Až z ní odbočíte, ocitnete se po chvíli... v Sasku. Ani si nevšimnete. Co ale zaznamenáte dozajista, to je výhled, který se vám po vyjití z lesa otevře. Jste na Wachbergu, dřív též zvaném Švýcarská koruna. Vaše děti dovádí v dřevěné hobitě vesničce a vy necháváte oči plout po důstojných hřebenech saských stolových hor. Hraničními pěšinkami se dostanete až k patě rozhledny Weifberg, která nabízí velmi štědré vyhlídkové menu – vlastně celé Českosaské Švýcarsko. Zpátky lesními cestami a Zlodějkou. Nádhera.

Rada nad zlato

Cokoli nevíte, najdete na www.ceskesvycarsko.cz, v sekci Co tu dělat – Tipy na výlety.

Utajené výlety v Českém středohoří

Přes Křížovou horu na Laffitovu vyhlídku

Začít můžete buď na kraji Litoměřic, ve čtvrti Pokratic, odkud vás povede červená značka, nebo se dopravte do Skalice (i odtud půjdete po červené) či Lbína. Právě ve Lbíně odbočuje z červené modrá turistická značka, která umožňuje vydat se na okruh dlouhý zhruba 11 kilometrů. Ze Lbína cesta stoupá pozvolna houstnoucím háji až k vrcholu zalesněného Dlouhého vrchu. Lesní cesta pak zvolna klesá až na temeno Křížové hory. Od srocní kamenů je tu příslib krásných výhledů, které vás čekají zanedlouho. Modrá totiž nabízí odbočku na Laffitovu vyhlídku. A to je opravdu pastva pro oči. Od Řípu přes Litoměřice, pabesknoucí Labe po defilé středohorské smetánky – Házmburk, Lovoš, Milešovka, Kletečná, Sedlo, a někdy dokonce i vzdálený Oblík a Raná. Můžete tu usednout na lavičku a nechat oči plout. Na modrou je možné sebezbloudit neznámou

Není příliš moudré říci o nějakém regionu – znám to tu jako své boty. Vždycky se najdou místa skrytá, tak trochu stranou zájmu turistů i zájmu těch, kteří tu žijí. Vyhledáte-li je, budete odměněni. Jednak neokoukanou krásou a potom klidem. Jak se tak turistika na celém světě rozvíjí, začíná být výsada užít si někde atmosféru místa bez davů a štrůdlů lidí stále vzácnější, prostě k nezaplacení. Přijměte pozvání k pěti výletům po kopcích Českého středohoří, na kterých se vám téhle výsady jistě dostane.

zkratkou a nevracet se zbytečně zpátky. Pod vyhlídkou se k modré připojuje zajímavá Hibschova naučná stezka, pojmenovaná podle významného geologa Josefa Emanuela Hibsche. Vznikla už v roce 1927 a mapuje geologické zajímavosti místa, především křemencové kameny – několik jich potkáte. Objevíte i překvapivě prostornou Hibschovu jeskyni, uměle dotvořený sál a chodby, následek těžby kamene a písku. Bylo by velmi zvláštní, kdybyste tu nenarazili na netopýry, bydlí tu totiž rozsáhlá kolonie. Pokud jste vyšli z Pokratic, budete ještě míjet nepřehlédnutelnou národní přírodní památku Bílé stráně.

Na Verneřickou náhorní planinu

Vyšplhat se na Bukovou horu k monumentální věži televizního vysílače málo ohozenými cestami můžete dvěma trasami. Buď z Těchlovic po červené, údolím Těchlovického potoka pod Ptačími stěnami, s neznámou odbočkou na strhující vyhlídku, anebo z Malého Března po modré přes zaniklou obec Vitín, kterou stráží památná lípa. V posledních stovkách metrů se obě

cesty spojí a vy se ocitnete u paty kovového obra. Kdo vyšel z Těchlovic, může se vrátit neznámou cestou podél Ptačích stěn, přes zříceninu středověkého hradiště Vraty a půvabnou osadu Milířsko, ztracenou mezi kopci a ozdobenou dřevěnou zvoničkou. Neznámé trasy bývají jistotou klidu, a tak vám hned nabídnou ještě jednu – přes zaniklou obec Velké Stínky se dejte od vysílače po hřebeni na vrch Matrelík a ještě dál, až na Vítovu rozhlednu, ze které obhlédnete Verneřicko bezmála celé. Rozhledna je otevřená od dubna do konce října. V létě denně a mimo prázdniny jen od pátku do neděle.

A budete-li mít chuť, můžete se tu napojit na naučnou Uhelnou stezku a dojít po ní do Náchkovic anebo třeba až do Lovečkovic, odkud vás několikrát za den odveze autobus až do Ústí nad Labem. Těchlovický okruh dělá nějakých deset kilometrů, dojdete-li až do Lovečkovic, čeká vás kilometrů patnáct.

Ke Skalnímu hříbu

Opravdu pozoruhodný skalní útvar je cílem dalšího nevšedního výletu. Východištěm tentokrát bude Velké Březno, kde rozhodně

stojí za to začít prohlídkou chotkovského zámku a jeho zahrady. Zelená značka stoupá kolem zaniklého hradu Velké Březno, kterému místní říkají Pustý zámek, až do sedla s tajemným jménem Fráz mezi Kočičím a Veselským vrchem. Tady odbočuje vyhlídková značka, která samotou milujícího poutníka dovede až na vrch Magnetovec, který štědře poskytne daleké výhledy, a ještě dál, až k oné podivuhodné kamenné houbě, kterou eroze vytvořila z bazanitové horniny. Za tuhle podívanou by, věřte mi, stál i namáhavější výstup. Hřib je součástí Přírodní památky Magnetovec – Skalní hřib, takže v okolí najdete i další pitoreskně tvarované skály. Vrátit se je třeba po stejné cestě, ale jen k turistickému přístřešku, odkud vede neznáčená cesta do panství Velichov, kde se, budete-li mít štěstí, můžete svést na úzkokolejně železnici, a dál do Velkého Března. Asi tak deset kilometrů.

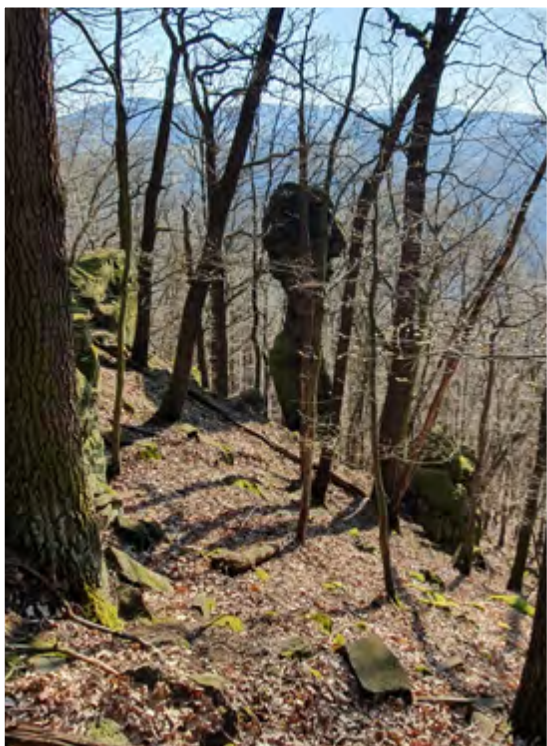
Na druhý nejvyšší vrchol Českého středohoří

Nedaleko populárního vyhlídkového vrchu Oltářík, v kopcích nad Třebenicemi, je vesnice Lhota. Z té stoupá červeně značená stezka na vrchol Lipské hory, středobodu přírodní rezervace s teplomilnou flórou. Vůbec se sem nevydávejte bez fotoaparátu, protože výhled odtud je zcela exkluzivní. Dolů se vraťte po neznáčené cestě okolo Setenky a Pákovy hory, až narazíte

na žlutou a dáte se vpravo. Na rozcestí pokračujte ve stejném směru po červené a vystoupejte na druhý nejvyšší středohorský vrchol Hradišťany. Kdysi tu bývalo hradiště, ostatně dodnes jsou tu na chráněné louce patrné terénní nerovnosti z té doby. Až se vrátíte do Lhoty, budete mít za sebou zhruba patnáct kilometrů.

Vzhůru na Pařez!

V srdci Českého středohoří leží Lukov. Na desetikilometrovém okruhu, který tu začíná i končí, potkáte tolik krásy, že ji neunesete. Modrá vás dovede až k odbočce na Štěpánovskou horu. I tady kdysi bývalo hradiště štitarské a knovízské kultury, dnes je to místo se zachovanými valy, úžasnou atmosférou a skvostnými výhledy – takhle jste Bořeň ještě neviděli. Zpátky na modrou a po ní dobýt třetí nejvyšší středohorský vrch Pařez. Kvůli vojenskému prostoru se sem dlouho nesmělo. Z modré pak kousek po Naučné stezce Březina a po neznáčené cestě vlevo až na žlutou značku, po které se přes obec Štěpánov, kolem zdejší studánky, vrátíte do Lukova, už zase po červené.

Za kostely nazdařbůh

Touláte se rádi? Jen tak, nazdařbůh? Já to miluju. Sednout do auta nebo na kolo a jet, odbočovat podle okamžitého nápadu a řídit se jen náladou a intuicí. A objevovat neviděné. Dolní Poohří je k takovým potulkám přímo ideální oblastí. Zejména máte-li slabost pro sakrální památky. Poohří je jimi doslova protkáno. Vlastně v každé vesnici, a často i na místech bez lidského osídlení, narazíte na kostel, kapli, boží muka nebo kříž. Některé září, jiné jen blikají a ještě jiné jsou už jen stínem. Všechny jsou ale udivující zprávou o životech, touhách a víře našich předků. Vydejme se tedy nazdařbůh a mějme oči dokořán.

Santini, Dientzenhofer, Broggio

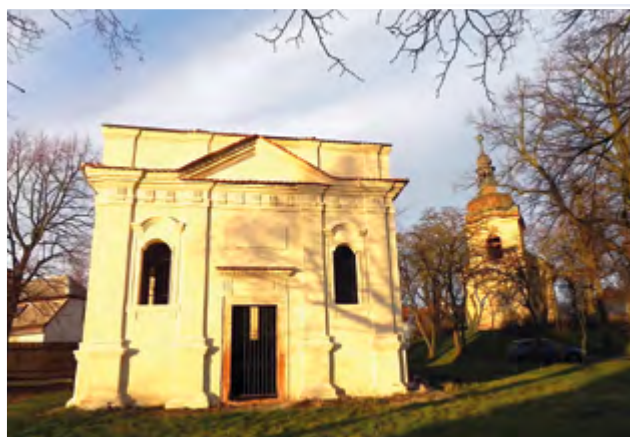
Na Dolním Poohří je skvělé, že při bloumání bez cíle můžete narazit stejně tak na mohutný a výstavný klášter, jako na malý kostelík korunující vesnici. Tak třeba přijedete-li do Ročova v Lounském podlesí, ohromí vás obrovský kostel Nanebevzetí Panny Marie, ke kterému přiléhá komplex bývalého augustiniánského kláštera. Tohle poutní místo bylo založeno už ve 14. století a na jeho pozdější barokní přestavbě se podíleli i Santini a Dientzenhofer. A budete-li mít štěstí, možná tu potkáte i spasitele téhle ohromující památky, sochaře Jana Řeřichu, který si klášter v roce 2014 pronajal od augustiniánů a postupně ho přetváří na společenské a vzdělávací centrum a plánuje areál ozdobit i svými sochami – momentálně třeba pracuje na čtyřmetrové soše Davida. Úplně opačný zážitek vám poskytne obec Letov na Podbořansku. Tady vás uprostřed vsi spolehlivě zastaví dvě budovy – hroutící se, ale nesmírně malebný barokní kostelík Navštívení Panny Marie a empírová hřbitovní kaple. Obě památky chátrají, ale dodávají Letovu mocný *genius loci*. Ony kostely vůbec dokážou dodat malebnost i vsi, které byste si jinak nevšimli. Třeba kostel sv. Mikuláše v Orasících, části Počedělic nedaleko Loun. Tenhle svatostánek, který v baroku vzešel z geniální hlavy Octavia Broggia, léta chátral, ale měl štěstí – už nějakých pět let je zrekonstruován a podívat se do něj opravdu

stojí za to, především kvůli ojedinělému kazetovému stropu pokrytému malbami. Bloumáme dál. V Želíně u Kadaně natrefíme na zajímavý gotický kostel sv. Vavřince s dřevěnou věžičkou. Ve Velké Černoci u Bíšan zaujme komplex pozdně barokního kostela sv. Václava s farou ze stejné doby. Liběšice zase zdobí barokní kostel sv. Martina a Navštívení Panny Marie, který býval významným mariánským poutním místem.

Od kaple v polích ke kostelu v kafkovské vsi

Jedním z nejsilnějších zážitků při bloudění krajem nazdařbůh je křižovatka uprostřed polí nedaleko Bíšan. Kaple sv. Václava je totiž jako zjevení. Jako by tu nebyla, jenom se nám zdála. Je výklenková a je vlastně pozůstatkem zdi kostela sv. Václava, který byl stržen už roku 1791. A podle některých pramenů byl kostelem klášterním a budovy kláštera ho doplňovaly na velký areál. Zbyla jen kaple s obrovským reliéfem sv. Václava na koni se siluetou někdejšího kostela a letícím andělem. Úchvatné místo! A jaký je odtud rozhled... Ano, rozhled – třeba támhle, to je další kostel. A jak ho zlatí pozdní odpolední slunce – pojďme tam! Siřem. Nenápadná obec a přece je její kulturní historie ohromující. Žila tu totiž jistá Ottla, sestra spisovatele Franze Kafky. A Franz, když se dozvěděl, že má tuberkulózu, za sestrou přijel a zůstal tu tři čtvrtě roku. Svůj pobyt označil za jedno z nekrásnějších období svého života. Dokonce tu našel – v obrovské barokní sýpce nad vsí – inspiraci pro svůj román Zámek. No, a uprostřed téhle kafkovské vsi stojí kostel Neposkvrněného početí Panny Marie obklopený hřbitovní zdí. Vchází se sem kovanou branou strážnou dvěma anděly a je to zážitek

velmi přízračný. Přestože se v posledních letech začalo s opravami, kostel je pořád ve velmi nedobrému stavu. A přece žije. Prázdné okenní oblouky, jimiž prorůstá břečťan. Pozůstatky fresek. Obraz zkázy. A přece ne! Tenhle chrám žije. Na pravidelné bohoslužby se tu schází skupina věřících. Když v zimě sněží, snášejí se jim na hlavy hebké vločky. Tak trochu zázrak.

Mámiivá zřícenina i románský skvost

Jsme pořád na Podbořansku, projeli jsme Mašřovem a míříme k Chotěbudicům. Z Chotěbudic vybíhá polní cesta a jako by

vedla do jiného světa. Ve středověku tu bývala vesnice Mladějov. Srovnali ji se zemí křižáci už v první polovině 15. století během husitských válek. Zbyl kostel sv. Štěpána obklopený hřbitovem. Ještě v 18. století byl kostel v dobré formě a udržován, pak ale začala jeho zkáza. V minulém století se uvažovalo o demolici a my dnes můžeme být vděční, že k ní nedošlo. Zřícenina kostela je totiž mysteriózní a nesmírně přitažlivé místo. Tak, co říkáte? Bává vás bloudění nazdařbůh? Tak ještě jedno místo, schválně, kam nás osud zavede. Vrutek. Město na Podbořansku nedaleko Kryr. Hm, to jsme dobře dobloudili – tady na nás totiž čekají kostely dva a jeden z nich je zcela mimořádný. Barokní kostel sv. Jana Křtitele, obklopený starým

hřbitovem, právě dostává nový kabát. My už jsme ale mocně přitahováni skutečným klenotem. Kostel sv. Jakuba Většího je totiž hned naproti. Unikátní románská stavba z první poloviny 13. století. Byl samozřejmě v gotice i baroku upravován, ale jeho duch je románský. Kvádry z červeného pískovce, sporý, ale účelný styl, dokonalé oblouky oken, vlysy a římsy z bílého pískovce, šindelem krytá střecha prostá krása z hloubi času. A jakkoli u většiny dnes námi objevených kostelů je zapotřebí počkat na mši nebo Noc kostelů, tenhle skvost si prohlédnout můžete i uvnitř. Stačí se spojit s městským úřadem a dohodnout si návštěvu.

Neobjevené Telnicko

Za tenhle článek mě budou krušnohorští fajnšmekři a vyznavači klidu nejspíš nesnášet. Pozvu vás v něm totiž do míst, která ožívají především v zimě, ale v létě jsou oázou ticha, klidu a osamělých procházek. Krušné hory se tu předvádějí vlastně ve všech svých attributech. Tahle obec rozkošnický usazená v údolí lemovaném zalesněnými vrchy je prostě jedním z pozemských rájů a málokdo o tom ví.

Zimní středisko mnoha generací

Hned na začátku si odbudeme zimu, protože lyžařský areál v Zadní Telnici, na konci údolí Telnického potoka, na svazích Rudného, dříve Krušného vrchu, je docela dobře znám. Ani tady ale nebudete mít pocit, že jste zrnkem v makovici narvané k prasknutí. Já jsem se tu jako malý kluk učil lyžovat a po mně to zažívaly tisíce dalších dětí. Najdete tu devět sjezdovek všech barev, z nichž nejdelší má 1300 metrů. Je tu lanovka a čtyři vleky, svah se uměle zasněžuje a večer bývá osvětlen. Snowboardisti si užijí skoků a překážek. Lyžovat na Telnici, to prostě bylo odjakživa

především pro každého Ústečáka zcela přirozené – a to už začátkem dvacátého století. Dokonce sem od roku 1912 do roku 1956 jezdila z Ústí tramvaj! Alpské zázemí tu nečekejte, zato vlídnou náruč zasněžených hor, které jsou tak trochu starosvětské a nostalgické, zaručeně.

Kolem pomníků po hlavě do Oprámu

Když zima pomine a jaro se s hukotem potoků vřítí ho hor, začne Telnicko krásnět zelení všech odstínů, v létě tu pak slunce šisuje trávu do žluta a na podzim se po stráních rozzáří všechny barvy duhy. Vydejme se sem od Chlumce, místa, kde bylo v roce 1813 opravdu krušně, když tu zuřila jedna ze zlomových bitev napoleonských válek. Však také budeme potkávat jeden honosný pomník za druhým. Už v Chlumu je to obrovský Jubilejní památník. U něj se zastavme a vystoupíme na přílehlou Horku. Trojboká Trojiční kaple s pozůstatky křížové cesty za tu odbočku vážně stojí, je krásná a mimořádně působivá.

Další pomníky nás čekají ve Varvažově. Ten první je skromnější a připomíná pruské padlé, ten druhý okázalejší a byl vztyčen na památku padlých Rakušanů. Dnes, v hlubokém míru, je tu ale krásně a my těžko odoláváme chuti smočit se někde v příjemné vodě. Ve Varvažově nicméně odolávat nemusíme, protože jen pár set metrů nás dělí od jednoho z nejkrásnějších přírodních koupališť v Krušných horách. Imenuje se Oprám. Oprámy jsou zatopená místa po těžbě, v tomto případě po dobývání uhlí v povrchovém lomu Gustav I. Lesy vroubená hladina s pozvolným přístupem do čisté vody – co si víc přát? Rozloha? Tři hektary.

Kolem vtelného potoka k rašeliništi

Silnice stoupá k zalesněným vrchům, a my jsme tedy konečně v Telnici. Tahle obec kdysi vznikla jako osada lesních dělníků a také horníků, neboť se tu už ve 14. století těžily rudy vzácných kovů – dokonce prý i zlato! Že odbočuju – věděli byste, co ve staročeštině znamenalo slovo „vetla“? To byla vrba. A potok tekoucí mezi vrbami byl vtelný, tedy vtelnice. Proč vám to melduju, jste jistě pochopili. Samotnou obec si můžeme projít po zelené, minout novogotický kostel sv. Josefa a dojít třeba až do Adolfova, který leží na okraji rozsáhlé přírodní rezervace Černá louka. Ta se dá protnout na dvou místech a je to zážitek mimořádný. Jedno z mnoha krušnohorských rašelinišť je plné prstnatců a lilí, žije tu tetřevka i bekasina a v odpoledním slunci na nás mrká spousta malých blyštivých jezírek. Do Telnice se vrátíme nejdřív po červené a pak zase po modré, která přechází táhlý vrch nad Ždírnickým údolím a pozvolna klesá až do Liboňova, kde nás zase očekávají Liboňovské skalky. To jsou nevysoké skalní útvary z pískovce a křemence jakoby rozmarným obrem rozhozené do louky. Je od nich krásný výhled do kraje.

K tajemné kapli i do hrázděného mlýna

Jedno místo v těsné blízkosti Telnice má obzvláště silnou atmosféru. Je to novogotická kaple z roku 1860, kdysi součást záměckého areálu Ledeburů, který byl ovšem po druhé světové válce zničen. Zbyla jen kaple s hrobkou rodu Ledeburů jako memento. A když už se touláme okolím Telnice, kde v minulosti stávalo na potoce několik mlýnů, bylo by dobré si jeden mlýn prohlédnout. Do Grizzlochova mlýna se ale budeme muset vypravit nějakých devět kilometrů severozápadně – autem je to okamžik – do Krásného Lesa. Tady objevíme mlýnskou budovu z roku 1654, památkově chráněný objekt, který je sice v soukromém vlastnictví, ale majitelé dělají všechno pro to, aby dům pietně rekonstruovali a především – aby jedinečný hrázděný mlýn, vzácný neobvykle rozsáhlým počtem zachovaných autentických detailů, alespoň v omezené míře ukázali i turistům. Tu a tam tu bývají

dny otevřených dveří, ale zazvoníte-li a oni jsou doma, rádi vás provedou a ukážou, co už se ukázat dá. A není toho málo. Navíc vám nabídnou ke koupi vlastní výrobky z ovčí vlny, které získaly certifikát Regionální produkt Krušnohoří a vybaví vás i turistickou vizitkou, fotonálepkou a pozoruhodným turistickým listem Putování po okolí Grizzlochova mlýna, podle něhož můžete podniknout cestu po okolí. Třeba k sakrálním památkám, ale také k baroknímu zámku Mitroviců, jehož rekonstrukci dokončuje další soukromý majitel. Potěšitelné je, že i on chce objekt zpřístupnit návštěvníkům. Co ještě dodat? Snad to, že z Krásného Lesa přes Adolfov probíhá červeně značená naučná stezka Zapomenuté pohraničí, která se těsně přimyká k německé hranici, a především pak zopakovat, že Telnicko, jakkoli tu mimo lyžařskou sezónu nepotkáte davy turistů, je jedním z klenotů Krušných hor. Klenotem neokoukaným a pro mnohé skutečně neobjeveným.

Kouzelná místa, kde

Pryč jsou doby, kdy turistická sezóna odbývala se především o prázdninách s přívěskem několika týdnů okolo. Rok za rokem si dny, v nichž holdujeme krásám přírody, prodlužujeme. Poslední dobou objevuje se dokonce i myšlenka, že skutečný turista žádnou sezónu nemá a že by na to oblasti turistického ruchu měly být připraveny a nabízet atraktivní vyžití po celý rok, v zimě v létě. V Českém Švýcarsku takových míst velmi rychle přibývá. Pojďte a nechte se pozvat tam, kde se budete bavit, ať už vám kalendář tvrdí cokoli.

První město na Labi

Děčín je místem, kde se dvanáct měsíců v roce rozhodně nebudete nudit. Zdejší nádherný zámek je otevřený celoročně, město je ale především naplněno aktivním a sportovním duchem. Můžete tu strávit klidně celý den v aquaparku napájeném termální vodou, můžete se vydat po některé z desítek turistických tras a poznávat na vlastní nohy a oči celé Českosaské Švýcarsko, prochodit skalní bludiště nedalekých Tiských stěn, projet se na kole po slavné Labské stezce Labským kaňonem, nebo využít další cyklotrasy, vylézt si jedinou via ferratu umístěnou v centru města, svézt se na raftu po Labi, holdovat nordic walking v okolí krásné zoo.

ceti objekty překvapí každého – od malebného náměstí přes vrcholně barokní poutní kapli Narození Panny Marie po goticko-renesanční kostel sv. Jakuba Staršího s výhledem z věže – tohle město stojí za to prochodit.

O kouzelné lípě

O Krásné Lípě by se dala vyprávět pohádka o městě, které vyrostlo kolem košaté lípy a krásnělo a krásnělo, až se z něj stala turisticky atraktivní východní brána do Českosaského Švýcarska. Žije to tu podstatně víc, než by člověk čekal, několik kaváren, čokolaterie, pekárna, pivovar Falkenstejn, originální Luční bar v přírodě, moderní a velmi komfortní hotel, velkorysý sportovní areál, Dům Českého Švýcarska s interaktivní expozicí a informačním centrem... Okolí je až marnotratně nádherné, kamkoli se vydáte, budete okouzleni. Kyjovské údolí, Vlčí Hora s rozhlednou a manufakturou přírodní kosmetiky Nobilis Tilia, Köglerova stezka...

Pivovar jako společník po celý rok

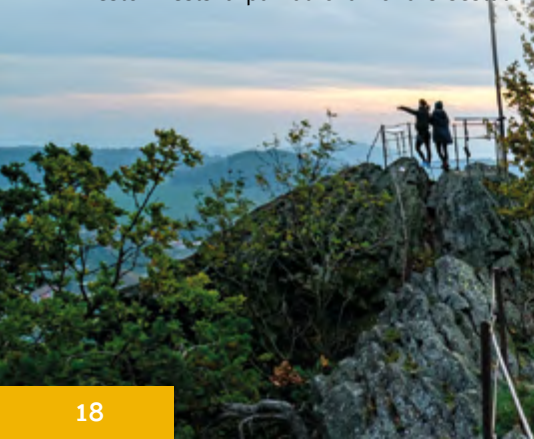
Jedním z nejpěšnějších a nejvyhledávanějších řemeslných pivovarů v Česku je pivovar Falkenstejn na Křinickém náměstí v Krásné Lípě. Už jen dům samotný je nepřehlédnutelný a co teprve, vejdete-li dovnitř. Můžete tu nahlížet sládkům pod ruce, dát si velmi dobré

jídlo a samozřejmě opravdu skvělé pivo. Tady nejsou speciály dílem pouhé sezónnosti, tady jsou součástí strategie. K dovršení všeho je tu i možnost ubytování v účelném penzionu. Tady se o vás prostě postarají po všech stránkách. Můžete si zajít na prohlídku pivovaru, na přednášku o historii piva nebo si vyzkoušet pubkvíz. A výlety? Jedinečné!

Historická perla na trojmezí

Česká Kamenice leží na rozhraní tří chráněných krajinných oblastí – Labských pískovců, Lužických hor a Českého středohoří. Je tedy jasné, že okolní příroda je krásná a velmi různorodá a láká k nekonečným výletům. Třeba na Jehlu, k Bratskému oltáři nebo k největším čedičovým varhanám na Zlatém vrchu. Jde ale také o mimořádně krásné historické město. Městská památková zóna s šestatřiceti

sezona nikdy nekončí

Symbiola – s láskou k Českému Švýcarsku

Dvě mimořádné možnosti, kde se ubytovat. Každá reprezentuje úplně jinou atmosféru. Resort U Fořta na Mezní Louce leží hned u počátku Gabrieliny stezky vedoucí k Pravčické bráně. Můžete tu spát v historické i moderní hotelové budově nebo v originálních komfortních senících. Veskrze relaxační pohodu s mimořádnými výhledy poskytuje Wellness Hotel Zámeček v Rynarticích. Stylové zámecké pokoje,

plnohodnotný wellness resort – plavecký bazén, finská a parní sauna... Co tahle místa spojuje? Báječná gastronomie!

Za zážitky do výběžku

Zavedla vás cesta až na samou hranici výběžku, do Varnsdorfu? Sáhněte po pobytu v novém Hotelu Varnsdorf. Je totiž nejen pohodlně a moderně vybavený, ale je také kousek od slavného pivovaru Kocour, který začal jako první na severu vařit „o fous lepší pivo“. A jak všichni víme, lehká pivní pěna, stejně jako zdravá hořkost, k tomu správnému zážitku patří. Až si vychutnáte místní pivní speciály, vraťte se zpátky do hotelu a zabublejte si ve vířivce... všechny starosti se jako bublinky rozplynou.

Ostrov krystalického klidu

Hotel Ostrov ve stejnojmenné osadě mezi skalním městem Tiských stěn a rozhlednou na Děčínském Sněžníku je oázou naprostého klidu. Kaskáda rybníčků i panorama skalních stěn vytváří v každé roční době dokonalou kulisu velmi komfortnímu ubytování, příjemnému wellness s bazénem, saunami i masážemi a především jedné z nejlepších restaurací v regionu, kam si na jídlo neváhají zajet i lidé z daleka. Opravdu skvělé jídlo je doplněno vlastním pivem i kávou. Výlety do skal i do atraktivního údolí říčky Bílá v sousedním Sasku, kde můžete obdivovat třeba monumentální Herkulovy sloupy, povyšují tohle místo na prvotřídní turistickou lahůdku.

Za tajemstvím kouřové hory

Nad městem Rumburk, na vrchu Dymník, kousek od historické rozhledny, nabízí nečekané zážitky Resort Dymník. Ide o pozoruhodný komplex komfortního hotelu, penzionu a výletní restaurace doplněný

o fotbaltgolfové hřiště a zcela jedinečný areál Strom života. To je o pozoruhodná stavba tvořená dvaadvaceti štíhlými obe-lisky, které společně tvoří hvězdu, a jedním kamenem stojícím opodál. Je to místo silné energie a mocného působení na každého, kdo tudy prochází nebo si třeba jen stoupne a opře se o jeden z monolitů. A zmíněný fotbaltgolf? Že jste ho nikdy nehráli? Nejvyšší čas to zkusit.

Království malovaných stropů

Jede-li kdo z Loun do Žatce, případně směrem opačným, nemůže dost dobře přehlédnout dominantní věž Nového Hradu. Na návrší, obklopeném všemi typickými atributy Dolního Poohří – loukami, chmelnicemi a poli, svítí do dálky renesanční dortík na gotickém korpusu korunovaný barokní pralinkou věže. Ta věž je magnetická, člověk má neodolatelnou potřebu odbočit a jet se tam podívat. A věřte, že je to dobrý nápad.

Památka zkáze z drápů vyrvaná

Kdybychom měli možnost podívat se na Nový Hrad očima kroužícího dravce, viděli bychom jasně jeho trojnou dispozici – tři samostatné objekty, tři brány, tři nádvoří. Nám je ale dáno chodit pěkně po zemi, a tak vejdemo vstupní branou kterou korunuje schwarzenberský erb, ano ten s tím poevským havranem vyklovávajícím oko utřáté hlavě Turkově. Je tomu tak proto, že Schwarzenbergové byli posledními majiteli zámku předtím, než ho zemědělské družstvo velmi plebejsky přeměnilo v hnojiště a nekonečný bordel, míněno bordel socialistický, tedy

nepořádek. Nám je ale okamžitě jasné, že se tu odehrál jeden z těch novodobých zázraků, kdy historická budova zneuctěná a dobitá povstala do krásy, která se limitně blíží kráse původní. První nádvoří je obklopeno hospodářskými staveními, z nichž někdejší konírna je vtipně proměněna na kolárnu, takže tu můžete potom zbrocený bicykl bezmála uvázat u žlabu. Kdo má jen trochu fantazie, tomu se před očima z hloubi času vynoří zbrojnoši, komonstvo, škorně, kejklíři, fraucimor, kováři... To už ale procházíme druhou branou mezi objekty, které sloužily správe zámku a celého panství. A vzápětí nám vlídně kyne otevřená náruč třetí brány, vstupu do samotného šlechtického sídla.

To nejsou mučidla, to je mandl!

At' děláme, co děláme, oči se nám stáčejí k věži zdvihající se z rohu palácového komplexu. Byla vystavěna v renesanci, vyhnána do výše, bání opatřena v baroku a za Schwarzenbergů vyhnána ještě „o štok vejš“, kterážto poněkud nesmyslná aktivita byla při citlivé opravě zámku odstraněna, takže dnes hledíme na věž takovou, jaká byla v dobách barokních. Do útrob paláce nás na jedné ze dvou prohlídkových tras v reálném světě uvede průvodce. Dovolíte-li, převezmu jeho roli a vezmu vás nejdřív do přízemí. To do značné míry odkazuje ke gotické podstatě hradu. Je tu umístěna expozice nejrůznějších strojů, nástrojů a přístrojů, pomocníků

našich předků ve věcech velmi všedních, ba každodenních. Kupříkladu dobová prádelna. Anebo koupelna, vlastně pardon, zámecká lázeň. Ta má vysloveně tajemnou atmosféru. A kuchyně? Je s podivem, na jak málo zámčích nás zavedou do kuchyně. Přitom jídlo bylo středobodem zámeckého života, jednou z mála zábav a povyražení, příležitostí k debatě i ukojením přirozených potřeb. A tahle kuchyně působí dojmem, že kuchaři si odtud jen na chvíli doskočili. Kráčíme dál a jsme omámeni pečlivě restaurovanými gotickými malbami z 15. století, skutečnými klenoty zámku. A těmihle dveřmi se zase vstupuje do zámecké kaple sv. Josefa, triumfu barokní symetrie, okázalosti a radosti. Teď ještě vstupme do gotického sklepení a podzemních stájí a objevme obezděnou bylinnou zahrádku, důsledně opečovávanou, chlubící se kdejakým bejlím, dnes už běžně v kuchařských truhlicích neviděným.

Zakloň hlavu a jdi

Je na čase vystoupat krytým schodištěm do patra a ocitnout se rovnýma nohama ve slibovaném království malovaných stropů. Nový Hrad nám totiž nabídne, co žádný jiný historický objekt v zemi – jedinečnou kolekci, nejucelenější soubor malovaných záklopových stropů z období renesance a baroka. Co je záklopový? Inu, to se místnost překlene trámy a na ně se pak kladou záklapy, a právě ty jsou pozdější plochou pro ornamenty. Třeba ten v Rytířském sále zabírá téměř 250 metrů čtverečních plochy. Malované stropy jsou hnedle v deseti místnostech a každý je spolehlivě jiný. Zakloňme tedy hlavu – pozor na překážky – a bludíme zámek s očima doslova navrch hlavy. Těch motivů, barev, nápadů... Je to fantastická podívaná, která sice dává zabrat krční páteři, ale oni to atlas s čepovcem vydrží. A když už nám oči z dřevěných stropů přecházejí, sklene se nad námi ve slavnostní jídelně strop pokrytý freskami s tematikou vody a vodních tvorů. To všechno ale pořád ještě není všechno. Zapomněl jsem vás totiž v přízemí zavést do malé, ale nesmírně půvabné expozice historických šicích strojů. Nevím jak vaše, ale moje srdce při pohledu na ty starosvětské triumfy domácí techniky plesá. A taky jsem vás, v obavě, že byste mi mohli z prohlídky utéct, nevaroval před poněkud děsivým zážitkem v už zmíněném sklepení. Tady totiž – a věřte si tomu nebo ne – jsou k vidění draci.

Vzhůru na věž

Na úplný konec okouzleného putování po Novém Hradě, nechal jsem si to, co jsme ze zámku viděli jako první, totiž onu magnetickou věž. Z vyhlídkového ochozu se nabízí až nečekaně opulentní výhledy. Uvidíme hřbety prvních stře-dohorských stegosaurů, podivuhodné trojhřbeté Rané a jednohrbého Oblíku, jimž konkuruje směle vlnobití střechy

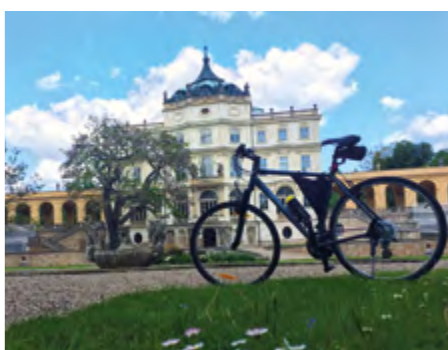
gotického chrámu sv. Mikuláše uprostřed historických Loun, na obzoru táhlý masiv Krušných hor... Tolik krásy a přece ji ne každý zná. To se ale brzy změní. Lidé jsou totiž, zdá se, unaveni obhlížením stále stejných „top“ cílů a hledají něco nového, neokoukaného, výjimečného, něco, co mohou považovat za svůj objev. A Nový Hrad v Jimlíně, kam z Prahy dojedete za čtyřicet minut a odkud to máte, coby kamenem dohodil do barokních Cítolib, starobylého města Loun nebo do chmelařské metropole Žatce, to je tedy po čertech atraktivní a dostupný cíl.

Středohořím na kole zase trochu jinak

Tohle povídání je určeno cyklistům. Míním především ty milovníky bicyklů, kteří se nezaletnou nějakého toho převýšení a jsou ochotni vyšlápnout si ze břehů Labe do kopců. Žádný strach, Labskou stezku samozřejmě využijeme taky, ale tři trasy, které vám dnes nabídnu, jsou především neokoukané a pro některé z vás možná úplně objevné. Středohorské kopce se vám odmění nádhernými zákoutími, úchvatnými výhledy i pozoruhodnými svědectvími časů dávno minulých.

Historický výšlap za kostely, hrady a zámky

Začneme v Ústí nad Labem, kam se po 57 kilometrech s bezmála 400 metry převýšení nakonec zase vrátíme. Na pravém břehu řeky vplujeme do náruče Labské stezky a necháme se jí vést po proudu řeky. Ve Svádově mineme pozdně gotický kostel i barokní faru. Ve Valtířově nás možná zastaví goticko-renesanční kostel, už proto, že je u něj i novogotická hrobní kaple rodu Chotků, do jejichž sídla míříme. Chotkovský zámek ve Velkém Březně je totiž naší další zastávkou. Krásná zahrada, půvabný zámek se zajímavou prohlídkovou trasou, taková tedy bude naše první výprava do minulosti. Z Velkého Března už budeme sledovat cyklotrasu 3066, která stoupá do středohorských kopců. Máme

před sebou přísných 8 kilometrů, na kterých nasbíráme v podstatě všechny výškové metry na trase. Když projedeme Homolí u Panny a dojedeme na dohled Řepčicím, výšková prémie je naše a my můžeme na chvíli odložit kolo a vydýchat se s výhledem na

okolní krajinu. Nejbližší z vrcholů je nám hrad Panna, z něhož se Vartenberk marně snažil zastavit Žižkova vojska opevněná na protějším Kalichu. Protože jsme historie lační, vydáme se i tam, máme to po cestě, jakkoli i tam musíme pěšky. Malebným Třebušínem plným podstávkových chalup sjíždíme mezi sady do Ploskovic. Na prohlídku zdejšího pozdně barokního pohádkového skvostu i jeho zahrady si nechte tak hodinu a půl, rozhodně to stojí za to. Vhod nám přijde velmi dobré občerstvení v zámeckém bistru Café Páv. Káva výborná, jídlo báječné.

A teď do Litoměřic. Kola necháme v samoobslužné automatické kolárně Biketower u nádraží a do centra se vydáme pěšky. Historické centrum města je po okraj plné kostelů, galerií, věžních vyhlídek, parkánů – a tak nespěcháme, tohle krásné město si zaslouží náš čas. A Káva s párou, tak trochu železniční kavárna, ta taky vyžaduje, abychom si tu kávu vychutnali v klidu. Jsme na břehu Labe a opět se nás ujímá Labská stezka. Píšťanské jezero láká k vykoupaní. Ve Velkých Žernosekách se U Přívozu můžeme ještě naposledy příjemně občerstvit a pak už nádhernou Portou Boheimkou, přes Církvice se zajímavým kostelem s volně stojící zvonící, dojíždíme až pod dominantní hrad Střekov, jednu z nejmohutnějších a nejzachovalejších zřícenin v Česku. Tím cykloputování proti proudu času zakončíme.

Vyhlídkový výšlap pro zdatné vrchaře

Kdo má rád kopce, ten si tuhle trasu přidá mezi své oblíbené. Začíná zvolna a pak se zlomí do fakt docela náročného stoupání, ovšem s královskou odměnou. Isme

v Děčíně, a tak si před cestou nejspíš nenecháme ujít některý ze tří prohlídkových okruhů thunovského zámku. Potom vyrazíme na zahřívací kilometry po Labské stezce proti proudu řeky. Celkem nás čeká poctivých 45 kilometrů a úctyhodným převýšením 704 metrů. Pohodlně šlapeme až do Velkého Března. Kdo nejel předěšlou trasu, necht' si nenechá ujít zámek se zahradou. Kolem pivovaru a starého zámku sjedeme k Labi a dopravíme se na druhý břeh dobrodiním přívozu. Tady začneme sledovat cyklotrasu 3066. V Povrlech je při pěkném počasí těžko odolat krásnému koupališti – taky je to koneckonců příjemné

osvěžení před zmiňovaným krpálem. Ten totiž začíná jen o pár desítek metrů dál a cesta usilovně stoupá, a svůj první vrchol má nad obcí Mírkov, kde na chvíli odbočíme z trasy a po zelené a žluté turistické značce dostoupáme až na zříceninu hradu Blansko. Výhled ze zachovalých hradeb je úchvatný. Údolí Neštěmického potoka i řeku Labe máme jako na dlani a České středohoří nám ukazuje zase trochu jinou tvář. Zpátky na trasu a ještě poslední stoupání. Ani ne dva kilometry za Slavošovem – to už jsme na cyklotrase 3067 – odbočuje doprava žlutá turistická značka. Trochu sil i dechu nám ještě zbylo, a tak na ni odbočíme a překonáme posledních 44 výškových metrů. Proč? Protože na nás čeká jeden z nejkrásnějších rozhledů v regionu, Javorský vrch. Středohoří, Krušné hory, Děčínský Sněžník, Jizerské hory s Ještědem, Lužické hory s Klíčem... Fascinující. Za to zakyselení svalů to vážně stálo. Navíc nás čeká další odměna – až se po pokračování žluté vrátíme na trasu, odstartujeme jedenáctikilometrový sjezd do Děčína.

Pohodový sešup z náhorní plošiny

Po dvou vrchařských cykloturách mám pro vás jeden odpočinkový výlet. Dostanete se sice až do výšky 683 nadmořských metrů, ale tentokrát skoro bez stoupání. V čem je trik? Ve využití cyklobusu. Vybrané autobusové linky Dopravy Ústeckého kraje jsou od dubna do konce října vybaveny nosičem kol. My volíme linku s číslem 623, která jede z Litoměřic a o víkendy a svátky má vle

na kola. Autobus vás vyveze do Mukařova u Lovečkovice, přímo do srdce divoké a neokoukané náhorní plošiny. Odtud pojedete přes Vítovu rozhlednu, po pastvinách, kolem vysílače Buková hora a potom už jenom dolů, k Labi. Držte se cyklotrasy č. 3124, která vás od Bukové hory dovede přes lesní asfalty až do Rytířova a dále pod Vrabinec do Těchlovic. To už budete na Labské stezce, která vás proti proudu řeky vlnitě dovede až do Litoměřic. Sakumprásk šestapadesát kilometrů.

Rychlý průlet textiláckou historií oblasti

Plátno a sukno se tu vyrábělo už koncem 16. století. Lužičtí faktoři prodávali zdejší plátno i do Anglie. Kolem roku 1720 pracovalo jen v Rumburku neuvěřitelných 580 stavů! Ve druhé polovině 19. století se tu pak začaly vyrábět bavlněné látky, potahové a dekorativní textilie, přikrývky, a dokonce i koberce. Běžnou praxí bylo, že plátno a bavlněné látky vyráběla doslova armáda domácích tkalců, a to pak skupovali obchodníci. Ti se postupně začali orientovat

i na výrobu, stavěli textilní továrny, barvírny a úpravný. Textilní továrny brzy rostly jako houby po dešti po celém regionu Českého nízozemí. Kolovraty a domácí tkalcovské stavy brzy nahradily textilní stroje, na jejichž výrobu dokonce v Neugersdorfu a v Jiříkově vznikla továrna. Obrovský rozmach zaznamenávala i výroba punčoch a pleteného zboží. Její začátky spadají už do poloviny 17. století. Jiříkov, Šluknov, Staré Křečany a především Krásná Lípá, to byla hlavní střediska punčochářů a pletářů. Později pletárny rostly také v Mikulášovicích a Brtníkách, i na jiných místech oblasti. Úspěšná a slavná byla pletárna Gustava

Jägera v Krásné Lípě i Michelova pletárna v nedalekých Zahradách. A to byly v Krásné Lípě ještě tři další pletárny! Dalším textiláckým fenoménem byly nitárny – třeba v Doubici, Kyjově nebo Chřibské. Velmi rychlý rozvoj textilního průmyslu zaznamenal Varnsdorf, kde ve druhé polovině 19. století rostly tkalcovny a přádelny neuvěřitelným tempem a na začátku nového století tu k nebi čněla více než stovka kouřících komínů. To už se Varnsdorfu říkalo „Malý Manchester v Českém nízozemí“. Velkému Šenovu se zase přezdívalo „Český Barmen“ podle německého města proslulého výrobou stuh. A několik stuháren bylo i v sousedních Mikulášovicích.

Stopy po slavné tradici

Upřímně, když se dnes turista vydá pátrat po živoucích známkách téhle velmi slavné historie, mnoho jich nenajde. To ovšem neznámá, že nestojí za to je hledat. O množství úchvatných industriálních budov už byla řeč. V oblasti dokonce funguje jedno textilní muzeum. Dá rozum, že textilní průmysl se rozvíjel na obou stranách hranice, takže do Muzea damašku a froté s ukázkovou dílnou se musíme vypravit do pohraničního Großschönau (doslova se na hranicích dotýká Varnsdorfu), nicméně věřte, že to stojí za to, už kvůli půvabu téhle utěšené obce. Turisticky nejatraktivnější stopa je

Textiláci z výběžku

Šluknovský výběžek býval jednou z nejprůmyslovějších částí naší republiky. Ono je to ostatně patrné i dnes, z množství pozoruhodných a často i architektonicky velmi cenných industriálních budov, bohužel většinou prázdných a chátrajících. Přesto je těžko uvěřit, že v roce 1939 tu prosperovalo více než 7500 průmyslových podniků, v nichž pracovalo 42 tisíc místních obyvatel. Drtivá většina fabrik byla textilních. České pohraničí má prostě textiláckou duši.

bezesporu v Rumburku. Zdejší Zvědavá nebo také Tkalcovská ulička, která dnes slyší na jméno spisovatele Šmilovského, je malebným srocním osmnácti podstávkových domků a je chráněna jako vesnická památková rezervace. Vesnická v jádru města, protože dříve tu bývala vesnice Neusorge a na předmětném místě se do roku 1785 rozkládalo jen pole. To se změnilo rozhodnutím knížete Aloise Josefa z Liechtensteinu. Pozemek byl rozměřen na stavební parcely a rozprodán poddaným řemeslníkům, z nichž většinu tvořili tkalci. Výsledkem je líbezné místo, kterým je krásné procházet. Ostatně, v rumburském muzeu se o téhle uličce i o historii zdejšího textiláctví také leccos dozvíte.

Nepřerušená pletařská tradice

Když v roce 1854 koupil jistý Stefan Schindler v Krásné Lípě dům a začal v něm vyrábět punčochy, nejspíše netušil, že zakládá tradici, která nebude nikdy přerušena – alespoň do dnešních dnů. Když totiž zemřel, postavil jeho syn Adolf nedaleko domu mechanickou pletárnu poháněnou parním strojem a spolu se svým švagrem Josefem Franzem Palmem přivedl firmu k obrovskému rozmachu. Úspěch si brzy vynutil stavbu rozsáhlé fabriky (1911–1925) a vzápětí pak i čtyřpodlažní

pletárny. A v té funguje pletařská výroba dodnes. Po válce totiž továrnu nejprve převzala varnsdorfská Elite a v roce 1994 pak firma Novia. Pod značkou Novia Fashion se tu vyrábí úplety – svetry, kardigany, vesty, sukně, šaty, čepice, šály, ale také – a to by měl papá Schindler obzvláště radost – třeba punčochy nebo ponožky. Ta budova je strhující. Architektonický skvost srovnatelný dokonce s pražským Veletržním palácem. Funkcionalistická perla z dílny vynikajícího a novátorského architekta Hanse Richtera, rodáka z nedalekého Království. Hans Richter vystudoval architekturu v Drážďanech

a stal se vyhledávaným autorem odvážných konceptů. Pro Palmeho nepostavil jen nádhernou pletárnu s netradiční prosklenou fasádou, ale také soukromou vilu v protějším svahu – mimochodem největší funkcionalistickou vilu v Česku.

Na výstavu do nít'árny

Na závěr přijměte pozvání do další „živé“ továrny. V roce 1916 vystavěli Robertové Salomonové – otec a syn – na kraji Kyjova u Krásné Lípě továrnu na výrobu nití. Po roce 1947 budova osiřela, respektive sloužila jen jako sklad. V devadesátých letech tu chvíli působil výrobce nábytku – a pak konec. Až přišel Ivan Mečl. Majitel knižního vydavatelství Divus, které vždycky šlo cíleně proti proudu. V roce 2018 začal s rekonstrukcí. Svépomocí, po kouskách, ale s obrovským nadšením. Dnes tu funguje galerie, dají se tu pronajmout ateliéry a v sousedním domě, kde dříve sídlila Jednota, vznikla netradiční kavárna s knižním obchodem. Otevřeno tu mají „do smrti“, jak inzerují. Objekt se jmenuje Perla podle hlavního města utopického státu z románu Alfreda Kubina Země snivců. Příznačné. Tahle utopie je dílem snivců. Zachraňují industriální památku a dávají jí nový život.

Zde jsou lvi aneb levínská tajemství

Hlavním tématem tohoto čísla Brány jsou neokoukaná nebo turisty ještě neobjevená místa. A v takovém výčtu rozhodně nemůže chybět Levín. Málokdo sem zajede a přitom je tenhle městys na dohled od turisty milovaného Úštěku. Důvodů, proč se sem vydat, je mnoho. Neobvyklý kostel, levínská keramika, tajemná hláska, mauzoleum v lesích... Anebo mysterium, o kterém se spekuluje už staletí – levínský kocour. Pokusme se tedy odhalit alespoň některá z tajemství tohoto utěšeného místa pod majestátním Sedlem, nejvyšším kopcem pravobřežního Českého středohoří.

V mlhavé propasti času

Levín je místem mnoha tajemství, nezodpovězených otázek a záhad. Především je to ale krásné místo, kam je dobré se vypravit. Je vzrušující stát na prostranství před kostelem a vnímat čas, který mnohé odvál a jiné zachoval. Na návrší tu stával mohutný hrad... Tedy nejspíše. A už tu máme první záhadu. Až budete na tenhle vršek stoupat, uvidíte po pravé ruce mohutnou bránu se lví hlavou v malém výklenku. Za ní pravděpodobně stával románský kostel obklopený hřbitovem. Na temeni návrší pak, jakkoli to není nikde výslovně doloženo, tyčil se mohutný strážní hrad, nejspíše opevněné sídlo rodu Michaloviců střežící důležitou obchodní cestu z Čech do Lužice. Je možné, že ho v roce 1422 dobyli a pobořili husité opevnění na nedalekém hradu Kalich. Tak jako tak po něm zbyly jen dosti nenápadné stopy. Z jeho zdí byla – a zase musíme říci možná – postavena v roce 1699 zvonice, která tu stojí dodnes. Z hradu – čert ví, je-li to pravda – prý vedla tajná chodba, která ústila pod protějším vrchem, který se dříve jmenoval Racken a dnes nese jméno Hradec, nejspíše podle možná staroslovanského a možná i keltského hradiště, po němž jsou dodnes patrné stopy na vrcholové planině. Vraťme se ale k hradu a kostelu, u kterého býval už v raném středověku – dost možná – lom na velmi kvalitní hrnčířskou hlínu. Levín totiž byl – a dodnes pořád ještě trochu je – proslulou hrnčířskou osadou. Cech hrnčířů tu zcela jistě fungoval už v roce 1402 a Levín je tak jediným místem v Česku, kde je doložena nepřetržitá

hrnčířská výroba po celých šest set let. Však také zdejší hrnce „levíňáky“ byly proslulé i daleko za hranicemi země.

Kocour? Lev? Ďábel? Bůh?

Pojďme se ale raději podívat, co uvidíme – a to už zcela jistě – v Levíně dnes. O zvonici už byla řeč, je od ní nádherný rozhled a i ona sama je vidět z daleka široka. Původní svatostánek nahradil o sto metrů dál vybudovaný kostel Povýšení svatého Kříže. Je velmi neobvyklý – má kruhový půdorys. Vystavěn byl v roce 1788, a je tedy pozdně barokní. V baroku se kruhovým kostelům už neříkalo rotundy, ale centrály. Romantické pověsti tvrdí, že nepřilíš

běžný tvar kostela má připomínat hrnčířský kruh, ale takhle církevní ani šlechtičtí stavitelé nejspíše neuvažovali. Každopádně jde o nádherný kostel s empory, vrcholovou lucernou a pozoruhodným interiérem. Protože jsme v Česku, není snadné se do kos-

tela dostat – je to možné v době bohoslužeb anebo tu a tam při Noci kostelů a také při hrnčířských jarmarcích. Pokud se vám to podaří, budete mocí nalevo od jižního oltáře objevit největší levínské tajemství – kopii klenebního svorníku ze 13. století s mimořádně zvláštním reliéfem. Tradičně se mu říká levínský kocour, ale, ruku na srdce, už jste někdy viděli kocoura s bambulkou na ocase? Je to samozřejmě lev nebo lvice, to je patrné na první pohled. (Ostatně, jak že se to tenhle městys jmenuje?) Kolem něj jsou zdánlivě bez ladu a skladu roztroušena zvláštní písmena. Poslední výzkumy tvrdí, že jde o staroslovanskou cyrilici a že písmena dávají dohromady větu „Kristus vítěz“. No, a protože o Ježíšovi se mluví jako o „Lvu z Judy“ – je to jasné, jde o symboliku Ježíše Krista. No jo, jenomže on je lev také symbolem ďábla a předmětná písmena mohou klidně být germánské runy

nebo keltské písmo, či prostě jen kamenické značky. Taky by to ovšem mohl být erb Heřmana z Ralska nebo jeho syna Beneše, kteří dost možná ve dvanáctém století založili levínský románský kostel, kde byl svorník nejspíše původně umístěn. Otazníků přibývá – a to je úžasné, protože na světě je tajemství a nezodpovězených otázek míň a míň.

K pyramidám na Sedle

Levín je prostě místo, kam má smysl se vydat. Klidně tu můžete strávit celý týden – a pořád budete mít co objevovat. Vždyť kdysi slavné lázně Jeleč v Levíně ještě ve dvacátých letech minulého století propagovaly blahodárnost zdejšího prostředí takto: „Zvláštní léčivé síly čistého, úplně prachu a kouře prostého, ozonem prosyceného lesního vzduchu.“ A jakkoli tu lázně už nejsou, vzduch léčí dál. (A pivo ve zdejší hospůdce jakbysmet.) Ubytovat se můžete buď v areálu Zdravotník, anebo ve velmi pěkném obnoveném Sportkempu Levínský kocour – pod stanem, v chatkách nebo v penzionu. Možná budete mít štěstí a v Levíně bude právě probíhat některý z hrnčířských jarmarků, protože hrnčířská tradice tu žije i dnes, fungují tu tři keramické dílny a vy můžete zajít třeba do té, kterou vede Alena Šumová, která je držitelkou označení České středohoří regionální produkt®, a odvézt si jedinečný suvenýr. K tomu všemu se nad Levínem zdvihá úchvatný kopec Sedlo, na který se rozhodně vydejte. Turistické značky vás zavedou až do podivuhodného skalního města trachybazaltových útvarů připomínajících mayské pyramidy, i k nádherným vrcholovým výhledům a v závěru osmikilometrového okruhu také k už zmíněnému hradišti a především nádhernému lesnímu mauzoleu průmyslníka Josefa Ervina von Schrolla z konce 19. století, honosné hřbitovní kapli posledního majitele libešického panství vybudované v antickém řeckém stylu. Proč si majitel třetího největšího tkalcovství v Rakousku-Uhersku nechal vystavět místo posledního odpočinku spojené s neveřejnou kaplí zasvěcenou sv. Josefu právě tady? Odpověď může být daleký výhled, ale na druhé straně – proč by to nemohlo být další z levínských tajemství?

Kraj elektrocyklistice zaslíbený

Ten zase přehání, řeknete si možná. Vždyť přece v naší úžasné a na krásy bohaté zemi je spousta jiných atraktivních terénů pro cyklistiku a elektrocyklistiku jakbysmet. Ano, tak tomu bezesporu je, ale nikde jinde než v Ústeckém kraji není zatím tak hustá a tak smysluplně umístěná síť dobíjecích stanic pro elektrokola. Ono totiž jde o jednu z nejlépe vybavených sítí v rámci celé Evropy. V současné době je těchto stanic v kraji už přes padesát! A jsou přesně na místech, kde je cyklista potřebuje. Kdo za tím stojí a jak to celé vůbec funguje? To hned zjistíme.

Elektrokolo, kam se podíváš

Musím říct, že zatímco přemnozí o proměně uhelného regionu jenom mluví, mezinárodní energetická skupina Sev.en Česká energie místo řeči rovnou spustila projekt Sev.en Česká energie for Bikers. Ten během dvou let docela proměnil podmínky pro elektrocyklistiku. Ona totiž elektrokola zažívají nebývalý boom. V obchodech už jsou na ně pořadníky a armáda jejich majitelů bytní den za dnem – elektrokolo má dnes už více než 280 000 lidí.

A zdaleka to nejsou jenom lidé starší. Elektrokolo je fenomén, který získává popularitu napříč věkovými skupinami. Z vlastní zkušenosti musím říci, že na elektrokole se podíváte i tam, kam byste se na běžném kole prostě nevydali. Ani by vás to nenapadlo, protože znáte své limity. No, a právě tyhle limity elektrokola bourají. Samozřejmě není pravda, že když se vám vybijí baterka, skončili jste. Prostě šlapete dál, jen už bez dopomoci baterie. Anebo vytáhnete z batohu propojovací kabely případně poměrně těžkou ruční nabíječku a někde poprosíte o možnost připojit

se do sítě. Tahle štrapác ale v Bráně do Čech odpadá, protože tady víte, že k nejbližší dobíjecí stanici to máte vždycky kousek.

V terénu si kolo dobije každý – a zadarmo

Dobití elektrokola je na všech nabíjecích stanicích projektu Sev.en Česká energie for Bikers zadarmo. Ona totiž spotřeba elektrické energie na nabití elektrokola je zanedbatelná a cena je řádově nižší než u nabíječky pro elektromobily. A tak si nemusíte dělat starosti, prostě k powerboxu dojedete, připojíte se a za chvíli už zase frčíte. Síť, která v Ústeckém kraji už funguje, splňuje velmi náročné požadavky na dostupnost, na jakou jsou zvyklí e-bikeři třeba v Rakousku nebo Švýcarsku. Powerboxy jsou umístěny velmi promyšleně, většinou u restaurací, hotelů, penzionů nebo informačních center. Zatímco tedy čekáte, až se vám kolo nabije, můžete si zajít třeba na kávu. Oběd si samozřejmě můžete dát taky, ale to už na vás bude kolo dávno čekat s plnou baterií, protože dobití je jednak naprosto intuitivní a především rychlé – trvá jen pár minut. Společnost Sev.en Česká energie navíc své powerboxy kontroluje a případné poruchy velmi rychle opravuje a především provádí jejich upgrade. Na začátku mohlo dobíjecí stanice se čtyřmi vestavěnými nabíječkami využít 90 % elektrocyklistů. Postupně ale došlo ke kompletní výměně všech stanic, takže od června 2021

Powerboxy všude, kde je potřebujete

Ted' vás nejspíše bude zajímat, kde vlastně dobíjecí stanice najdete. Obecně řečeno: všude tam, kde je cyklistický frmol největší. Plně pokryty jsou samozřejmě především dvě páteřní cyklostezky Ústeckého kraje – Labská stezka a Krušnohorská magistrála. Velmi dobré pokrytí má i České Švýcarsko a České nízozemí od Děčínského Sněžníku po Varnsdorf. Díky velmi dobré spolupráci s portálem Mapy.cz vám úplně stačí, když si tu do vyhledávání zadáte „nabíjecí stanice pro elektrokola“, a ihned víte, kde přesně powerboxy najdete. Stejně vám poslouží i mapa na webových stránkách projektu www.74b.cz. Aby bylo patrné, že powerboxy jsou skutečně na klíčových místech, zkusíme si ty krušnohorské prověřit tímto číslem Brány. Tak o čem si tu můžete přečíst... Pivo-var Emeran na Klínech – jasně, tam powerbox je. Muzeum Lesná – tam taky. Telnice? Samozřejmě – chata Florian. Most? Pochopitelně – Centrum Benedikt. Tak, a teď si představte, že podobná síť powerboxů Sev.en Česká energie vzniká i v Pardubickém kraji – tam je osazování nejdál – a dále v Karlovarském

jsou úplně pro každého bez ohledu na to, jaký typ baterie na svém kole kdo má. Nabíjet tu můžete osm elektrokol zároveň – dvě na univerzální zdířky, dvě na zdířky Shimano, dvě na zdířky Bosch a dvě prostřednictvím ruční nabíječky zapojené do silnoproudé zásuvky s napětím 230 V. Své kolo tu tedy nabijete i v případě, že vaše baterie je se třemi typy zdířek nekompatibilní.

a Plzeňském. Chystá se expanze na jižní Moravu a já myslím, že díky velmi příznivému přijetí cyklistickou veřejností – a ta je nějak široká, vždyť na kolo pravidelně usedá celá třetina obyvatel Česka – budou postupně následovat i další kraje. Ostatně naklikejte si www.facebook.com/nabijimeelektrokola nebo www.instagram.com/7energyforbikers a můžete to všechno sledovat sami.

Na kole rekultivovanou krajinou

Na závěr ještě jedna aktivita Sev.en Česká energie související s projektem nová interaktivní naučná cyklotrasa 7eko track, která na šesti kilometrech novodobé divočiny (rozumí se místa, kde se ještě nedávno povrchově těžilo uhlí, konkrétně lom ČSA) provede cyklisty rekultivovanou krajinou a seznámí je se systémem a dopady rekultivace. Cyklotrasa je snadno přístupná z cyklostezky Komořany – Jiřetín číslo 3018 nebo z mostecké Matyldy. Na každé ze symbolických sedmi zastávek je QR kód, po jehož načtení do chytrého telefonu se zobrazí mapa s informacemi a zajímavostmi o místě, kde cyklista právě stojí. Na jednom ze stanovišť například zjistí, co jsou to napajedla, kaliště a slaniska, podle čeho se poznají a k čemu slouží. Seznámí se s loukami a pastvinami v okolí lomu a pozná rostliny a živočichy, kteří tu žijí.

Vlakem do hor i do historie

Sedím u okénka Orchestrionu, jak se už dlouhá léta přezdívá drážnímu motorovému vozu 810, a omámeně hledím na ubíhající krajinu. Stoupáme do Krušných hor, na čtyřiceti kilometrech nastoupáme 555 výškových metrů! Čekají nás čtyři viadukty, dva tunely, pojedeme nádhernými bučinami a budeme šplhat k horským hřebenům. Kdykoli mám tu možnost jet Moldavskou horskou dráhou, které se také říkává Teplický semmering, neodolám a dychtivě běžím, hlavně aby bylo místo u okénka. Vždycky si představím, kdo všechno tudy přede mnou jel. Vždyť je to letos už stoosmařicet let, co tahle kulturní památka České republiky funguje.

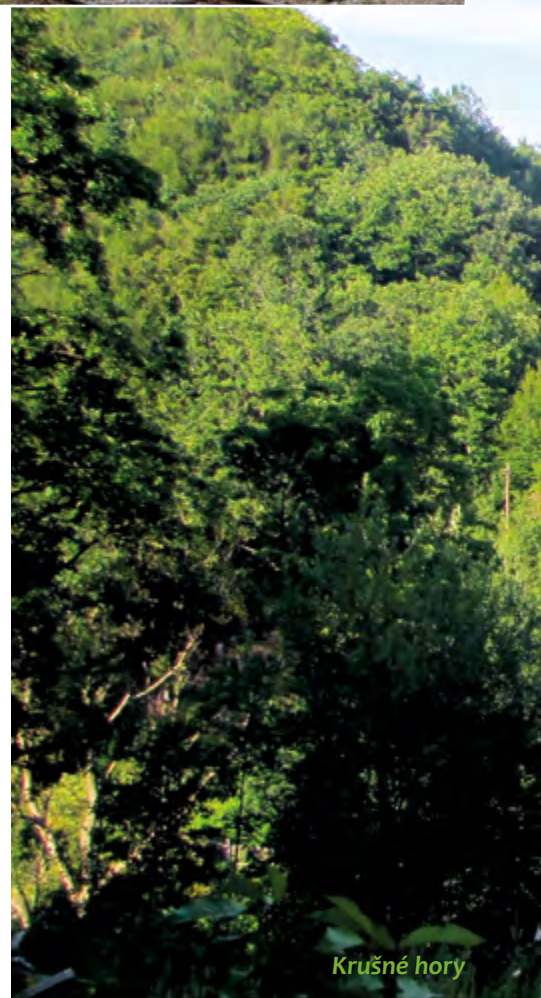
Stavělo se kvůli uhlí, přidali se turisté

Stavět se začalo už v roce 1871, a sice především proto, aby bylo jak dopravit uhlí vytěžené na Mostecku do Saska. Víze byla tehdy jasná – dráha povede z Mostu přes hraniční Moldavu do saského Freibergu. Jenomže Pražsko-duchcovské dráhy, společnost, která stavbu realizovala, se dost dobře nemohla vymknout době a sedmdesátá léta devatenáctého století pozvolna ale jistě směřovala k hospodářské krizi. Brzy se stavba začala potýkat s nedostatkem financí. Nebylo zbylí, stavba musela být přerušena a do provozu byl uveden jen úsek z Mostu přes Osek do Hrobu. Ten se ale naštěstí nestal hrobem smělého záměru, peníze se sehnaly a stavba pokračovala. Dráha se blížila k Dubí. Už při obhlídkách zamýšlené trasy zaujalo právě Dubí jednoho ze stavitelů, inženýra Thomasse Nowaka, který nelenil, koupil tu pozemek, vybudoval nádhernou lázeňskou budovu v alpském stylu a přičinlivě přinesl na vedení své společnosti návrh, jak zamýšlenou trasu poněkud pozměnit a dovést koleje až k jeho lázním. Firma ale nakonec zvolila jiné řešení, a tak se koleje městu Dubí vyhnuly a v lesích kus od něj vzniklo pozoruhodné úvrat'ové nádraží – vlaky dojely k zarážce a dál se pokračovalo opačným směrem.

Mosty stavěl buditel

A tak až 6. prosince roku 1884 projely po trati první vlaky z Mostu na Moldavu a o rok později se trať prodloužila až do saského Freibergu. Viadukty stavěl mimořádně zajímavý člověk. Inženýr Jan Bydžovský. Ten nejenom, že vystavěl nádherná, dodnes obdivovaná drážní díla, ale především se v oblasti zdánlivě ryze německé pustil do burcování téměř už uvadlého, nebo násilným tlakem uspaného národního povědomí Čechů, kteří tu žili. Zasloužil se o vznik spolku Česká beseda v Duchcově a stál i u zrodu prvních českých škol v oblasti. Jak šel čas, objevily se kolem téhle nádherné trati další významné osobnosti. Připomenu vám alespoň dvě z nich. Pouhý rok po spuštění provozu dráhy se pár metrů od kolejí ve strážním domku na kraji Domaslavic narodila Anička Vlčková. My ji ovšem známe až jako Hanu Benešovou, manželku druhého československého prezidenta Edvarda Beneše, kvůli němuž si dokonce změnila křestní jméno, když zjistila, že Edvard má se jménem Anna spojeny nepříjemné vzpomínky. Na konci české části trati, na nádraží v Moldavě, zase na přelomu třicátých a čtyřicátých let minulého století

působil jako výpravčí spisovatel Adolf Brannald. Až budete číst jeho Valčík z Lohengrina, ocitnete se právě na tomhle nádraží.

Podaří se obnovit původní trať?

Po druhé světové válce už nebylo obnovení propojení české a německé části trati. A není dodnes. Ačkoli... V roce 2020 se dala dohromady skupina nadšenců a příznivců téhle jedinečné dráhy a vzniklo seskupení devatenácti obcí ležících na trase – dvanácti českých a sedmi saských. Následně byl založen Nadační fond Moldavská dráha / Teplický Semmering především jako platforma pro jednání se státními institucemi a snaha o obnovení trati v celé její původní délce se rozeběhla naplno. V čem je problém? Inu, na saské straně prostě nejsou koleje. Ty vedou jen z Freibergu do Holzhau a ke kolejím českým, které končí kousek za hranicemi, už na německém území, chybí dostavět

osm kilometrů. Nadační fond uspěl, neboť za úspěch se jistě dá považovat skutečnost, že se o věc začaly zajímat oba státy a že se v současné době v Sasku zpracovává studie proveditelnosti, kterou bude následovat studie ekonomické udržitelnosti. Ono to prostě možná vážně vyjde! Dalším úspěchem fondu je také úspěšné jednání s českou vládou, která uznala význam trati a poskytla dotaci ve výši padesáti miliónů na opravu ruiny moldavského nádraží. K překvapení mnohých ale obec Moldava dotaci odmítla. Podmínky spojené s dotací totiž připadaly obci nesplnitelné. V současné době tedy jedná se soukromým investorem. V téhle chvíli tedy ještě nelze říci, jestli v budoucnu vlaky na Moldavě zastaví nebo tudy jen projedou a smutně zahoukají na pozdrav.

Nadšenecké expozice

Nezbývá než držet lidem, kteří usilují o obnovení provozu na celé trati palce. Byl by to velký počín v rámci přeshraniční spolupráce, neboť starostové saských obcí velmi stojí o příliv českých turistů. Bylo by to zkrátka fajn, moci se vlakem zajet podívat až do nádherného historického města Freibergu, které bylo kdysi kolébkou dobývání rud v Krušných horách. Já pro vás mám každopádně jedno důtklivé doporučení – vydejte se na výlet vlakem do hor. Kdekoli vystoupíte, nebudete vědět kam

dřív. Nádherná příroda, sakrální i světské památky... A pokud vás zajímá historie Moldavské horské dráhy, máte hned dvě možnosti, jak se s ní seznámit. Jsou to expozice, které vznikly takřkajíc zespoda, z iniciativy a neutuchajícího nadšení patriotů a milovníků železnice. Ide o dvě nádražní expozice. Ta první je ve stanici Osek – město a nabízí unikátní předměty, třeba původní stojan na lyže ze stanice Hrob nebo zabezpečovací kříž vícekolejového přejezdu z Dubí. Čekárna a výdejna jízdenek tu vypadají přesně tak jako v době, kdy byla trať otevřena. Druhá nadšenecká expozice je zase na nádraží v Dubí. Tady manželé Našincovi ve vlastní režii zpřístupnili dopravní kancelář, kancelář přednosta, čekárnu a místnost se zavazadly a osobní pokladnou. Tak šťastnou cestu!

Foto: archiv Nadačního fondu Moldavská dráha / Teplický Semmering

Peruc plná překvapení

Do Peruce většina turistů míří kvůli dvěma místům spojeným s událostmi z hlubin české historie i z říše národních bájí. Podle některých dávných kronikářů právě tady došlo k setkání knížete Oldřicha a pradleny Boženy – ostatně, o pár stránek dál si tenhle příběh můžete připomenout prostřednictvím komiksu. Oldřichův dub, Boženina studánka. Jenomže Peruc si zvědavý poutník nemůže odškrtnout v seznamu cílů takhle snadno. Tenhle městys nabízí víc. A ještě mnohé jistě nabídne.

Zámek už se zase usmívá

Perucký zámek vybudovali v době raného baroka Ledeburové na místě už velmi sešlého renesančního sídla. Stavěl Antonio Porta, tedy architekt a stavitel prvního řádu. Na samém sklonku baroka, v době, které říkáme rokoko, dostalo novou podobu především průčelí. V zámku samotném v té době vzniklo ojedinělé a velmi krásné schodiště se sochařskou výzdobou významného sochaře té doby Ignáce Františka Platzer. To schodiště bývalo prvořadou chloubou zámku. Po válce přešel zámek do rukou státu, který jeho část pronajal malíři Emilu Fillovi. Ten tu tvořil až do roku 1952. Když potom o rok později zemřel, bylo

součástí odkazu i přání, aby jeho poválečné dílo zůstalo trvale právě v peruckém zámku. A tak tu byla v roce 1958 otevřena Fillova pamětní síň. Ta sice fungovala, ale zámek chátral. Zamračeně lemoval perucké náměstíčko. V roce 1994 ho získala obec a tím se začaly snahy o záchranu. První prodej do soukromých rukou nepřinesl žádný pokrok, to až ten další, v roce 2015. V té chvíli začala velkorysá oprava sídla, které mírně řečeno nebylo v dobrém stavu. Dominika Matušová s partnerem Pavlem Ondráčkem ale měli jasnou vizi a pustili se do rekonstrukce. A zámek se přestal mračit. Když se prvního července roku 2020 zase otevřely jeho brány prvním návštěvníkům, usmíval se už na všechny strany. Po dobu letních prázdnin se teď i vy můžete projít severním a částí západního křídla, zažít reprezentativní sály, zrestaurovaná původní kachlová kamna, sbírku cenných renesančních a barokních obrazů – a samozřejmě i jedno z nejkrásnějších schodišť v Evropě, které už je zase prvořadou chloubou zámku.

Emil Filla a jeho Peruc

Rekonstrukce pokračují, v současné době je opravena zhruba polovina zámku. Není opraveno ani jižní křídlo, právě to, v němž je už po léta uzavřená Fillova síň. Její uzavření započalo násilným činem. Lupiči odcizili čtyři plátna. Byli sice dopadeni a obrazy se vrátily, ukázalo se však, že podmínky pro vystavení obrazů se natolik zhoršily, že nezbylo než galerii uzavřít. K dovršení všeho současná rekonstrukce právě v jižním křídle narazila na nečekané problémy. Blýská se ale na lepší časy a zdá se, že se majitelé zámku

dohodli se správci sbírek a Fillova galerie se na zámek brzy vrátí. Je to dobře, protože světově proslulý a uznávaný malíř Emil Filla, významný reprezentant kubismu, se v Peruci vzpomínal na věznění v koncentračních táborech v Dachau a Buchenwaldu a perucký zámek se mu stal nejen ateliérem, místem setkávání s blízkým přítelem, fotografem Josefem Sudkem, ale i domovem. Filla miloval okolní krajinu, která se mu stala poslední inspirací, protože rudý režim nějaké kubisty nepotřeboval, vyžadoval realismus, nejlépe pak socialistický. Malíř už nesměl vystavovat, ale jeho středohorské krajiny, které na zámku vytvořil, jsou strhující a nádherné. Majitelé zámku navíc založili Nadační fond Emila Filly, získali do vlastnictví perucký kostel sv. Petra a Pavla – jeho účel zůstane zachován, nadace kostel pouze opraví – a od obce koupili i bývalý úřednický dům, ve kterém chtějí vytvořit lokální komunitní, rezidenční a umělecké centrum. Usmívá se tedy nejen zámek, ale celá Peruc.

Muzeum vesnice i nevšední galerie

Tak, to bychom měli dub, studánku, zámek, kostel... a pořád to ještě není všechno, co je možné v kultury milovné Peruci obdivovat. Tak například – v areálu zámecké zahrady, v bývalé třípodlažní sýpce z konce 18. století, vzniklo Muzeum české vesnice. Na velkorysé ploše jsou tu vystaveny předměty, nástroje a stroje, které byly před sto lety naprosto běžnou součástí života lidí na vsi. Najdete tu snad všechno – od chomoutů, přes máselnice, žací stroje, hasičské stříkačky,

školní škamny, mandly, ošatky, až po pračky, nádobí a třeba i loutkové divadlo... Jediné je, že většina exponátů pochází z blízkého okolí a jde hlavně o dary lidí, kteří upřednostnili příspěvek vznikajícímu muzeu před prodejem některému z antiků. To má potom člověk z harmonicky nahromaděných věcí úplně jiný pocit! Peruc není vůbec běžná obec. Vezměte si, že tu žije necelých dva a půl tisíce lidí, ale fungují tu hned dvě galerie! Ta první, U Kozorožce, je splněným snem paní Hermíny Věry Kopicové, která tu vystavuje výtvarná díla – obrazy i plastiky –

tvůrců z celého Česka. Ta druhá galerie – U Plazíka – se zase zaměřuje především na amatérskou fotografii. Majitel galerie Mirek Blažek řečený Plazík se rozhodl poskytnout výstavní prostory všem, kdo fotografují nebo tvoří s uměleckou ambicí, tak říkajíc bez rozdílu vah. Zastihnete tu zhruba čtyři výstavy ročně, nebudete platit vstupné, snadno vstoupíte o víkendech a svátcích od deseti do sedmnácti, ale víte-li, že navštívíte Peruc jindy, objednejte se dopředu telefonem nebo e-mailem. Pak nebudete muset ani tlouci – a bude vám otevřeno.

Zámek plný zakleté hudby

Dost možná vůbec nejlíp uděláme, když začneme v přátelivém a prostorném Informačním a dopravním centru Podřipska v dolní části náměstí. Promítají tu snímky o Českém středohoří, nabídnou kávu a občerstvení, dají se tu dobít elektrokola, a je tu dokonce i myčka na kola, především nám tady ale dobře poradí, prodají vstupenky a nezřídka se s námi i vypraví na vybrané místo jako průvodci. Že po atrakcích tohoto města nebudeme plout v davu spoluturistů, to už jste asi pochopili. Na všechno budeme mít klid a prostor. Začít prostě není možné jinde než v dominantě města, barokně upraveném renesančním zámku rodu Lobkowiczů. Ten se totiž tyčí nad řekou, ale uzavírá také severní stranu náměstí. Lobkowiczským zámkem a pozůstatky románského hradu vede rozsáhlá panelová expozice, která zobrazuje historické fotografie a archiválie, pocházející přímo z rodinného archivu na zámku Nelahozeves.

Až vás průvodkyně z už zmíněného „íčka“ uvede do kaple a dvou historických sálů, budete mít možná neodbytný pocit, že slyšíte hudbu. Ona tu totiž tak nějak zůstala ve zdech. Lobkowiczové totiž vždycky holdovali hudbě. Na přelomu 18. a 19. století to bylo nejmarkantnější, to když tu sídlil blízký přítel Beethovenův Josef František Maxmilián Lobkowicz. Navíc tu od roku 1958 působila vojenská hudební škola, a to až do roku 2008 – to je také jeden z důvodů, proč je drtivá většina z dvou set padesáti místností tohoto čtvrtého největšího zámeckého komplexu v Česku prázdná. Můžeme ale ještě nahlédnout do sklepení a projít si pozůstatky původního románského hradu. No, a protože v části sklepení sídlí velmi uznávané a vyhledávané vinařství Chateau Lobkowicz Roudnice, můžeme v podzámčí, kde sídlí Street Buffet ochutnat lobkowiczské víno nebo si dát sushi, poke bowl a další dobroty z hlavní nabídky.

Perlou barokní gotiky k tajemnému jezírku

Hned vedle zámku je výborná galerie moderního umění, ale o té se dočtete na jiném místě. Proto se teď vydáme do Podřipského muzea s velmi zajímavými expozicemi věnovanými historii města, ornitologii regionu a do třetice všem dětem, i těm zakletým v nás. Mám na mysli Mechanický Říp. To je unikátní pohyblivé dioráma postavené převážně z kulturní stavebnice Merkur se železnicemi, tunely,

výtahy – taková futuristická vize Řípu. Jen o pár kroků dál, nad půvabným nábřežím, na které určitě stojí za to zajít, vypadá to tu jako někde v Amsterdamu, zdvihá se augustiniánský klášter s mohutným chrámem Narození Panny Marie. Perla gotiky dokončená za pouhých třicet let už v roce 1333 a po ničivých požárech i devastaci husitskými hor-

dami přestavěná na perlu gotiky barokní, ve stylu v českých zemích usazeném. A pozor – architektem byl geniální František Maxmilián Kaňka a stavitelem neméně disponovaný litoměřický Ottavio Broggio! V kostele nás ohromí pašijové obrazy, dlouho ztracená a konečně nalezená díla saského gotického a raně renesančního malíře Hanse Hesseho, stěží ocenitelný klenot. Pak rajský dvůr, křížová chodba, kapitulní síň, část fary a nakonec místo nejmysterióznější, sklepní jeskyňka s překvapivě modrou vodou. Další

Roudnice nad Labem, utajená kráska

Rád bych všechny milovníky krásy, a to i té skryté, pozval do města, které jako by bylo turisty trochu opomíjené a přitom toho nabízí daleko víc, než se při letmém průjezdu zdá. Mám rád svažitá náměstí a to roudnické obzvlášť. Když si přivstanete, zastihnete tu trhovce, kteří skládají zeleninu a ovoce na své stánky, svatý Vavřinec už od barokních dob klidně hledí slunci vstříc a jeho soupevník z panteonu svatých, Vojtěch, skvostná práce sochaře, nedávno zesnulého Stanislava Hanzíka, bez ustání sleduje mohutný proud řeky Labe. Je ráno, Roudnice se probouzí a s ní i všechny její krásy. Pojd'me je poznat, máme na to celý den.

pramen sice vidět není, nicméně pod klášterem je, má načervenalou barvu, a dokonce se podle něj celé město jmenuje, neboť jeho jméno je Rudný.

Putování po roudnických kaplích

V Roudnici je všechno na dosah, proto nám také stačí pár kroků do židovské čtvrti s mámivě stinným a krásným židovským hřbitovem, kam se dostaneme, protože jsme o prohlídku požádali průvodce v Podřipském muzeu. Potom nás čeká trocha putování a trocha hledání. Roudnice totiž skrývá hnedle čtyři nádherné kaple. První je na okraji města v oblasti nákupních středisek. Je barokní, zasvěcená sv. Rozálii a má zvláštní půdorys průniku kruhu a sférického trojbokého trojúhelníku. Naopak v centru města najdeme nedaleko od sebe dvě další barokní krásy. Kaple sv. Josefa bývala špitálská

a navzdory tomu, že rozděluje hlavní průjezd městem, uchovála si svou důstojnost. Kaple sv. Viléma je nejceněnější, však ji taky navrhoval už zmíněný Ottavio Broggio a stavěl Pietro Paolo Columbani, v Roudnici usazený Ital. Poslední kaple sv. Anny se vymyká. Jednak stylem a především umístěním. Najít ji není snadné. Je totiž vtěsnána mezi řadové domy naproti vyšší a střední odborné škole. Velmi pitoreskní podíváná.

Vzhůru na ochoz ohlašovací věže

Tak – a teď by to chtělo obhlédnout město odněkud z výšky. Vystupme tedy na Hlásku. Ta je jediným dochovaným pozůstatkem roudnických hradeb. Z ochozu máme báječný rozhled na město, řeku, zámek i most. Ten je ze začátku minulého století a nahradil slavný roudnický skvost, třetí nejstarší kamenný most v Čechách – a první

přes Labe, který vzal za své za třicetileté války. Ve druhém patře Hlásky projdeme zajímavou expozici o venkovském životě, která vznikla ve spolupráci s Podřipským muzeem a Galerii podřipských betlémů v Bechlíně. Nově byly také využity venkovní prostory vedle Hlásky, kde byl nainstalován kládový vinařský lis, jehož stáří se odhaduje na cca 300 let. Druhou možností rozhlédnout se je městská Kratochvílova rozhledna z roku 1934. Den je pryč a my jsme ještě zdaleka nestihli v Roudnici všechno podstatné. Třeba evangelický kostel z roku 1909. Nebo barokní špýchar, barokní zvonici... My už dnes tak maximálně stihneme návštěvu krásně rekonstruovaného historického kulturního domu s hudební a ještě i vyhlídkovou terasou i příjemným Caffé Říp.

ústecký – region

Po dvaceti letech to chtělo změnu

Ústecký kraj se rozhodl pro obměnu a modernizaci svého vizuálního stylu reflektující proměnu, kterou prošel a která ho ještě čeká. Kraj chce ukázat, že má nakročeno k moderní a zelené budoucnosti. Nový styl vnáší do vizuálního prostředí Ústeckého kraje pozitivní impuls, a má tak potenciál zlepšit reputaci, zvýšit jeho atraktivitu a změnit zažitě stereotypy. S úsměvem do Ústeckého kraje!

Součástí rebrandingu Ústeckého kraje byla především změna loga, vizuálního symbolu, kterým se kraj prezentuje navenek. K proměně značky přistoupil Ústecký kraj po více než 20 letech, během kterých se změnily jak nároky kladené na značku, tak standardy grafické práce. Jedná se o naprosto zásadní změnu, kdy se logo kraje neodkazuje k nějaké regionální dominantě či symbolu, jak to bývá zvykem, ale přináší úplně novou hravou identitu, která velmi dobře funguje v marketingové komunikaci. Při snaze o sjednocující prvek se tedy zcela odstoupilo od hledání

jednoho krajského symbolu, který logicky nemůže vystihnout region jako celek v jeho rozmanitosti. Při výběru barev a jejich odstínů se rovnou přihlíželo k funkčnosti a výraznosti při zobrazování v digitální podobě na moderních přístrojích. Kromě samotného nového loga šlo o vytvoření zkratky, se kterou je možné dále kreativně pracovat. Tomu odpovídá nový slogan Jsme úk!

Optimismus a jednoduchost

Zvolený symbol sází na jednoduché uchopení vizuálního ztvárnění pozitivní emoce, která je pochopitelná všem včetně malých dětí. Vizuální identita je postavená na jednoduché záměně písmene Ú ve slově Ústecký za všeobecně srozumitelný symbol úsměvu s mrkajícím okem jako čárkou. Smajlík je překreslen z litery „o“, aby při používání zkrácené značky (ÚK) evokoval také zkratku „ok“. Písmo použité v návrhu je navíc obohaceno o autorské varianty písmene ú, ů, u a ü, které jsou dalšími možnostmi znázornění smajlíku. Ty se využívají v titulcích a nadpisech textu na plakátech, letáčích a dalších materiálech. Jsou to další prvky obohacující celý vizuální styl.

Cílem redesignu bylo sjednotit a systematizovat vizuální prezentaci Ústeckého kraje,

kraj s úsměvem

Jsme ůkl!

posílit komunikaci směrem k jeho občanům a probudit v nich pocit sounáležitosti. Výsledný návrh sází spolu s optimismem na přímocnost, jednoduchost a srozumitelnost. Designéři tak vytvořili značku, která má silný komunikační potenciál. Barevnost vychází z barevnosti znaku kraje, ale nově jsou barvy zvýrazněny do maximálně sytých tónů. Hlavním písmem byl zvolen grotesk Hafter SQ od studia Displaay.

Jednotná vizuální identita i pro zřizované organizace

Nedílnou součástí nové vizuální identity a jednotného stylu bylo vytvoření sjednocujícího označení pro všechny krajské organizace, aby byla na první pohled zřejmá příslušnost ke kraji. Nová identita má za úkol i zefektivnění a zjednodušení komunikace kraje směrem k veřejnosti napříč tištěnými i digitálními kanály.

Interně se s novou vizuální identitou začalo pracovat bezprostředně po jejím zveřejnění: nové hlavičkové papíry, vizitky, polepy služebních automobilů, označení budov, redesign webových stránek a jednotný vizuál profilů na sociálních sítích.

Výsledná podoba nové vizuální identity Ústeckého kraje zaujme svou hravostí a vtipem, který velmi dobře funguje v marketingové komunikaci kraje. I porota designérské soutěže návrh ocenila jako moderní, odvážný a svěží, ale zároveň i funkční. Nejlépe odráží sebevědomí, potenciál kraje a potřeby jeho komunikace. Má silný marketingový potenciál a splňuje náležitosti jak pro interní, tak i externí komunikaci krajského úřadu, ačkoliv v sobě nezapře humor a nadsázku. Vytvořený symbol je jedinečný a ve veřejném prostoru je jasně vidět.

STUDIO PETROHRAD

Studio Petrohrad bylo založeno v roce 2008 ve stejnojmenné plzeňské čtvrti tehdejšími spolužáky z ateliéru Multimédií Západočeské univerzity v Plzni Lukášem Pumprem a Petrem Polákem, k nimž se po letech přidal také grafický designér Lukáš Beran. Studio se ve své práci zaměřuje především na tvorbu vizuální identity, online videa a fotografie z oblasti architektury a designu. Část týmu se také věnuje pedagogické činnosti na pražské Scholastice a plzeňské Nerudovce. Mezi výrazné aktivity studia patří mimo jiné blog Naokraj pojednávající o lidech, kteří s rodinami opouštějí města a zapouštějí kořeny na venkově. Studio dlouhodobě spolupracuje s Městem Plzeň, Galerií Rudolfinum, Letištěm Václava Havla, pražskou AVU a mnoha dalšími subjekty.

Žena, která nehodlá zapomenout

Po všechna ta léta, co se toulám Branou do Čech a shromažďuju pro vás příběhy a portréty míst i lidí z téhle úchvatné krajiny, po celou tu dobu se přesvědčuju, že právě v tomhle regionu žijí nesmírně silné, houževnaté, cílevědomé, kreativní a zabejčilé ženy, které jsou zhusta hlavními hybateli komunitního života, zdrojem změn, které přicházejí zdola, pramenem nápadů, jak nezapomenout, co bylo, ale žít v přítomnosti a být zodpovědný k budoucnosti. Takových výjimečných žen už mám utěšenou sbírku. Některé z nich vděčně počítám ke svým nejbližším přátelům. Mezi nimi zcela výjimečné místo má paní Jitka Tůmová, v Teplicích usazená, srdcem a duší dílící ve Studeném u České Kamenice, na úpatí Studence, který je hraničním kopcem Českého Švýcarska a Lužických hor. Tahle obec je podivuhodným kotlem, ve kterém se vařily úchvatné příběhy a osudy, jež by bez Jitky a lidí, jimiž se obklopila, dávno zarostly býlím a zapomněním.

Historie zarostlá kopřivami a lebedou

Víte, když si lidi uvědomí, že začínají stárnout, ocitají se na křižovatce. Většina cest odtud vede k rezignaci a zatrpklosti. Jen jedna k nové energii, aktivitě, k chuti měnit svět k lepšímu. Tuhle cestu si Jitka Tůmová vybrala bez váhání. Začala vířit vody v místě, s nímž je spjatá už od dětství. Rodiče ji sem poprvé přivezli, když byla ještě malá holka, někdy v padesátých letech minulého století. Tehdy tu ještě stálo všech devadesát domů a všechno tu připomínalo jejich majitele, kteří byli už bůhvíkolikátou generací ve Studeném usazenou, a přece museli, až na dva, kteří byli slovenské národnosti, odejít s úředně zváženým uzlíkem zlomku osobních věcí. Jak

šel čas, padesát z těch domů spadlo a jejich ruiny zarostly kopřivami a lebedou. A přece tu osudy těch lidí byly otištěny, vyryty do cest, vepsány do vody, vytesány do prahů a veřejí.

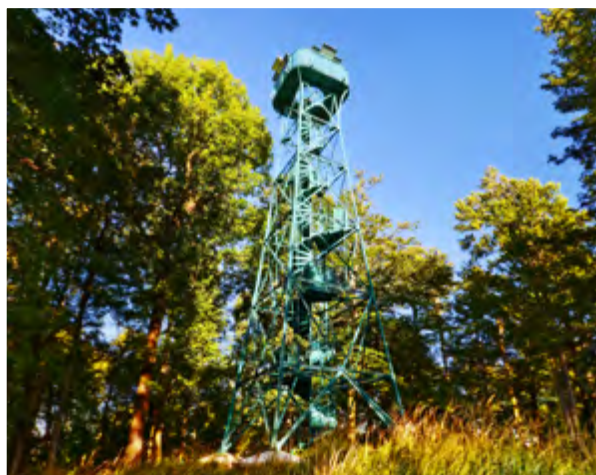
Spolek, který má svrchovaný smysl

Nejmarkantnější byly drobné církevní památky. Pokořené stejně jako jejich stavitelé, dobité, omšelé, pobořené. Jitka Tůmová byla tou, která na ně upozornila. Stejně jako na chátrající rozhlednu na Studenci, která už už byla určena k likvidaci, podobně jako na civilní a válečné pomníčky v okolí. Zrodil se Spolek pod Studencem – to se psal rok 2007. V nejlidnatější době měl

přes osmdesát členů. Většinou starších lidí, mladí se začali přidávat až později. Nikdy nezapomenu na chvíli, kdy mě Jitka pozvala na otevření informačního střediska, které tihle dobrovolníci – převážně chalupáři, ale i několik místních – zbudovali z bývalé hasičské zbrojnice, obklopili ho informačními mapami a vytyčili zážitkovou cestu kolem opravených drobných církevních i světských památek. Kdo je opravil? No oni přece. Získali peníze, ujednali řemeslníky, restaurátory i kumštýře. Všichni členové

spolku byli v té době šedesátníci a starší. Iniciátorka Jitka je nakazila elánem, vírou, že se věci mohou podařit, a přesvědčením, že když to neudělají oni, neudělá to nikdo. A že kdo může, ten musí. Dnes jsou tyhle zážitkové trasy dvě a památky na nich jsou spolkem i nadále s láskou opečovávány. K tomu si přičtěte výraznou roli spolku při záchraně a opravě studenecké rozhledny, péči o lísecký hřbitov, rekonstrukci bitvy pod Studencem z prusko-rakouské války v roce 1757 a následné vydání DVD se záznamem akce, výstavy, rekonstrukce dalších pomníčků v okolí, aktivní snahy o udržení významných osobností regionu v povědomí současníků – třeba fotografa Josefa Seidla nebo podnikatele a mecenáše Franze Preidla... K tomu neutuchající snaha vrátit život dalším památkám na Studenceku – za čtrnáct let jich opravili sedmatřicet! Cisterna nápadů, moře práce – a ovšem také radost, že se daří získávat lidi k práci mimo prostor jejich zahrádek, k práci na veřejném prostoru.

Detektivní pátrání po osudech lidí

Litce to ale není dost. Bádá, studuje, hledá, nechává sebou cloumat zvědavost i zvědavost. Po léta shromažďuje fakta, nachází souvislosti, oslovuje svědky i bývalé rodáky – a potom píše. Nejprve spolu s Hanou Slavičkovou rozsáhlou knihu „Krajina pod Studencem v proměnách doby“ jako portrét minulosti i přítomnosti obcí na pomezí Českého Švýcarska a Lužických hor (to se psal rok 2010), a nově, už sama, ještě masivnější bichli se zcela mimořádnou výpovědní hodnotou „Život obyvatel v krajině pod Studencem v běhu času“. Historici uznale pokývují hlavami a člověk obecný nadšeně čte a propadá se do velmi nevymyšlených příběhů sedláků, púllánků, výměnkářů, mlynářských chasníků, podomních obchodníků, barvířů... a postupně se před ním vynořuje obraz života ve Studeném a Lipnici, ba co víc, vynořují se tváře, důvody úsměvů i slz, radosti i zatnutých pěstí. Je to fascinující čtení a nikoho nejspíš nepřekvapí, že je za ním patnáct let života Litky Tůmové. „Na začátku byla potřeba zachránit a obnovit to, co tu zbylo po lidech, kteří tu žili po desítky generací. Pak se přidala touha poznat ty lidi – kdo to byl, jak žili, kdo přede mnou žil v chalupě, kam já dnes jezdím, jaký byl jeho příběh, radosti, bolesti?“ řekla mi jednou Litka, když jsem se u ní v sednici studenecké chalupy obdivně probíral stohy nasbíraného materiálu. Takové touhy má mnoho z nás.

Kdo ale sedne a pustí se do práce a dotáhne je až do výpravného, dvojjazyčného, více než pětisetstránkového díla? Litka taková je. Ona nežvaní, ona, co řekne, to je hotova udělat. Je nebezpečné vyslovit před ní nějaký nápad, protože ona je okamžitě připravena pomoci s jeho realizací. Její milovaný muž Standa, mimochodem zakladatel a první přednosta Kliniky zobrazovacích metod 2. lékařské fakulty UK a FN Motol, se jen vědoucne usmívá. On ví, že jeho litka je lidské dynamo. Že když za něčím jde, necouvne. A tak mi na závěr dovolu osobní poděkování: Litko, my

ostatní, méně aktivní a vytrvalí, ti děkujeme, že nám nedovoluješ zapomínat, že pro nás oprašuješ stopy minulosti a že ji pro nás spojuješ s dobou, ve které žijeme.

Tip pro podobně zvědavé:

Obě knihy Litky Tůmové si elegantně opatříte v e-shopu obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko: www.eshop.ceskesvycarsko.cz

Jak se zrodilo jezero Most

Zaplavení těžní jámy

Po pravdě řečeno, ono se s rekultivací začalo daleko dříve, už na přelomu 60. a 70. let. Od roku 2004 se o zahrazení následků hornické činnosti začal starat Paličový kombinát Ústí nad Labem. To už bylo rozhodnuto o tom, že se těžní jáma zaplaví vodou. Někdo by si řekl – pustili tam vodu a bylo to. I kdepak! Nejprve bylo zapotřebí zpevnit dno budoucího jezera, opevnit břehy, proti průsakům nechtěné vody musela být vybudována podzemní těsnicí stěna a samozřejmě bylo třeba připravit i přivaděče vody jednak z nechráněné přehrady a potom také z hlubin země – důlní vodu z bývalého dolu Kohinoor, kterou navíc bylo nutné čistit. A teď pozor – napouštění jezera začalo v říjnu 2008 a definitivně hotovo bylo až v září roku 2014.

Tak – a můžeme se jít koupat! No, ale to právě nemůžeme. Bude trvat ještě přesně šest let, než bude slavnostně otevřen celý rekreační areál. Jen pro představu: antropogenní jezero má rozlohu 311 hektarů, jeho obvod je delší než devět kilometrů. A hloubka? Až 75 metrů! Pokud jde o rozlohu, je to druhé největší jezero v Česku, větší je jen Medard u Sokolova s 493,4 hektary a třetí potom nedaleká Milada u Ústí nad Labem. Třeba takové Máchovo jezero je o sedmadvacet hektarů menší.

Jezero ožívá

Nejdřív se do jezera nasadily ryby a teprve pak se začaly budovat základy budoucího areálu – cyklotrasy, přístaviště, naučná stezka, pláže, mola, ale také napojení na

inženýrské sítě a dobudování silnice do Mariánských Radčic. Aby byla budoucí krajina kolem jezera přirozená, bylo zapotřebí zalesnit velké plochy. V rámci lesnické rekultivace byly vysázeny přes tři milióny sazenic listnatých a jehličnatých stromů. Na druhé straně důlní činnost vytvořila i místa, která byla hodná zachování, protože předstírat, že se tu nikdy netěžilo, by byla zhůvěřilost. Je přece

důležité vědět, kde jsme, co tu bylo dříve. O to víc si pak je možné užít jedinečnost místa, jeho genius loci. Tak třeba rozsáhlá sukcesivní plocha, která zdálky vypadá jako skalní útvary někde v Turecku, je pozůstatkem těžby. Je tvořená jílem a jílovcem s příměsí nekvalitního uhlí. Díky tomu, že tohle spektakulární místo nebylo rekultivováno, začaly tu žít zase jiné druhy živočichů než v těsném okolí. Ptáci tuhle „horu“ nezměrně milují. Ano, je krásná. Syrová, jakoby rozdrásaná pařáty hypogryfů, ale krásná. A propos, když jsme u ptáků, ti si vodní plochu našli už dávno, už když se začalo napouštět. Dnes jich tu napočítáte 131 druhů! Tisícihlavá hejna racků, divoké kachny tu vyvádějí mladé, orel mořský dožirá na pořádek a jeho

Když v roce 1962 rozhodl ústřední výbor komunistické strany o vytvoření lomu Most, což v praxi znamenalo likvidaci staré části města – z dnešního pohledu je to ztráta naprosto nenahraditelná – fungoval už dlouhá léta v těsném sousedství lom Ležáky. Spojením obou důlních děl vznikla jedna společná těžební fronta – laickým pohledem jáma jako hrom, kde se těžilo o sto šest, a to až do roku 1999. Lom postupně polkl nejen gotický Most, ale také obce Střimice, Pařidla, Kopisty, Konobříže a Rudolice nad Bílinou. Je to tedy teprve třiadvacet let, co rypadla opustila měsíční krajinu na samém okraji města za slavně přesunutým kostelem Panny Marie. Vlastně okamžitě se rozeběhly rekultivace a dnes? Dnes sem směřují štrůdly lidí dychtivých koupání, vodních sportů a procházek. Svého druhu zázrak.

pobočníci kánata a poštolky uvědoměle plní příkazy krále. A na zemi kusy zkamenělého dřeva, otisky pravěkých rostlin v sedimentech a nádherné načervenalé porcelanity, jílý pálené samotnou přírodou. Zajáci, lišky, divoká prasata, srnky – i to jsou už domestikovaní obyvatelé okolí jezera. Štíky, candáti, sumci či okouni jsou zase doma v jezeře samotném. To je mimochodem – a nejspíš

vás to překvapí – jedním z nejsušších a nejteplejších míst v Česku.

Místo pro odpočinek a rekreaci

Jezero Most je vůbec prvním neprůtočným rekultivačním jezerem u nás. S křišťálovou vodou, viditelností až devět metrů, naprosto

bez sinic. Divíte se, že se Mostečáci znali věci se nemohli dočkat otevření areálu? A jak tedy vypadá jezerní areál dnes? Nejlépe ho poznáte z devítikilometrové okružní cyklo a inline trasy. Uvidíte všechny tři zóny jezera – tu na koupání, na bezmotorové vodní sporty a třetí klidovou jako prostor pro rostliny a zvěř. Zalehnout ke slunění můžete na terasovitých kamínkových plážích s moly, která usnadňují přístup do vody. Jsou tu stánky s terasou a venkovním posezením, ze kterého je výhled na hladinu jezera. Čisté toalety. Můžete si pronajmout lehátko a slunečník, a dáváte-li přednost aktivnímu relaxu, potěší vás venkovní stoly na ping-pong i hřiště na plážový volejbal. Až vás sportování, válení nebo posedávání unaví, projděte si dvou a půl kilometrovou naučnou stezku, kde se o rekultivaci bývalé těžební jámy dozvíte spoustu zajímavých věcí. Děti tu mají své hřiště a srdce všech pejskařů plesá nad skutečností, že jsou tu vymezeny i psí pláže. Nerybaří se tu. Zato potápět se tu je senzační. Jen pamatujte, že jste-li vyznavači potápění přístrojového, je třeba si alespoň tři dny předem zažádat o povolení. Kdo tudy projížděl před třiceti lety a teď by se na okraj Mostu vrátil, nepoznal by, nač se dívá. Jezero Most je dalším triumfem českého umění rekultivace, umění, kterému se od nás učí půlka světa.

NAPSAL: Proslavil Krivánek. NAKRESLIL: Petr Herold

OLDŘICH a BOŽENA

HRADNÍ PALÁC

NEDOKÁŽU TI DÁT
DĚTI, OLDŘICHU,
MUSÍŠ SI NAJÍT ŽENU,
KTERÁ TI PORODÍ DĚDICE.

ACH,
JUTO...

PO ČASE LOVIL KNÍZE OLDŘICH
V POSTOLOPRTSKÝCH LEŠÍCH

...A CESTOU NECESTOU DOJEL
AŽ DO OSADY NEDALEKO POTOKA

...KDE PRALA PRÁDLO
SKUPINA ŽEN.
A MEZI NĚMI...

BYLAŤ PLETI BĚLEJŠÍ
NEŽ SNÍH,
JEMNĚJŠÍ NEŽ LABUŤ,
KRÁSNĚJŠÍ NEŽ SAFÍR

OLDŘICH BYL LÁSKOU ZASAŽEN

JAK SE V CHATRNÉ TĚTO
VESNÍČCE MOHLO NARODIT
TAK KRÁSNÉ STVOŘENÍ?
ZEPTAL SE JÍ
NA JMÉNO.

POZDĚJÍ VE VESNICI,
BOŽENA U STUDÁNKY

VSEDNI NA KŮŇ,
ŽENO SPANILÁ,
A POJEĎ ZA KNÍŽETEM
NA VŠEHRAD.

VÍTEJ, MÁ KRÁSNÁ!
POJĎ, A STAŇ SE
MOJÍ ŽENOU.

SNĚM KNÍŽAT

RADĚJÍ CHCI SE S ČESKOU
VENKOVANKOU SMÁT,
NEŽ DČERU KRÁLE ČIZHO
ZA ŽENU MÍT

DO ROKA SE PAK NARODIL MALÝ BŘETISLAV,
BUDOUCÍ VLÁDCE, ČESKÝ ACHILES.

TAK JAK BYLO TEHDY ZVYKEM,
OLDŘICH JUTU NEZAVRHNUL A MĚL TEDY MANŽELKY DVE.

SOUČASNOST

TO JE PAMÁTNÝ DUB,
DĚTI, TADY SE POTKALI
OLDŘICH
A BOŽENA.

BOŽENINA
STUDÁNKA

STAŇ SE MOJÍ
ŽENOU,
BOŽENO!

NA TOM STROMĚ, JO?
HUSTÝ!

Muzeum, jaké jste ještě nezažili

Muzeí a skanzenů je po celé zemi spousta. Některá se velmi snaží o autenticitu, ale to, co zažijete v Podkrušnohorském technickém muzeu mezi Mostem a Zálužím, to nepřekoná žádné z nich. Zážitek, který si odtud odnesete, je velmi intenzivní. Přestože zůstanete po celou dvou a půl hodinovou prohlídku na povrchu země, budete mít chvílemi pocit, že je nad vámi sto osmdesát metrů hlíny, kamení a skal. Tady se až mrazivě přiblížíte tomu, co neokázalí hrdinové z řad horníků zažívali dnes a denně.

Tady se fáralo hluboko pod zem

Pod zemí – a na Mostecku? V království povrchových dolů? Ale ano, samozřejmě! Skutečnost, že ve zdejších regionu bývalo daleko více hlubinných hnědouhelných dolů než těch povrchových, není totiž obecně příliš známa. Poslední místo, kde se ještě těžilo pod zemí, bylo uzavřeno v roce 2020. Vstupy zasypány, co se nepodařilo dostat na povrch, zůstalo jednou provždy dole. Protože ale tímhle osudem prošly postupně všechny hlubinné doly na Mostecku, dařilo se postupně přece jen zachraňovat techniku, stroje i mechanismy a předměty, které se staly jedinečnými památkami na tento druh těžby. A jeden z uzavřených dolů, Julius III., se dokonce přeměnil na muzeum. A, jak už jsem naznačil v úvodu, je to muzeum zcela nevšední.

Největší Miminko na světě

Vejdete branou do rozsáhlého areálu a hned budete obklopeni kolosální a často

už i raritní technikou a stroji. Ujme se vás průvodce a pozve vás na neobvyklou výpravu. Začnete v řetízkové šatně. Tady se všední chlapi měnili v dobyvatele přírodního bohatství, a zatímco ke stropu stoupal jejich civilní oděv, oblékali si pracovní mundúr sundaný z řetízku. Další zastávkou je lampárna. V té si vyzkoušíte typickou

hornickou přilbu a osaháte si předměty, které zachraňovaly životy. Třeba příruční bombu s kyslíkem, který vydrží pětadvacet minut, štajgrovskou mašinku, jež nahrazuje kanárka a vycítí metan, a tedy nebezpečí výbuchu, i plíškový systém přítomnosti na šachtě. Za první plíšek dostali chlapi svačinu, druhý odevzdali štajgrovi a třetí zůstal viset v lampárně. Po šichtě musely na háčku zase viset tři plíšky. Tím se zjišťovalo, že nikdo nezůstal dole v jámě. Uvidíte i výrobek sifonu, ze kterého horníci načerpali pití na celou směnu, protože dole voda není, tedy rozhodně ne ta k pití. Tak, a teď kam? Přes dvůr k těžní věži a především do strojovny. To je jeden z vrcholů prohlídky. V obrovské místnosti tu totiž čeká Miminko, jak tu říkají gigantickému parnímu stroji, který jako by vypadl z nějakého Verneova futuristického románu. Však byl také vyroben už v roce 1890 a před třiceti lety ještě zajišťoval pohyb klecí do dolu a zase ven, klecí s lidmi, materiálem i s hunty plnými uhlí. A uvažuje se o jeho oživení! Tomuhle nádhernému stroji vládli strojníci, jehož měli všichni ve velké úctě, neboť na něm záležela bezpečnost těch, kdo byli dole.

Dokonale autentický zážitek

Vrcholy prohlídky pokračují jeden za druhým – vzápětí se totiž poprvé ocitnete v šachtě. Doslova stříhem, protože když se za vámi zaklapnou dveře, zmocní se vás neodbytný pocit, že jste někde hluboko. Iluze je dokonalá. Šachtou letí za mohutného hlomozu dopravník, hunty třískají jeden o druhý, jen ty hornické výkřiky chybí – a chybí samozřejmě i to pekelné vedro. Z hlavní chodby vybíhají kolmo komory, kde se do uhelné stěny zakusují kombajny. A pak to přijde – poplach! Uniká metan. A vzápětí výbuch. Z komory se vyříne

mračno prachu a vám zalehnou uši. Ne, neřítí se vám na hlavu tuny země a kamení. Ide pochopitelně o simulaci, ale tak věrnou, že by se v člověku krve nedořezal. Se srdcem pořád ještě zrychleně bušícím se ocitnete v místě, kde už se těží moderněji, stěnováním. Kombajn tu drásá uhlí z celé boční stěny a podivuhodné kovové lopaty uplácávají strop a zabraňují uhlí, aby se vám kutálelo po zádech. Člověku přijde, že dál už zajít nelze – a ono to jde. Průvodce otevře dveře do jiného světa. Důlní chodba zaklenutá hajcmamy, tedy ocelovými vzpěrami, a v ní na stropní kolejnici zavěšené vagónky vláčku. Diesellová lokomotiva zahřmí – a pak už si není možné říci nic. Vlak vyráží do tmy prosvícené sporými světly. Zatáčka. A dlouhá chodba pokračuje kamsi do nekonečna... Tak, ve skutečnosti je to jen zhruba tři sta metrů, ale pocit, že jedete do neznáma kdesi v hlubinách země, je naprosto intenzivní. Co na tom, že víte, že jste na povrchu a že jde jen

o iluzi. Ona je totiž po čertech dokonalá, ta iluze. Tuhle chodbu stavěli zkušení horníci a cokoli tu vidíte, je dokonalou kopií hlubinného dolu. Po chvíli zastávka, procházka kolem rovnačky hajcmanů, pekáče, tedy kombajnu zachráněného z jednoho ze zrušených dolů, zpoza rohu na vás vykoukne svýma svítícíma očima obří komorový krtek – a zase nasedat a hrkotavým pohybem vpřed za řvoucí mašinou. Fakt, že se na konci otevrou dveře a vy vyjdete do stejného areálu, do něhož jste na začátku vstupovali, je v tu chvíli neuvěřitelný.

Nově můžete přijít po celý rok

Prohlídka nekončí. V jejím dalším průběhu se seznámíte s prací záchranářů a s jejich vybavením, projdete si expozici rudného hornictví a na závěr vás čeká Vzpomínková místnost. Tady se připomínají důlní neštěstí. A protože vy už v tu chvíli máte alespoň trochu představu o tom, jak to v šachtě vypadá, zapůsobí na vás ta smutná fakta o to víc. Průvodci jsou klenotem expozice. Vědí, o čem mluví, můžete se jich ptát, povídat si s nimi... Navíc jsou ohromně flexibilní – pospícháte-li, dokážou prohlídku zkrátit, ale kdo by stál o to, přijít o kus tohohle zážitku, že. Naopak, máte-li čas, může se prohlídka i protáhnout, zdejší rekord je sedm hodin. Otevřeno je od března do října, ale objednáte-li se předem, provedou vás – samozřejmě po zuby oblečené – i od listopadu do února.

Mámivý svět galerií

Že je Brána do Čech imaginativní svět plný podivuhodných a krásných krajin i stop lidských životů v nich, o tom se vás snažím přesvědčit už podesáté – a myslím, že už o tom nikdo nepochybuje. Je to krajina – obraz. Je to jedna obrovská, nikde nekončící galerie. Není tedy divu, že v téhle galerii najdete spoustu galerií uměleckých. Každá je jiná a všechny stojí za to, abychom je prošli s očima dokořán a s otevřenou myslí, bez předsudků a potřeby doslovnosti. Pojdme tedy alespoň proletět některé z galerijních prostorů v Ústeckém kraji.

Ústí nad Labem – Galerie Emila Filly

Když v létě roku 2020 přesídlila nejstarší fungující ústecká galerie z rozlehlé industriální haly v Předlicích do bývalé sítotiskové dílny, brali to mnozí jako ústup ze slávy. Jenomže galerie, to není jen velikost, ale především atmosféra prostoru a duše výstav. A lidem s galerií srostlým se začalo stýskat po komornějším rozměru, intimnějším doteku. Na sto deseti metrech čtverečních se „fillovka“ snažila být jiná než ostatní galerie ve městě. Svá. Její prostor byl koncipován jako tradiční galerijní „bílá kostka“, dokáže se ale proměnit i v kostku černou a poskytnout platformu audiovizuálnímu kumštu. Nyní je však vše v pořádku, a jak má být, a sídlí opět v centru města v přízemí budovy Krajského úřadu.

Ústí nad Labem – galerie Hraničář

V zajímavě rekonstruovaném prostoru bývalého kina vznikla tři galerijní patra a prostor sám o sobě se tu stává exponátem. Ideou je snaha kriticky reflektovat aktuální otázky a konkrétní události. To už vlastně vytváří program – současné mezinárodní i české umění.

Ústí nad Labem – galerie Dům umění

Galerie začleněná do života Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Nejen programově, ale také prostorově. Sídlí totiž v rekonstruovaných prostorách bývalé univerzitní menzy ve čtvrti Klíše nedaleko kampusu, nemnoho kroků od centra města. Pět set čtverečních metrů výstavní plochy je věru důstojným rámcem i rozsáhlejších výstav, a to se ještě počítá s postupným zpřístupňováním dalších místností. Významné umělecké osobnosti, klíčové současné směry a proudy, fokus na středoevropský prostor – taková jsou východiska galerie.

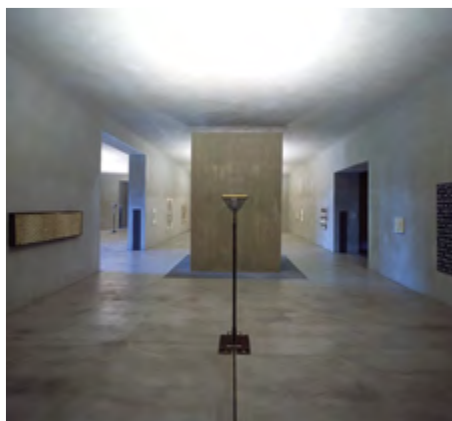
Litoměřice – Severočeská galerie výtvarného umění

Galerie disponující rozsáhlými sbírkami je jednou z nejstarších v Česku, byla otevřena už v roce 1958. Zaměřuje se především na české umění od 14. století do současnosti a na sbírání, uchovávání, prezentování a studium insitního, laicky řečeno naivního umění, a to v rámci celé země. Za jejími výstavami se v Litoměřicích budete muset vypravit na čtyři místa. Kousek od náměstí stojí hlavní budova se stálou expozicí Gotika, přímo na náměstí pak v předním traktu středověkého domu najdeme Diecézní muzeum se sbírkami Diecéze litoměřické s díly Lucase Cranacha st., Karla Škréty, Václava Vavřince Reinera nebo Matyáše Bernarda Brauna. V zadním traktu domu pak objevíme Muzeum insitního umění. Čtvrtým místem je sekularizovaný kostel Zvěstování Panny Marie v Litoměřicích, kde jsou pořádány sezónní výstavy.

Louny – Galerie Benedikta Rejta

Galerie specializovaná na současné umění má počátky v šedesátých letech, kdy u jejího vzniku stály silné umělecké osobnosti spojené s městem – Jan Sekera, Zdeněk Sýkora, Kamil Linhart, Vladimír Mirvald, Emil Juliš,

Josef Hlaváček, Josef Šimůnek, Jan Jíra a ještě další. V letech 1995–1998 se přesunula do velkorysého a imaginativního prostoru bývalého pivovaru. Projekt se stal pozoruhodným i daleko za hranicemi, jeho autoři byli za rekonstrukci nominováni na Evropskou cenu za architekturu. Počátkem loňského roku začalo muzeum psát úplně novou, velmi otevřenou kapitolu své existence. Už happening při opětovném otevření galerie mnohým vyrazil dech. 1500 metrů čtverečních výstavní plochy ve čtyřech patrech ožilo nejrůznějšími variacemi světla. Galerie Benedikta Rejta bezesporu patří mezi nejslibnější galerijní prostory v kraji a to nejenom díky bohatým sbírkám moderního umění.

Roudnice nad Labem – Galerie moderního umění

V roce 1965 se otevřely dveře roudnické zámecké jízdárny, barokního díla architekta Antonia Porty. Vznikl tu univerzální prostor, v němž bylo možné pořádat jak velkorysé, tak komorně pojaté výstavy. Galerie spravuje velmi cenné sbírkové fondy a postupně je prezentuje jak ve stálé expozici, tak v jednotlivých tematických výstavách. Probíhají tu především prezentace významných osobností českého umění, site-specific instalace vycházející z vizuálního a prostorového potenciálu zámecké jízdárny, přehlídky současného umění a experimentální tvorby. Galerijní sbírky obsahují tvorbu výrazných českých umělců z období od konce 19. století po současnost, v menší míře zahrnují i obrazy starších epoch nebo díla evropských autorů. Úžasný je celek impresionistické krajomalby, díla českého kubismu a surrealismu a bohatě zastoupené výtvarné proudy šedesátých let 20. století.

Některé další galerie Brány do Čech

Ze všech dalších galerií vybírám ještě třeba mosteckou galerii v prostorách děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie, součást Oblastního muzea a galerie v Mostě; osobi-

tou Galerii Emila Juliše v Černčicích u Loun, která se zaměřuje na moderní, fantaskní a imaginativní umění, surrealismus a kuriozity – a to nikoli jen na poli výtvarném; Galerii Josefa Lieslera v přízemí nádherné radnice na náměstí v Kadani; Galerii Špejchar v Chomutově, mimořádný prostor, součást někdejšího jezuitského kostela; nebo vysloveně vesnickou Galerii Vojtěcha Preissiga v bývalé faře v obci Světec nedaleko Bíliny; a namátkou ještě Galerii Kryt v suterénních prostorách radnice v Klášterci nad Ohří. Vznikají i alternativní galerie na místech, kde byste je třeba nečekali – třeba v tomto čísle už zmíněná Perla v budově bývalé nitárny v Kyjově u Krásné Lípy nebo pozoruhodná bílá kostka vepsaná do stodoly, tedy Galerie Cífra u nevyčerpatelně kreativní restaurace Fabrika v Doubici. Tam všude se potkáte s uměním. Tak – na shledanou.

Více než dvacet let přivádějí turisty do skal

Zdaleka ne všichni v téhle zemi si uvědomují, že turistický ruch je na jedné straně příležitost a na druhé riziko. Turisté přinášejí nejen peníze, ale i život a tep do žil vesnic a měst, zároveň však, čím je jich víc, ohrožují památky a přírodu, která pod jejich nápořem často neúnosně trpí. Cesta z tohoto zapeklitého paradoxu vede přes udržitelný a šetrný rozvoj turistiky. Vezměte si třeba takové České Švýcarsko. Nárůst turistiky za posledních, dejme tomu, čtyřicet let je obrovský, popularita nádherného území skal a roklí stoupá jako raketa. Když tu byl v roce 2000 vyhlášen národní park, začali lidé jezdit daleko více než dřív. A tak se jen o rok později začal psát příběh, který málokterý turista a návštěvník zná. Příběh obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko. Příběh lidí, kteří tenhle region propagují a zároveň ho i chrání.

O začátcích a jednom domě

Úplně na začátku šlo o snahu pomoci rozvoji měst a vesnic v těsné blízkosti národního parku. Stavěly se čističky, evidovaly podstatkové domy, obnovovaly se drobné sakrální památky. V té době ale sousloví České Švýcarsko lidem ve zbytku republiky nic moc neříkalo a teprve fotografie Pravčické brány nebo lodiček v soutěskách říčky Kamenice je vyvedla z nejistoty. Bylo potřeba dát světu vědět o pestrosti a kráse, o možnostech a jedinečnostech tohoto koutu Česka.

Začaly se tvořit a vydávat publikace, mapy, brožury, prospekty, vznikaly první reklamní kampaně. V roce 2006 začala do té doby v Česku nebyvalá přeshraniční spolupráce se saskou stranou, a pojem Českosaské Švýcarsko tak dostal nový obsah. Příběh objevování Popelky, jejíž krásu teď chtělo vidět rok od roku víc lidí, překotně pokračoval. Na Křinic-kém náměstí v Krásné Lípě vyrostl zbrusu nový dům, který kromě kanceláří a víceúčelových sálů hostil i komfortní Informační středisko a především pozoruhodnou a velmi lákavou interaktivní expozici, jež originálně prezentovala neobyčejnou krásu regionu. Narodil se Dům Českého Švýcarska.

byla a je jednoduchá – všichni dají dohromady prostředky a poskytnou je „ópéesce“, která vytvoří jednotný a funkční marketing. Další událostí, která náš příběh posunula na jinou úroveň, byl vstup Ústeckého kraje mezi zakladatele „ópéesky“. Kraj tak doplnil Správu národního parku, město Krásná Lípá a Svaz ochránců přírody a vnesl do hry novou

O tom, jak práce přibývala

Aby byly snahy o propagaci turistiky užitečné i těm, kteří nesli nápor turistů na vlastních bedrech – obcím, ubytovatelům a místním podnikatelům – bylo moudré propojit je navzájem a bavit se o věcech společně. A tak vznikl destinační fond, který se v následujících letech ukázal jako zcela zásadní a smysluplný. Při založení bylo 40 subjektů, dnes už je jich více než stovka. Myšlenka

funkci organizace – destinační agenturu, která se náhle začala starat o daleko větší území. K samotnému Českému Švýcarsku přibýlo i České nízozemí, jak se odpradávná říkávalo Šluknovskému výběžku. Najednou působnost party, o které si vyprávíme, sahala od úpatí Krušných hor až do prvních kopců Lužických hor. A nejenom to, i jejich činnost košatěla. Začal se budovat systém certifikovaných průvodců a nabídka komentovaných

výletů do celého regionu. Že odbočuju – tahle ojedinělá aktivita funguje dodnes, pokud jste to nezažili, jděte do toho! Ti lidé vědí kudy a kam jít, ukážou vám to, k čemu se jiní nedostanou, a rozhodně mají co říct. Na výlet s nimi nezapomenete! A to pořád ještě není všechno. Už někdy v roce 2010 začala masivní podpora místních výrobců a pěstitelů, která brzy přerostla do certifikace regionálních produktů, přinesla jejich marketing i přímou nabídku.

Nechte auto doma

Lidé z „ópéesky“ se postupem času stali kvalifikovanými odborníky v mnoha oblastech a dokázali region posunout opravdu velmi kupředu. Při tom se nikdy nevzdali myšlenky udržitelné turistiky a dnes a denně vymýšlejí, jak přivádět lidi do Českého Švýcarska a okolí a při tom zachovat krásy a půvab území. A tak se jedním z témat našeho příběhu postupně stala i potřeba přesvědčit lidi, aby nechali auto doma a cestovali jinak. Aby to ale nebylo jen plané moralizování, muselo se jednat a přesvědčovat a zkoušet... Naštěstí dopravní odbor Ústeckého kraje byl velmi vstřícný. V součinnosti s ním se podařilo vybudovat skvěle fungující turistický dopravní systém. Síť autobusů a cyklobusů, ale především vlaků je komfortní a nebyvalá. Vrcholem těchto snah se stalo spuštění

projektu Dráha národního parku. Jedinečný okruh vzniklý spojením několika tratí dopraví turisty na dojetí ke všem nejatraktivnějším cílům – a to nejen na českém, ale i na saském území! Něco takového jinde v zemi nenajdete. Další téma? Je třeba odlehčit přetíženým místům, která zná každý, a nabídnout lidem nová místa, nové zážitky. A tak se ve spolupráci s Klubem českých turistů podařilo nově vytyčit a proznačit neuvěřitelných 22 nových turistických cest! Aktuální problém? Turistů je moc, sezóna krátká. A tak byste současné „ópéesáky“ nezastihli se sklenkou v ruce, jak slaví dvacáté výročí svého fungování, ale v plné práci na tom, jak přivést lidi do Českého Švýcarska i na podzim a v zimě. A že je tu v té době možné zažít úžasné věci, o tom, prosím, ani na chvíli nepochybujte!

Hranice? Jen čára na mapě

Na závěr se ještě vraťme k fenoménu přeshraniční spolupráce. Ta funguje už více než patnáct let a nemá v Česku srovnání. Společný marketing, dokonce společné korporátní prvky, společná komunikace, propojené akce, vzájemná podpora nebo tarifní výhody v dopravě na obou územích. A co je hlavní –

němečtí turisté si našli cestu do české části území, které je sice rozděleno čarou na mapě, ale je jediným logickým celkem. A ti čeští? Inu, ti jsou přeci jen trochu plašší, ale i oni rok od roku nacházejí větší zalíbení nejen v těch nejznámějších atrakcích v Sasku, ale objevují i místa málo známá. Tak až zase pojedete do Českosaského Švýcarska, vzpomeňte si na lidi z o.p.s. České Švýcarsko. A buďte si jisti, že i díky nim se tu budete cítit skvěle.

Cestou modré chryzantémy

„Tehdy jsem zařizoval knížecí lichtenberský park v Lubenci – pane, starý kníže, to byl nějaký znalec; celé stromy si nechal posílat od Veitsche z Anglie, a jen cibulí z Holandska odebral sedmnáct tisíc kusů; ale to jen tak vedle. Tak jednou v neděli jdu v Lubenci po ulici a potkám Kláru; víte, to byl tamní idiot, hluchoněmá bláznivá káča, která kudy šla, tudy blaženě hýkala, – nevíte, pane, proč jsou tihle idioti tak blažení? Zrovna jsem se jí vyhýbal, aby mně nedala hubičku, když najednou zahlédnu, že má v prackách kytici; byl to nějaký kopr a takový ten polní neřád, ale mezi tím, pane – já jsem viděl ledacos, ale tehdy mě mohl trefit šlak. Ona vám ta potrhla měla ve své kytce jeden květ pompónové chryzantémy, která byla modrá! Pane, modrá!“

Kde Karla Čapka múza políbila

Tak takhle začíná nádherná Čapkova povídka z jedné kapsy o dlouho bezúspěšném pátrání po převzácné modré chryzantémě, kterou ani zámecký zahradník Fulinus, ani kníže pán a později ani četníci, tlupa cikánů a školní děti s učitelem nenašli, až ji pan Fulinus objevil náhodou u jednoho vechtrovského domku při trati. Myslím, že od těch dob už na Lubenecku nikdo jaktěživo modrou chryzantému nespatriil. No, a snad právě proto se okolí Lubence, pestré a půvabné krajiny v dolině mezi Doupovskými horami a Rakovnickou pahorkatinou na výspě Ústeckého kraje, začalo říkat Kraj modré chryzantémy. Jako by Karel Čapek v roli sudičky předpověděl tomuhle svéráznému regionu, že tu budou lidé hledat a nacházet to, co nikde jinde vidět nemohou. Vědomi si toho, dali lubenečtí patrioti hlavy dohromady a vyznačili a informačními cedulemi opatřili nádhernou naučnou stezku, která sice nese oficiální název Okolím Lubence, ale nikdo jí tu neřekne jinak než

Cesta modré chryzantémy. A vy už teď víte proč. A jak se Karel Čapek dostal do Lubence? V roce 1917 působil na zámku v nedaleké Chyži jako vychovatel třináctiletého Prokopa Lažanského, syna majitele zámku. Toulal se krajem a nedaleko Lubence mu usedla na rameno múza a něžně ho políbila. A bylo to.

Z Harkaperku k Bílému kříži

Cesta modré chryzantémy je, projdete-li ji úplně celou, nějakých 22 kilometrů dlouhá. Má ale dva okruhy – jeden je jižní, druhý severní, oba pak zahrnují nějaké ty odbočky ve stylu jdi tam a pak se vrať zpátky na hlavní trasu. Začneme starším, jižním okruhem. Ten měří necelých osm kilometrů a je atraktivní hlavně výstupem do vrchů, ze kterých jsou nádherné rozhledy. Ze všeho nejdřív je zapotřebí obejít Lubenecký rybník. Dáte-li na mě, uděláte si od rybníka malou zacházku mimo stezku na návrší zvané Harkaperk, kde objevíte pozůstatky kdysi monumentálního památníku padlým v první světové válce. Po válce druhé byl pomník odstřelen a z jeho části vystavěna hráz rybníka – inu, lidská hloupost a nenávisť zas jednou zařadovala. Teď se vnoříme do lesa a budeme stoupat za občasných odskoků na místa s dalekými výhledy až k Bílému kříži. Jsme na kraji masivu Liščích skal a od kříže přehlédneme krajinu. Proč je tu vztyčen kříž? Zahynul tu prý mladý kníže Lažanský. Důvod jeho skonu si můžete vybrat – jedna pověst praví, že ho nešťastná láska dohnala k sebevražednému skoku, druhá, že štal bílého jelena, v mlze zabloudiv a zřítel se dolů. Pod Liščími skalami, kolem suťových polí, po někdejší Ermitáži, což byla výletní kočárová cesta pro hosty struhařovského zámku ozdobená několika výklenkovými odpočívadly s lavičkami, které ovšem odnesl čas, sejdem do údolí k bývalému zámku Struhaře, který si ve druhé polovině 17. století vystavěli Lažanští jako správcovské sídlo přilehlého hospodářského dvora. Opravuje se, má tu být wellness penzion s restaurací. Tady čeká milovníky pramenů odbočka, která stoupá až k Lažanské studánce, kde voda vyvěrá zpod kamenné žaby do mísy ve

tvary lastury. Údolím Struhařského potoka se původní nivou zarostlou stromy vrátíme do Lubence.

Evropsky unikátní muzeum i zachráněná věž

Severní okruh je delší, ale zavede vás do velmi zajímavých míst. Především do obce Libyně a na rozhlednu Vochlice. Ta místa už z Brány znáte. Jsou spojena s krásnými aktivitami manželů Kantových, kteří mají v Lubenci opravdu úžasnou vitrážovou dílnu Skloart. Ti jednou dostali od party ochránců přírody echo, že zchátralý kostelík v Libyni by mohl být gotický a že je ho škoda. Byl gotický. A manželé Kantovi se rozhodli, že ho zachrání. To se psal rok 2007. Stejně tak si umínili, že zachrání i rozpadající se kamennou rozhlednu o kousek výš. Když sem dnes přijdete, spadne vám brada – mně alespoň spadla. Kostel je v neuvěřitelné formě a je z něj evropský unikát – muzeum vitráží! Každé okno zdobí vitráž jiného stylu, z jiné doby. Všechno to korunuje vitrážový strop, který vážně nikde jinde na světě neudivíte. Prostě – modrá chryzantéma. Abych nezapomněl, v podkroví kostela je ještě malé regionální muzeum. A rozhledna na vrchu Vochlice? Tomu nebudete věřit – z ruiny je krásná věž, která jako by vypadla z erbu města Lubence. Klíče od ní si můžete půjčit v kostele a pak už se jen kochat výhledy.

Překvapením není konec

Od kostela plného vitráží se rozhodně vydejte dál, přes Drahonice, za kterými vás stezka dovede k úchvatnému a rozsáhlému židovskému hřbitovu se stovkou macev z let 1826 až 1904. Ten, ukrytý v okrouhlém háji, působí v polích jako oáza uprostřed pouště. A oáza klidu a důstojnosti to také je. Přes Řepany se pak vydejte na další odbočku, do obce Ležky. Stojí za to. Tady se zase chátrajícího starého pivovaru ujal pan Miroslav Šefl a vybudoval v něm muzeum StB. Jsou v něm vystaveny dříve utajované složky státní bezpečnosti a je to často čtení velmi neveselé,

ale zatraceně potřebné. Expozic je tu ale víc, dozvíte se tu o historii obce, šlechtickém rodu Wallisů a projdete si i výstavu soukromých artefaktů rodiny Jana Masaryka. No, čekali byste to tady? Jak už řečeno, tahle cesta je zkrátka samá modrá chryzantéma.

Báječná zábava na popravišti

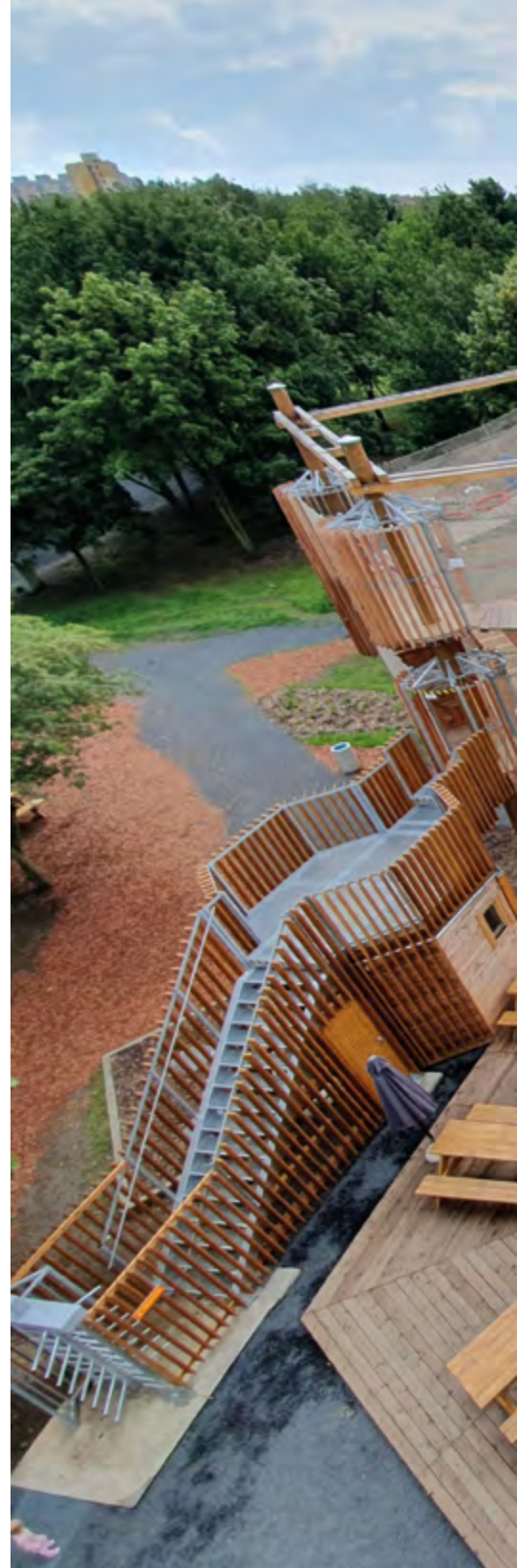
Trochu cynické, řekne si možná někdo, ale vězte prosím, že dnešní zábavu dělí od poslední popravý několik set let a kopec Šibeník doznal od dob, kdy tu popravoval Jan Pavel Huss, mostecký městský kat, změn opravdu početně. Tak především – až do konce druhé světové války byl holý jak hlava starého muže. Koncem 19. století tu vzniklo vojenské cvičiště, které bylo využíváno ještě koncem čtyřicátých let. Za druhé světové války tady byla rozmístěna protiletcká děla proslulého německého Flaku, která chránila před nálety chemičku v Záluží. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let na vrcholu a úbočích kopce vysázeli ústřední park pro panelová sídliště rodícího se nového Mostu. A co ta slibovaná zábava, ptáte se? Tak pojd'te, zajdeme se na Šibeník podívat.

Není to tak dlouho, co tu vyrostl krásný areál. Jmenuje se Funpark a zahrnuje velkorysý 3D bludiště a rozhlednu. Řeknu vám, to vkusné zasazení zábavního parku do přírody aby jeden pohledal. Dřevo, provaz, kov – přirozené a souladné materiály, žádné znásilňování přírody, ale její kulturní dotvoření. Však také mostecký Funpark zvítězil ve veřejném hlasování o dřevěnou stavbu roku 2020 v kategorii Dřevěné konstrukce – realizace. Ne, vážně, jděte se tam podívat, je to krásná stavba. Především rozhledna, která se šplhá nad koruny stromů. A víte co, začneme s ní, ať se podíváme shůry na park i na to, co je z vyhlídkové plošiny vidět. No, tedy sto tři-

náct schodů, dobře počítaných, ale jsme nahoře. A ten výhled, ten za to rozhodně stojí! Nejenom, že máme hemžení lezců, šplhounů, plazičů i probíhačů 3D bludiště jako na dlani, ale z výšky šestadvaceti metrů nad vrcholem kopce vidíme široko daleko. Skoro celé město Most, ale také hradbu Krušných hor a na odvrácené straně kopec Zlatník, který sice tvarem není až tak ďábelský jako nedaleký Bořeň, ale osobitý není o nic míň. Co ještě je vidět? Zámek Jezeří, Albrechtické údolí, rozhledna Jeřábina nad Litvínovem, samozřejmě Hněvín, Mračný vrch, Klíny, jezero Most, Bouřňák, Červený vrch, Komáří vížka, Kaňkov, komín ledvické elektrárny... Nebudu vypočítávat všechno, ostatně přehledné informační siluety vaše oči navedou a prozradí, nač se díváte. Dolů jdeme pohodlně, protože se tu kolem osy rozhledny obtáčí dvě schodiště, po jednom se stoupá, po druhém klesá.

Co sem ale především láká hlavně rodiny s dětmi, to je 3D bludiště. Je třípatrové, vysoké deset metrů a tvoří ho pětadvacet lanových překážek a devatenáct přestupových domečků. Lávky, lanové tunely a další důmyslné bludné cesty probíhají ve třech úrovních, takže snažte-li se projít druhé patro, vidíte prolézače nad sebou i pod sebou. Kdo se tu proplétá? Řekli byste si možná – děti, to dá rozum. Kdepak! Táhle zrovna zdolává zástup zavěšených pytlových bojovníků chlápík, no, bude mu snad k sedmdesátce. Vnuk mu sotva stačí. Tady se prostě baví lidé od

tří let do... dokud můžou. Na druhé straně je báječně vymyšleno, že pokud se nechystáte do bludiště, neplatíte. Platí jen lezci, ti ostatní se mohou usadit na lavičky a sledovat cvrkot. Nebo si vystoupat do mezipatra rozhledny, které je tak zhruba na úrovni korun stromů a vidět ty své sportsmany zblízka. Ale nemyslete si – 3D bludiště není jen tak bezúčelné. Skladba bludištních prvků je vymyšlena tak, aby napomáhala všestrannému rozvoji – hlavně dětí samozřejmě, my dospělí už se moc nerozvíjíme, bohužel. Jsou tu prvky pohybové, balanční, vzdělávací, ale i odpočinkové a relaxační. Lávky jsou široké metr dva-

cet a nechybí tu ani bezpečnostní zábradlí a ochranné sítě. Vstup je jen jeden, „pípnete“ si tu vstupenku a tradá do bludiště.

Asi vás bude zajímat, že jde o vůbec největší 3D bludiště s rozhlednou v České republice. Parkovat se dá v blízkém okolí, třeba na parkovištích u Aquaparku nebo dětské herny Jungle Aréna. Přijedete-li na kole, potěší vás čtyři boxy, do kterých můžete svého šlapacího oře uzamknout. A když jsme u pohodlného bezpečí – k dispozici jsou i uzamykatelné skříňky, takže bude-li chtít celá rodina do tenat bludiště, může beze strachu, že jí někdo mezitím

probere tašky. Až vaše menší potomky bludiště unaví, což ale asi bude trvat dosti dlouho, mohou se vrhnout ještě do dětského hřiště nebo na houpačky. Vy si pak v klidu můžete vychutnat kávu nebo jiné občerstvení. Ještě jsem nezmínil další zásadní výhodu – otvírací dobu. Denně od 10 do 19 hodin! Až potom půjdete zpátky k zaparkovanému autu, nespěchejte. Užijte si procházku parkem, ve kterém natrefíte na další dětská hřiště. Park má rozlohu sedmdesáti hektarů a za těch padesát let od vysázení nádherně zmohutněl a stal se oázou klidu uprostřed města.

Českošvýcarský sen

Co je americký sen, ví každý. Je to víra, že kdo má dobrý nápad a dost odvahy, kdo tvrdě pracuje, může dosáhnout úspěchu a zbohatnout. Iste-li v USA, uslyšíte tenhle pojem asi tak tisíckrát denně. Že by něco podobného mohlo fungovat i v Českém Švýcarsku, bude vám možná připadat přitažené za vlasy. Tady? Na divokém a chudém severu? Zkusme pro jednou odložit předsudky a podívejme se, jak to v téhle části země také může chodit. Tady, v kraji omamně krásné přírody, žijí svůj českošvýcarský sen mnozí regionální výrobci. Seznamte se alespoň s několika z nich.

Kde
hledat

Všechno o regionálních produktech České Švýcarsko najdete na velmi živé FB stránce www.facebook.com/ceskosaskesvycarskoregionalniprodukt.

A máte-li zájem některé z nich koupit, je vám k dispozici e-shop obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko: <https://eshop.ceskesvycarsko.cz>.

Království léčivých vůní

Snaha o vytvoření přírodní lékárny se na Kránskolipsku datuje už do začátku devadesátých let. O nějakých deset let později vzniká společnost Nobilis Tilia, nachází výrobní prostory ve Vlčí Hoře, a touha využít přírodních produktů k léčebným a kosmetickým účelům tak dostává jasné kontury. Lidé, kteří do vybudování manufaktury na přírodní kosmetiku založenou na aromaterapii vložili své naděje i prostředky, uspěli. Jejich kosmetika postavená na bázi éterických a rostlinných olejů má velmi dobré jméno po celé zemi, ale dávno už i jinde po Evropě. Navíc na Vlčí Hoře vznikla i jedinečná permakulturní zahrada korunovaná květinovou mandalou, v budově někdejší školy se zrodilo velkorysé Návštěvnické centrum s prodejnou a čajovnou... Držitelem regionální značky České Švýcarsko je dnes nejen kolekce kosmetických produktů Nobilis Tilia, ale také jedinečný zážitek – Svatojánské slavnosti bylin konané pravidelně v období letního slunovratu.

Pivo, kterému daly jméno skály

Falkenštejn, to jsou dva slavné skalní útvary – jeden v Českém a druhý v Saském Švýcarsku. Větší symboliku pro poctivé řemeslné pivo z regionu skal a roklí prostě nenajdete. I pivovar Falkenštejn byl ale nejdřív pouhým snem. Tradice pivovarnictví v regionu byla silná, nicméně bezmála zapomenutá. Vybudovat pivovar v bloku domů na Křínickém náměstí v Krásné Lípě bylo v době boomu řemeslných pivovarů lákavé i riskantní. Podařilo se. Nepřehlédnutelné měšťanské budovy, především originální

„Bílý dům“ s proskleným průhledem do míst, kde se pivo vaří, příjemná pivovarská restaurace, dokonce penzion... Zdejší pivo je vyhlášené, dobré, osobité a jeho věhlas už dávno překročil hranice regionu. Škála spodně i svrchně kvašených piv je hrdým nositelem regionální značky České Švýcarsko.

Dobroty z místa, které překvapí

Mezní Louka je pulzující místo, kterým denně protéká řeka turistů směřujících do soutěsek Kamenice nebo po Gabrielině stezce k Pravčické bráně. Řeklo by se, že ten, kdo tu ze staré hájenky udělal hotel s restaurací, neriskoval. Omyl. Místo krmírny, kde turista v běhu vdechne párek v rohlíku, rozhodl se tu další snilek vybudovat restauraci s kvalitní a trendy kuchyní. Mnozí si klepali na čelo, ale dnes jen zírají. Resort U Fořta nabízí bydlení v historické i zbrusu nové budově, ale hlavně ve stylizovaných senicích, což je zážitek, který jinde nepořídíte. Součástí projektu úspěšné restaurace se stala i tvorba osobitých pochoutek oceněných regionální značkou České Švýcarsko. Zdejší sirup z jehličí vyráběný z mladých smrkových výhonků i Fořtovy lupinky, připravené z piva, mouky a koření, osmažené na oleji – to jsou zcela jedinečné dobroty.

Tekuté dary Lužických hor

V Dolním Podluží na západním okraji Lužických hor se rozhodlo pár nadšenců vybudovat rukodělný rodinný ovocný lihovar. Věděli, že pěstitelských lihovarů je jako hub po dešti, a tak se rozhodli vsadit na stoprocentně přírodní produkty z okolí. Uminili si najít podstatu a duši hor a zkapalnit ji tak, aby výsledný produkt byl esencí zážitku, který si překvapení lidé odvázejí ze zdejší panenské přírody. Produkty GALLI distillery dost dobře nemohlo minout udělení regionální značky České Švýcarsko – naplňují totiž dokonale všechny požadavky. Bez kompromisů. A tak, až si k dobré pohodě otevřete láhev bylinného likéru Lužická bylinná, případně destilátů Hruškovice či Jablkovice, bude ji zdobit nálepka regionální značky.

Punčochy, které zná každý

Unikátní fabrika v srdci Českého Švýcarska znovu pokračuje v tradici pletářské dovednosti. Navazují na práci předků a s úctou a respektem k jejich dílu v ní pokračují. S elánem, nadšením, energií a s moderními technologiemi a funkčními materiály navazují na více než 160 let dlouhou tradici pletářské výroby v Krásné Lípě. Řemeslná dílna, která v době svého vzniku (1854) zásobovala punčochami celé Rakousko-Uhersko, nyní obnovuje tradici a i vy můžete pořídit kvalitní pletené výrobky s puncem regionálního produktu.

Káva spojuje lidi

Poslední českošvýcarský sen je trochu jiný. Je to sen rodiny, která se rozhodla vybudovat v Rumburku kavárnu srovnatelnou s těmi nejlepšími pražskými trendy podniky. A tak vznikl Bohemian Coffee House. Základem bylo vědomí, že káva není jen nápoj, je to i životní styl. Že káva může spojit lidi. A tak tu ke všem atributům módní kavárny přidali komunitní akcent. Připraví vám tu kávu na mnoho způsobů, nabídnou zrnkovou kávu z vlastní pražírny od prověřených a férových dodavatelů zelené kávy, rozmazlí vás kdekou pečenou dobrotou... přidají ale

třeba kávová setkání, workshopy, cupping, ukázky pražení kávy, besedy i kulturní akce. Regionální značku kavárna nemá, protože podobná kategorie zatím v regionu nefunguje, přesto do tohoto výčtu patří. Vstoupila totiž do unikátní spolupráce s dalšími rumburskými podniky i s mnoha okolními regionálními výrobci a jejich produkty vystavuje a prodává.

Středohorské chutě, vůně i zážitky

Tak se zdá, že lidé jsou definitivně unaveni globálními produkty, které jim do nákupních košíků sypou nadnárodní řetězce ve svých giga prodejnách. Chtějí autenticitu. Rok od roku víc. Prestiž produktů s jasným původem, povětšinou ručně vyráběných ze surovin z nejbližšího okolí, rychle roste a turisté, ať přijedou kamkoli, pasou po regionálních značkách. V Českém středohoří tomu není jinak. K těm, kteří už značku mají, přibývají každoročně zajímaví nováčci. Pojdme se na některou jejich nabídku podívat blíže.

Grešíkovy dobroty

Firmu Natura Valdemara Grešíka už z Brány dobře znáte. Možná ale nevíte, že Valdemar má také rozlehlé sady mezi Milešovkou a Lovošem i v okolí Třebívlic. A z ovoce, které tu vypěstuje, z ovoce ručně sbíraného a bez nadsázky s láskou zpracovaného, vyrábí stoprocentní ovocné džemy se sníženým obsahem cukru, samozřejmě bez přidaných konzervačních látek. Až ochutnáte ten extra speciální z tmavých třešní, případně ještě višňový, švestkový nebo meruňkový, pochopíte, proč komise s udělením značky příliš neváhala. Stejně výsady se pak dostalo ještě dalšímu výrobku firmy Natura: Sušenému ovoci z Českého středohoří. Ručně sbírané hrušky a jablka se i nadále ručně zpracovávají a jemně nakrájené putují do sušičky. Nesířené a nedoslazované. Kontrola tu probíhá ve vlastních laboratořích, výrobní haly mají vysoký hygienický standard... Od někoho takového je prostě radost koupit si dobrý džem nebo křížaly, nemyslíte?

Anette, fialové království

Až budete bloumat kolem Házmburku, zajděte si do Levandulové zahrady Anette. Paní Simona Görtlerová tu s rodinou vytvořila zahradu, která je oázou klidu, vůně, šťastného hmyzu i spokojených lidí. Certifikát Regionální značky Českého středohoří sem putoval dokonce dvakrát. Poprvé za úchvatné Lavandulky, ručně vyrobené tradiční máslové sušenky se zásadním podílem kulinářské levandule. Ty se v rodině pečou podle tajného receptu už po třetí generaci. Druhá značka byla udělena nevšednímu zážitku – Levandulovým slavnostem, které probíhají v prostorách zahrady. Zahrada je ale v období vegetační

sezóny otevřena veřejnosti stále, můžete si ji prohlédnout, odpočinout si tu, zeptat se, obhlédnout dílnu dekorací a produktů s levandulovou tematikou, občerstvit se...

Krásný den na pastvinách

Certifikátem jsou oceňovány i zážitky. Jedním z nich je akce Slavnosti pastvin. Celodenní zážitková a edukativní akce pro rodiny s dětmi v malebné krajině Českého středohoří. Pastviny vždycky měly pro zachování typického rázu středohoří svůj zásadní význam. Jaký konkrétně? Inu, právě kvůli tomu je tenhle nevšední den pořádán – aby se dospělí i děti dozvěděli, jak pastviny přispívají k vývoji chráněné krajinné oblasti České středohoří. Ale pozor, nejde o nějaký výlet se suchou přednáškou, to ani náhodou! Pěší okruh má řadu zážitkových stanovišť, na kterých je třeba leccos vykonat, splnit a objevit, k tomu tu probíhá jarmark s regionálními produkty, kulturní program... Vážně zážitky nabitý den, děti jsou nadšené a my dospělí taky. Tohle všechno můžete zažít rok co rok začátkem září v obci Hlinná u Litoměřic a v okolí Přírodní rezervace Holý vrch a Hradiště.

Křehká krása v kopcích

Ve středohorských kopcích nad Ústím najdete vesnici Tašov a v ní Ateliér skla Tašov. Lucie Houšťová Šanovská a Jaroslav Houšť tu vytvářejí umělecké sklo na mnoho způsobů. Používají techniky spékání, mozaiky, recyklingu, vintage, Tiffany i vitráže. Jsou báječně otevření a vstřícní – některou ze jmenovaných technik si tu můžete vyzkoušet vy i vaše děti při oblíbených workshopech. Možná tu v té době natrefíte i na významné skláře, kteří si sem jezdí realizovat své nápady. Nadto tu funguje i malá prodejna se sklem a vintage nábytkem, takže nemusíte odjíždět obtěžkáni pouze zážitky.

Mýdla od Hedviky

Na protějším břehu Labe, v Moravanech, které jsou součástí obce Řehlovice, vás čeká království všech vůní čistoty. Rodinná Mýdlárna Bohemikus Hedviky Vychytilové tu nabízí ručně vyráběná mýdla a šampóny. Všude tam, kde je to jen trochu možné, využívají produktů z okolí – třeba jogurt, med, bylinky. Každé mýdlo tu má svůj příběh a je zabaleno do obalu z recyklovaného papíru s ručně vytvářenou etiketou. V malé prodejně, která je otevřena po předchozí telefonické domluvě, si nejen nakoupíte, ale můžete se tu dozvědět všechno o unikátním horkém procesu, jímž zdejší mýdla vznikají.

Lanýž, pivovar ze Středohoří

V malé vsi Kostelec nad Ohří, na dohled od Budyně a Libochovic, najdete rekonstruovaný panský dvůr Perlová voda. Z Brány už ho dobře znáte a víte, že je tu výborná restaurace se špičkovou kuchyní, idylické ubytování, wellness, vstřícnost k cyklistům i k větším akcím. Tentokrát se sem vypravíme za jediným účelem – součástí restaurace je totiž řemeslný pivovar. Vaří tu škálu nepasterizovaných a nefiltrovaných piv pod jednotným názvem Lanýž. Nikde jinde než tady tahle piva neochutnáte.

Voda dává pivu charakter

Za zdejšími pivy stojí sládek Aleš Suchopárek, který tu před čtyřmi lety začínal jako elév pod dohledem zkušeného sládky Marka Mikundy. Není to tak dlouho, co mistr uznal, že jeho žák už dosáhl také mistrovství, a odešel na Boží Dar, kde sládkuje v pivovaru Červený vlk. Aleš ještě spolu s Markem doladili dědictví po předešlém sládkovi – výčepní desítku a ležáckou dvanáctku. Když Aleš osaměl, začal uvažovat o rozšíření portfolia. Vznikly nové receptury a škála piv narůstala. Specifikem pivovaru je extrémně tvrdá voda, které je tu v okolí všude. Má téměř až charakter burtonské vody, která je ideální pro piva svrchně kvašená, zato spodní kvašení je trochu boj. Ležáky se musí hodně dochmelovat a také déle zrají, což ale vede k chuťové jedinečnosti Lanýže. Bylo tedy nasnadě, že zkusit tu vařit ejly bude dobrý nápad. První byla jedenáctka SummerAle. Ta se vaří od května do konce září. Základem

ale zůstalo spodní kvašení. Aleš připravil dosti komplikovanou recepturu na speciál, výroční dvanáctku, svatováclavskou. Ta je jinak chmelená než klasická dvanáctka Lanýž a také se dělá z úplně jiných sladů.

Příběh téměř „penicilínový“

Na zimu se pak dělají silnější piva. Základem je polotmavá zemitá třináctka. Stoupající obliba polotmavých piv, pak Aleše dovedla k vytvoření letní alternativy, polotmavé ležácké jedenáctky. Tohle načervenalé pivo je vařeno ze sladů, které mají minimum karamelu – takže chutná i těm, kteří si na tmavší piva nepotrpí. Další zimní piva jsou čtrnáctka IPA a čtrnáctka ležák. V době, kdy jsem Alešovi nakukoval přes rameno, právě dovařil sedmnáctku a začal ji spílat. Tohle zajímavé pivo je jednosladové, výhradně z pšenišského sladu, chmelené třemi druhy

chmele, dvěma jen na dochucení. S jeho vznikem se pojí příběh až neuvěřitelný. Původně šlo o to, vyrobit silné pivo jako základ pro pálení pivovnice. Aleš vytvořil velmi jednoduchou recepturu, uvařil pivo, které krátce zráló – a volalo se do pálenice, kdy ho mohou přivést. Jenomže pálenice měla plno, nejdřív prý za měsíc. Pivo tedy putovalo do tanku, kde měsíc zráló. Zvědavost ale perlovodským nedala, a tak ochutnávali. To pivo bylo den po dni lepší a po měsíci úplně skvělé! Do pálenice tedy putovala jen jeho část – výbornou pivovnici je možné si v restauraci koupit – zbytek se dostal na čep. Portfolio doplňuje ležák čtrnáctka zvaný „Vánočka“, tedy hutný perníkový Lanýž určený pro dobu adventu a Vánoc. Před časem pivovar pořídil přetlačné tanky a instaloval je nad výčepem. Zkrátí tak cestu piva o plných čtyřicet metrů. Kdo o pivu něco ví, tomu je jasné, že to pěnívému moku velmi výrazně prospívá. Piva z Perlové vody jsou také hrdým držitelem certifikace České středohoří Regionální produkt.

Emeran, pivo z Krušných hor

Myslím, že kdo někdy četl Bránu, zná Klíny, sportovní středisko v kopcích nad Litvínovem. Už jsme tu sjezdovali, běžkovali, jezdili na kole, na fatboyi, na bobové dráze, dokonce jsme létali přes údolí na Zipline, jedli jsme tu...

Ale že mají Klíny svůj vlastní řemeslný pivovar se stříbrnou vodou, o tom jste se zatím dozvěděli jen letmo. A to se musí napravit. Pivo Emeran, z pivovaru, který přiléhá k hotelu a restauraci stejného jména, má totiž stále lepší pověst a mnohý sportsman si odtud odváží jeho chuť na patře jako jeden z masivních zážitků.

Voda, kterou čistí stříbro

Voda je základ, říkávají pivovarníci, ta dává pivu duši. A právě voda je největším bohatstvím pivovaru Emeran. Má opravdu skvělou kvalitu, dost možná i proto, že vrt, který ji přivádí na povrch, prochází prastarými stříbrnými žilami. Stříbro se tu ostatně hledalo i těžilo už od prvních let 17. století. Bývalo tu několik dolů a vy si, prosím, zapamatujte jména alespoň dvou, které byly nejbližší – V Tichém údolí, na dohled od klínských sjezdovek. Kníže nebes a Svatých tří králů. Proč? Inu protože právě tak se jmenují dva pilíře portfolia pivovaru Emeran. Na počest tradici dobývání rud. Tohle pivo totiž dělají lidé, kterým jejich kořeny nejsou lhostejné. Vratme se ale ke stříbrné vodě. „Z té je prostě radost vařit, tu nám závidí leckterý pivovar,“ říká mladý sládek Miroslav Smolák. Z pivovaru je výhled na protější restauraci. Na chvíli s Miroslavem ztichneme a zadíváme se na dvojici mužů,

kterí si právě připíjejí orosenými půllitry. „Kníže nebes,“ hlesne sládek a spokojeně se dívá, jak mužům chutná.

Úspěšná sázka na české suroviny

Kníže nebes je ležák, světlá dvanáctka, nejpopulárnější Emeran. Je lehce sladovější, hutnější, příjemně hořký. Jeho báze je česká – plzeňský slad, žatecký poloraný červeňák. V tanku odpočívá minimálně pět týdnů, než je pivovodem puštěn přímo na pípu. Svatých tří králů je černé pivo. Také spodně kvašené, třináctka, tedy trochu silnější, lehce karamelové, trochu čokoládové – pořád ale pivo a věřte, že dobré. I to je vařené převážně z českých chmelů – ty vídeňské jen dobarvují. Miroslav ale neustrnul na pivech, které zdědil po svém předchůdci. Doladil je a přidal další dvě. To první se nevaří, ale

míchá. Dvacet procent černého a osmdesát dvanáctky a na každých padesát litrů půl kila medu. Pak ještě dva týdny odležet a je tu Bzzz! Beer, tedy mimořádně pitelné medové polotmavé.

Na lyžích nebo na kole, pivo chutná vždycky

Zbývá ještě Biker. Cyklisty se to na Klínech jen hemží – dokud neleží sníh, míhají se tu v celých houfech. A mají žízeň. Proto desítka, svrchně kvašená, z amerických chmelů, letní pivo, svěží, s nádechem citrusů. Biker jako jediný není na čepu, stáčí se do lahví a putuje spolu s cyklisty jednak po singltrecích, ale i po cyklostezkách rozbíhajících se od areálu. „Ještě by to chtělo něco pro lyžaře, zimní speciál. Už ho mám v hlavě, brzy se do něj pustím,“ usmívá se Miroslav. Tak tedy, jak říkají pivovarníci – Dej Bůh štěstí!

Naturální nanovinařství

Když jsem se chystal zajet na svahy Lovoše, kopce dominantně shlížejícího na Lovosice, a vyhledal tu vinařství s názvem Charlie-VinumCelebratum, zarazil mě na internetu termín „nanovinařství“. Karel Stejskal, který vložil do názvu vinice svou přezdívku Charlie, tu dokonce psal o nanovinici, nanotýmu a nanosklepu. O vínu píšu dlouhá léta (a ještě déle ho s láskou piju), ale na tenhle termín jsem tedy ještě nikde nenarazil. Po cestě má zvědavost rostla každým kilometrem.

Vinice na zahrádce

Ještě než jsem se ale mohl dozvědět odpověď, vyrazila mi dech jiná věc. Na svahu Lovoše je vilová čtvrť. Jeden z mnoha domků se zahradou se ale výrazně vymyká. Zatímco okolní mají na zahradě tújky, pergoly a bazény, tady se ježí vinice. Na zahrádce. Tisíc metrů čtverečních, pět set hlav. Po dvou třech keřích od zdejších typických odrůd, většinu však tvoří burgundy, konkrétně rulandské šedé a rulandské modré. Ty sem patří už od 15. století. Ne ovšem přímo na tuhle viničku, neboť tu Karel Stejskal vysázal v roce 2012 a o tři roky později poprvé sklízel hrozny. A jak je to s tím nanovinařstvím? Nanotechnologie pracují, jak známo, v mikro rozměrech. Charlie tedy v nadsázce říká své vinici (která je dost možná nejmenší na světě) nanovinice, týmu, který tu pracuje nanotým – tvoří ho jen Karel sám, sklepu nanosklep – a tak dále a tak podobně.

ními jílly a opukou. Při pěstování, ale i zpracování jsou vyloučeny herbicidy, postřiky lze provádět jen výluhy z bylin, třeba z kopřiv – efekt je ale pouze preventivní. Napadne-li hrozny choroba, není téměř pomoci. Nepřidávají se vyšlechtěné kvasinky v prášku, které zaručí výsledek, spoléhá se jen na kvasinkové kmeny přítomné na vinici nebo ve sklepe. Proces kvašení rozjedou jakékoli kvasinky pak se ale musí přidat ta jediná podstatná, *Saccharomyces cerevisiae*, a ta se buď dostaví, nebo ne. Pokud ne, víno neprokvásí. Dalo by se tedy říci, že Karel a s ním i ostatní naturalisté jsou rukojmími počasí a podmínek. Proč to

všechno? Kvůli přirozenosti růstu, zpracování i chuti vína. Jedna dobrá rada – nesrovnávejte naturální vína s těmi ostatními. Je to něco tak odlišného, že srovnávání není namístě. Tahle vína nemají tropické ovocité tóny – kde by se tu taky vzaly bez přidání zmíněných vyšlechtěných kvasinek? Jsou absolutně autentická. Stojím u akátového sudu, v němž zrála Karlova chloubka Grinor. Je to cuvée šedé a modré rulandy, půl napůl. Zlatavá barva, nádherný buket. A chuť? Jiná. Ale omamná a dlouhotrvající. Moc pěkné víno.

Všechna Karlova naturální vína se navíc nově na sklonku roku zařadila do rodiny certifikovaných produktů značkou České středohoří Regionální produkt.

Naturální vína zpod Lovoše

Daleko zajímavější ale je, že Karel je zánícený a ortodoxní naturalista. On a ještě tři další vinaři z blízkého okolí jsou jedinými výrobci naturálních vín v celé litoměřické podoblasti. Co to vlastně znamená? V první řadě obrovské riziko. Naturalisti se snaží vínu nepřekážet, neznásilňovat ho ani z něj nedělat něco, čím není. V Karlových vínech je jen a jen to, co je obsaženo ve zdejším terroiru tvořeném vulkanickým čedičovým podložím se svrch-

Vinice s nejkrásnějším výhledem

Pro věci neznalé je jen velmi těžko si představit, že v Březně, pouhých deset kilometrů od Chomutova a stejně daleko od elektrárny Tušimice může zráť réva, ze které rodinné vinařství Němeček vyrábí skvělá vína. Jedno z nejzápadnějších vinařství u nás je opravdu rodinné. Po předání koruny a žezla z otce na syna dnes vinařství spravuje syn Lukáš Němeček se svou manželkou Kristýnkou.

Dědictví cisterciáků

Karel Němeček, který se ovocnářstvím a vinařstvím zabýval už koncem osmdesátých let, tehdy ještě na půdě státního statku sídlícího na zámku ve Vičicích, byl svědkem nápadu založit na svazích nad sousední vsí Stranná vinici. Bylo to místo excelentní a jeho výjimečnost se potvrdila, když se ukázalo, že tu víno pěstovali už někdy v polovině 19. století cisterciáci, a to byli nějací znalci vína a jeho pěstování! Když si pak v roce 2011 Karel Němeček jednu z vinic pronajal a ještě téhož roku vyprodukoval svou první láhev, netušil, že za nějakých osm let vinici koupí a od státního půdního fondu přikoupí ještě jednu, jen o pár kroků níž na nádherném jižním svahu, chráněném před větry. Dohromady dva hektary, na kterých dnes plodí necelých šest tisíc keřů. Pozoruhodný terroir tvoří hluboká vrstva černozemě s příměsí písku.

Na svahu nad Ohří

Jedna věc je ale zcela výjimečná – výhled na údolí. Právě v tomhle místě vytváří řeka Ohře mohutný meandr. Býval tu ostrov vytvořený dosti pitoreskním způsobem. V roce 1820 sjel do řeky kostel i s celou vesnicí. Původní

obec Stranná neodolala nestabilnímu svahu a odporovala se dolů. Dnes od scénérie blyštivé řeky neodtrhnete oči. Je to jedno z nejkrásnějších oherských zákoutí. A jen tak mimochodem, za řekou už se k nebi tyčí sloupy chmelnic! Chmel a réva tu žijí ve vzácné symbióze. Co tu Němečkové pěstují? V drtivé většině bílé odrůdy. Na dolní vinici především müllerku, na horní zase kerner, nepříliš běžnou odrůdu, která byla vyšlechtěna křížením trojinského vína a rýnského ryzlinku. A právě z téhle révy vyrábějí Němečkové svůj klenot zrající v dubových sudech. Nečekejte žádný barrique, dub víno jen lehce ovoní, ale výsledek je jedinečný.

Víno jako životní styl

Němečkové jsou stylem své práce někde mezi vyznavači bio a konvenčními vinaři. Pracují v režimu integrované produkce, takže šetrně k životnímu prostředí. Třeba proti roztočům tady mají místo postřiků dravého roztoče. Tahle rodina, to jsou vinaři především srdcem. Často od nich slyšíte, že jde spíše o životní styl a celoživotní koníček než o byznys. Jako malé vinařství – všichni pracují na vinicích i ve sklepě poté, co se vrátí ze zaměstnání – se cítí být na trhu spíše specialitou a svou produkci nechápou jako výrobu vín pro každého. Jejich zákazníci jsou převážně ti, kteří milují česká vína a ctí jejich jinakost, prostě ti, kteří už se propili k náklonosti k vínům s přirozenou kyselinkou.

Arrigō aneb nebojte se objevovat

Když se v roce 2020 otevírala restaurace Arrigō nedaleko děčínského náměstí, bylo skeptiků a škarohlídů rozhodně víc než optimistů. Koncept unikátní, neokoukané a luxusní gastronomie v Děčíně? Kdo sem bude chodit? Vždyť to bude jenom pro zpovýkané Pražáky a děčínskou smetánku... Uplynul rok a situace se obrátila. Děčín pochopil, že jakkoli tahle restaurace není pro každého, je pro daleko víc lidí, než se zdálo, a navíc, nabídka prvotřídní kuchyně tu prostě chyběla.

Bez chleba neodcházejte

Budova ARMEX LiveCentra ukrývá mnohé. Je tu fitness, fight aréna, čtyřhvězdičkový hotel, především ale gastronomické království Arrigō. V jednom prostoru tu vedle sebe funguje řemeslná pekárna (s nejlepším chlebem v kraji, za to dám ruku do ohně), bistro s nabídkou sendvičů i cukrárenských dobrot, kavárna a à la carte restaurace. Tomu všemu vládne mladý a ambiciózní šéfkuchař Marek Šterner pod občasným dohledem chef ambassadora Mirka Kaliny, jednoho z nejuznávanějších kuchařů u nás. Spolu vytvořili koncept, který nemá obdoby v širokém okolí. Marek Šterner téhle příležitosti uvěřil nato-

lik, že se do Děčína přestěhoval i s rodinou. Má zkušenosti z Pohlreichových restaurací – pražského Imperialu i švýcarské Tribeccy a výzvě představit Děčín světovou gastronomii se postavil opravdu čelem.

Pestrá škála chutí z celého světa

Koncept restaurace je vlastně velmi jednoduchý – poskytnout prostor pro objevování. Prvotřídní suroviny dovážejí zdaleka i z blízkého okolí. Vedle chobotnic, argentinských krevet nebo prvotřídních amerických mas čile spolupracují i s místními farmáři, od nichž pochází mléko, maso, uzeniny, kozí sýry, vejce... Menu se mění v závislosti na sezóně, třikrát čtyřikrát do roka. Princip objevů pronikl dokonce i do klasické obědové nabídky – vedle české kuchyně si tu můžete dát třeba stále populárnější havajské poke bowl. Když jsem se ptal Marka Šternera, nač by vás pozval, řekl: „Hlavně přijďte a objevujte. Nebojte se vyzkoušet, co neznáte. A věřte nám, že i netradiční a nečekané kombinace a fúze – třeba kuře s krevetami nebo carpaccio s nakládanými liškami – máme dokonale promyšlené a že vám to bude chutnat.“

Za sebe doporučuju U.S. Prime masa připravená na Jospier grilu a dochucená jen malonskou solí, lososa na cedrovém dřevu, chobotnici, mušle svatého Jakuba, těstoviny, samozřejmě vyráběné ve zdejší kuchyni, anebo zdejší nejoblíbenější jídlo – líčka na víně s fantastickým bramborovým pyré. A chcete-li něco vážně extra, zkuste jelení hřbet à la Rosiini, kde výraznou chuť zvěřiny doplňují delikátní foie gras... Nejlépe uděláte, když dáte na momentální rozpoložení nebo na doporučení šéfkuchaře, který rád zajde k vašemu stolu, aby se zeptal, je-li všechno v pořádku. A nebude to naučená fráze – tým Marka Šternera totiž o zpětnou vazbu stojí, protože jejich ambicí je dotáhnout koncept objevů k dokonalosti.

Monopol aneb klasika v moderním hávu

Tenhle dům na jedné z hlavních teplických tepen nepřehlédnete. Krásná fasáda s prvky secese kontrastuje s okolními prodejny ověšenými okázalými, ale povětšinou dost nevkusnými štíty a vývěskami. Jako by ten dům říkal – pojd'te dál, vejd'te do jiného světa, do světa první republiky, zapomeňte na shon hektické současnosti, buďte sami sebou, obklopeni jistotou a tradicí. Wellness hotel, restaurace a pivovar Monopol totiž takovým světem opravdu je.

Od kankánu k pivovaru

Minulost domu je slavná. Na sklonku 19. století tu fungovalo vyhlášené Varieté zum Schwan, tedy Varieté U Labutě. Do noci tu zaznívaly salvy smíchu a potlesku při kabaretních, tanečních nebo cirkusových číslech. Po válce tu býval obchodní dům, ale sláva domu vadla a interiéry chátraly. Až přišla rodina Schönbauerova a rozhodla se vybudovat tu pivovar s restaurací a hotelem. Náročná rekonstrukce skončila v polovině desátých let tohoto století. Dům vydechl

úlevou. Vrátila se mu jeho stará krása a zase do něj začali proudit lidé. Interiér nenechá nikoho na pochybách, jaká kuchyně se tu nabízí. Pivovarská, tradiční, prvorepubliková česká klasika, moderně prezentovaná, ale především velmi poctivá. Kvalita surovin je základ. Polotovary sem nesmějí, všechno si tu vyrábějí sami – od knedlíků po burgrové housky. Žádná chemie, jen přirozená dochucovadla – sůl, pepř a bylinky, které si kuchaři pěstují sami.

Kachna musí plavat! (A žebra taky)

Menu je stálé, mění se minimálně, vaří se k pivu a z piva, doplňující nabídka je sezónní. Naprostým hitem je konfitované kachní stehno s brusinkovým červeným zelím a šumavskými knedlíky, stejně jako hovězí burger z vyzrálého Chuck Roll v domácí bulce, se slaninou, sýrem cheddar, koktejlovou omáčkou, čerstvou zeleninou, cibulí a kyselou okurkou, podávaný s hranolky. Dáte-li si cokoli jiného, nespletete se také. Svíčková tu totiž chutná tak, jak chcete, aby

svíčková chutnala, pivovarský guláš z klížky je excelentní a k zauzeným vepřovým žebřům si prostě musíte dát některé ze čtyř zdejších piv – světlý ležák Monopol, polotmavou jedenáctku Karlík, případně stejně silnou Višňovou anebo chuťově skvěle vyváženou čtrnáctku ALE. To ale není všechno, protože ve wellness patře hotelu najdete také pivní lázně a druhou restauraci, jejíž kuchyně je postavená na grilovaných masech. A pokud jste teplotiči nebo blíže přespólní, zajděte k nám na nedělní brunch, který je ideální příležitostí pro rodiny s dětmi, příznivce divoké sobotní noci a také pro schůzky, kdy si můžete v klidu probrat vše důležité s delikátním pohoštěním.

Covid? A přece se točilo!

V každém čísle Brány bilancujeme úspěchy velmi čínorodé Filmové kanceláře Ústeckého kraje, kterou už dávno znáte pod zkratkou fkúk. Možná vás překvapí, že nejinak tomu bude i tentokrát. Přestože pandemie zavřela kina na celém světě, navzdory tomu, že všudypřítomné lockdowny znemožňovaly shlukování lidí. A že filmový štáb, zejména pak ten zahraniční, je pořádným shlukem lidí, to je asi každému jasné. Vidíte – a přece se točilo, a dokonce velmi!

Když maršál zavelí

Jak se totiž lidé museli držet doma, a to od San Franciska po Tokio, dívali se na televizi jako nikdy. A televizní společnosti na celé planetě včetně těch gigantických a globálních točily jako o život. Samozřejmě za zcela mimořádných opatření. Natáčení amerických štábů na nejrůznějších místech Brány do Čech chvílemi připomínalo složité strategické manévry. Vznikla úplně nová funkce Covid Marshalla, tedy covidového supervizora. Když se v Litoměřicích natáčel akční seriál s fantasy prvky *Extinction*, bylo možné vidět ho v plné práci. Čech Luděk Herda měl k ruce houf covidových bodyguardů a přísně hlídal dodržování vykoumaného systému barevných visaček. Červení se smí setkávat jen s červenými, ti jsou totiž nejdůležitější a pro natáčení nepostradatelní, ostatní barvy mají jiná jasně stanovená pravidla –

a buďte si jisti, že je všichni úzkostlivě dodržují. Ohrozit neukázněností nebo frajeřinou takovou produkci, no to už si každý rozmyslí. Do toho mobilní testovací tým, cestování protagonistů za očkováním do domovských zemí, tu a tam vynucená pauza kvůli karanténě... České štáby, které nemají ani zdaleka takové možnosti, raději natáčení odkládaly, ale nakonec se také vrátily. A tak se filmařský ruch v kraji vlastně nezastavil a chvílemi byl i mohutnější než v předešlých letech.

Vikomt de Valmont v Ploskovicích

Vedle už zmíněného *Extinction*, který se točil i v Mostě, Žatci a Postoloprtech, pomáhala fkúk s natáčením dalších světových projektů. Asi nejvýznamnějších bylo dvaadvacet natáčecích dnů seriálu americké televizní

společnosti STARZ, už bůhvíkolikátého zpracování filmařsky nesmírně inspirativního románu v dopisech *Nebezpečné známosti* (Formanová Valmonta jsme přece viděli všichni). Štáb putoval po čtyřech památkách Ústeckého kraje – natáčelo se na zámcích v Libochovicích, Ploskovicích a Roudnici i v doksanském klášteře. V létě mohli zažít malý šok místní i turisté v Srbské Kamenici a Všemilech, neboť bylo možné tu potkat zarostlého Adama Sandlera, hvězdu světového formátu. Jakub Procházka, jak se Adam ve filmu *Kosmonaut* z Čech jmenuje, točil hlavně ve Ferdinandově soutěsce řeky Kamenice, zázemí štábu ale bylo v nedalekém kempu U Ferdinanda, kde se překvapivě vstřícný herec tu a tam s kolemjdoucími i vyfotografoval. A to tu ještě byla k vidění i Carey Mulligan, no ano, Daisy z Velkého Gatsbyho, Adamova kolegyně na place. Točila se i německá pohádka *Trpasličí nos* – v Libochovicích a Ploskovicích, a také nová adaptace Remarqueova románu *Na západní frontě klid*.

Bude další Formánek!

Čeští filmaři se vraceli pomaleji a nepřívezli si s sebou covidového maršála, ale točili také. Třeba jeden z dílů seriálu *Ochránce* o školském ombudsmanovi se natáčel v areálu

Dvě slova jako klíč, foto: Petr Stuna

bývalé ozdravovny v Jetřichovicích. Slovensko-česko-ukrajinská produkce realizovala v Ústí psychologické drama *Obět'* slovenského režiséra Michala Blaška. Na Ústecku se také natáčel thriller české produkce s názvem *Stínohra*, který režíruje Peter Bebjak. No, a na podzim se vrátil i štáb režiséra Dana Svátka, na který nemohou zapomenout zejména v Petrohradě, kde se točila adaptace knihy „našeho“ Josefa Formánka *Úsměvy smutných mužů*. Tentokrát šlo o volné pokračování s názvem *Dvě slova jako klíč*. Znovu tedy bylo možné se potkat s Davidem Švehlíkem, Jaroslavem Duškem, Ivanem Fraňkem, Marikou Šoposkou, nově pak s další světovou hvězdou, polským hercem Danielem Olbrychským.

Ochránce © Česká televize – foto: Pavla Černá / Zuzana Páchová

Kraj podporuje filmaře

Fkúk se vážně nezastavila ani na chvíli. A krajští radní si toho velmi dobře všimli. On totiž příliv filmařů do regionu znamená přímou a okamžitou podporu místní ekonomiky, protože filmaři tu utrácejí peníze, poskytují krátkodobé pracovní příležitosti, využívají místní odborníky k výrobě mnohého, bez čeho se filmování neobejde například součástí filmové stavby. Navíc tu spí, jedí... Upřímně, že si toho radní všimnou, by koneckonců nebylo nic tak podstatného, kdyby ovšem z téhle jejich pozornosti nerezultovala úplná novinka – pobídkový systém Ústeckého kraje, přesněji dotační program na podporu audiovizuální tvorby v kraji. V loňském roce tak filmaři získali na natáčení dva miliony korun. K čemu to? Úplně laicky řečeno – my ti přidáme na natáčení filmu peníze a ty přidáš něco ze svého a to všechno utratíš u nás v kraji. Jde hlavně o podporu hraných filmů a seriálů.

Seriál Extinction, foto: fkúk

Po stopách Pyšné princezny

Vedle práce filmových štábů se ale v Bráně do Čech odehrály i jiné aktivity související s filmem. Jestlipak byste dokázali odpovědět na otázku, jaký český film natáčený v Českém Švýcarsku je nejslavnější? Hloupá otázka, to dá rozum, že *Pyšná princezna*. K Dolskému mlýnu, kde se točilo několik scén, míří turisté už dávno. Teď mají úplně novou příležitost vydat se po stopách Aleny Vránové a Vladimíra Ráže. Národní park České Švýcarsko totiž realizoval novou naučnou stezku Česká silnice, která vede z Vysoké Lípy do Zadních Jetřichovic. Je úchvatná. A právě na ní kromě pozůstatků pravěkých sídlišť, připomínek tradičních lesních řemesel nebo třeba zaniklé osady Zadní Jetřichovice najdeme i znovu vystavěný filmový uhlířův domek z oblíbené pohádky s dřevěnými plastikami dvou medvědů.

fkūk.

Filmová kancelář Ústeckého kraje

Hřebenovka HŘEBENOVKA Českým Švýcarskem

Letos čeká všechny české poutníky velká výzva: dálkový trek Hřebenovka Českým Švýcarskem. Nazujte tedy boty, sbalte pláštěnku a vyrazte třeba hned, protože modřínové a březové háje na Sněžníku právě obrazily zelení, ledová voda v Křinici už si brousí břitvy na znavené nohy poutníků a slunce nad Jetřichovickými vyhlídkami se chystá vlézt vám navečer do toho nejuchvatnějšího záběru.

Hřebenovka Českým Švýcarskem vznikla díky spolupráci Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko, Klubu českých turistů a Ústeckého kraje. Když se v roce 2021 dostavěl nový turistický most převádějící pěší, cyklisty i běžkaře přes rušnou silnici na Stožeckém sedle, došlo tím zároveň ke zcelení kdysi slavné, ale válkou a poválečnými desetiletími rozdělené a polozapomenuté dálkové turisticky značené trasy Modrá Hřebenovka, nejdelší a nejstarší svého druhu v české historii. Ta měla v první půli minulého století celkem dvanáct set kilometrů a vedla z Aše až na Praděd.

Dnešní Hřebenovka prochází krajinou Českého Švýcarska od úpatí Krušných hor až pod Luž, přesněji z Petrovic na Stožec, a má celkem sto kilometrů. Klikatí se kolem turisty nejoblíbenějších míst, tak abyste nepřišli

o možnost je navštívit, zároveň ale volí i méně frekventované stezky a dosud málo známé pohledy do kraje.

V loňském roce navíc k Hřebenovce vznikl komplexní průvodcovský web, na kterém najdete vše, co budete k cestě potřebovat. Trasa je tu rozdělena do celkem šesti etap, které mají délku od jedenácti do třidvaceti kilometrů a začínají i končí vždy s ohledem na dnešní potřeby turistů. Tedy například na místech, kam se dá dobře dojet veřejnou dopravou, případně v klidu zaparkovat. Ať se chystáte vyrazit na cestu ze směru od Prahy, Liberce, Mladé Boleslavi, nebo dokonce ze sousedního Německa, zapomeňte auto s klidem doma a nechte se svést. Zažijete toho

mnohem víc, potkáte nové známé a ochutnáte bez obav řízná piva z řemeslných pivovarů nebo regionální destiláty.

Je jenom na vás, jak si hřebenovku užijete. Můžete si ji dávat po troškách, můžete ji projít celou – spát, jíst a pít je kde. Stačí se jen rozhodnout – a jít. Kde začít? Vlastně kdekoli, ale nejlépe na začátku. Hřebenovka přiběhne z Krušných Hor a skrz Petrovice dorazí až do vesničky Tisá. A právě tady, v labyrintu dvou nádherných skalních měst Tiských stěn, začíná se počítat slíbená stovka kilometrů.

Přes podivuhodné dno skalního hrnce, osadu Ostrov, kde se ze břehu kaskády rybníčků budete dívat na všude kolem se zdvíhající skalní stěny, doputujete až ke druhé nejstarší kamenné rozhledně Česka na vrcholu Děčínského Sněžníku. Co odtud uvidíte, na to nedokážete zapomenout. Pak dolů, táhlými lesy až k děčínské zoo a k vyhlídkám na Děčín a odtud po stezce vedoucí po hraně Labského kaňonu, která vás každou chvíli zavede na místo, odkud máte Labe jen pro sebe, přes barokní vyhlídku Belveder až k ústí říčky Kamenice, do Hřenska. Teď rozhledna v Janově s panoramatem Pravčické brány a nekonečné hradby skalních stěn, prudce dolů, na dno soutěsek Kamenice. Přes skalní hrad Šaunštejn a Jetřichovické vyhlídky, půvabným Pavliným údolím a skalní puklinou Úzkých schodů až ke břehům říčky Křinice a východní branou Českého Švýcarska, elegantním městečkem Krásná Lípa, do Lužických hor. Ještě vás čeká jedna z nejpůsobivějších českých křížových cest v Jiřetíně pod Jedlovou, na které vás už vyhlíží další kamenná rozhledna prozrazující, že ke zdolání stovky už to máte jen kousek... Tak jděte na to. Je totiž jen málo míst, kde můžete zažít 1000 krás na 100 kilometrech.

Po celém kraji bez starostí

Stává se mi dosti často, že mě zastaví turista a s poněkud nevěřicným výrazem se mě zeptá, co to tady u nás jezdí za zelené autobusy, že mu nejde do hlavy, jak často a na kolika místech je vidí. Na tuhle otázku odpovídám rád, protože na dopravní systém Ústeckého kraje jsem vážně pyšný. Už jsem toho v téhle zemi projel hodně, ale v žádném jiném kraji jsem tak ucelený, promyšlený a funkční systém veřejné dopravy neviděl. A nejsou to jen autobusy, doplňují je cyklobusy, vlaky, lodě... V Bráně do Čech prostě, když člověk chce ušetřit přírodu zplodin svého čtyřkolého miláčka, může se bez obav svěřit do péče řidičům, strojvedoucím a kormidelníkům – a bude spokojen.

I když vás to zaráží - auto nechte v garáži

Kdepak, to není žádná legrace, dokázat provázet systém veřejné dopravy tak, aby vyhovoval lidem, kteří tu žijí i těm, kteří sem jezdí za poznáním a rekreací, ať už jde o chalupáře, nebo nárazové turisty. A tak se kombinují páteční, obslužné a turistické linky a ono to, pohledem naprostého laika – funguje! Veřejná doprava nikdy nemůže uspokojit každého a být všudecky tam, kde ji člověk zrovna potřebuje. Měla by ale být co nejlepší alternativou k dopravě individuální a – zejména v turisticky exponovaných oblastech – by měla nabídnout dokonce lepší řešení. Vezměte si třeba Dráhu národního parku v Českosaském Švýcarsku. To je příklad systému, který umožní turistovi dojet vlakem ke všem největším atrakcím obou národních parků doslova na dohled a zároveň umožní lidem žijícím v nejsevernějších

výběžcích Česka, aby se dostali za prací nebo vzděláním rychle, komfortně a ve smysluplných intervalech. A když k tomu přidáte síť autobusů, cyklobusů a lodní dopravy, je vážně nesmysl trmácet se sem autem.

S jednou jízdenkou kamkoli chcete

A teď to nejlepší – nejenom, že spojení do všech koutů kraje je dobré a návaznost je zaručená, pokud dodržíte jednoduché pravidlo – můžete na jedinou jízdenku jezdit po kraji vlaky včetně nostalgických motoráček na vyhlídkových tratích, autobusy, cyklobusy, městskou hromadnou dopravou i loděmi. Jaké je to pravidlo? Musíte zvolit cestu buď nejkratší, nebo s nejmenším počtem přestupů, nejkratší přestupní vzdáleností, nebo s časově nejvýhodnějším spojením. Jinak řečeno – nesnažit se systém očurát, ale využít. Nově přitom můžete po dobu platnosti jízdenky cestovat mezi místem odkud vyjždíte a cílem Vaší cesty oběma směry. Dokud jízdenka platí, můžete tedy jet tam i zpět. Jízdenka platí dokonce i na vybraných linkách pražské, respektive liberecké integrované dopravy! A teď – řeknete si jízdenka, ale žijeme přece v jednadvacátém století, tak to ona nejspíš nebude jen papírová. A taky že není – můžete cestovat i s elektronickou bezkontaktní čipovou kartou anebo s jízdenkami z mobilní aplikace DÚKapka. To je vůbec báječná věc, tahle aplikace. Stáhnete si ji prostě zadarmo do mobilu a pak v ní nakoupíte jízdenky, vyhledáte si nejlepší spoj, zobrazí momentální polohu spoje a najdete tu i informace o aktuální situaci v cestování veřejnou dopravou včetně zpoždění, výluk a omezení... A je přehledná, uživatelsky vstřícná a báječně funkční. Nikam nemusíte, všechno máte doslova v kapse.

Cestuje od rána do večera

A teď ta nejlepší vychytávka – jednodenní síťová jízdenka DÚK. Koupíte jednu a cestujete celý den. Vaše cesta se díky ní navíc může výrazně zlevnit, zejména pokud budete cestovat dále, více dopravními prostředky, nebo počítáte i se zpáteční cestou. Už jsem se zmínil o lodích – to je vůbec speci-

alita Ústeckého kraje, protože zdejší integrovaný dopravní systém je jediný v Česku, který zahrnuje i dopravu po vodě. A je to zážitek, tyhle plavby, to mi věřte. O prázdninách můžete linkou T 91 plout z Ústí nad Labem do Litoměřic a Roudnice nad Labem a mimořádně i do Mělníka. V září a říjnu pak toutéž linkou z Ústí do Litoměřic a Nučnic a navíc ještě lodní linkou T92 z Ústí do Děčína a Hřenska a mimořádně pak až do Bad Schandau, srdce Saského Švýcarska. Pokud jste cyklisté, nemáte možná nejlepší zkušenosti s pokusy dostat kolo do hromadné dopravy. V Bráně do Čech můžete tyhle starosti hodit za hlavu. Většina regionálních vlaků a autobusových linek DÚK kola přepravuje. Na železničních linkách T8 a U7 jezdí cyklovlak a na několika desítkách autobusových linek je během letní sezóny zajištěna rozšířená přeprava jízdních kol s vletem nebo nástavbou pro přepravu kol. A jen tak mimochodem, kolo s vámi pojedje jen za 25 Kč.

Turistická svezení

Doprava Ústeckého kraje provozuje celkem jedenáct železničních linek. Pokud můžete, jeďte jimi, je to krásné. Začneme vláčky a motoráčky. Třeba legendárním „Hurvínkem“ po Českokamenicku nebo do Zubnic, na Podřipsku zase „Ponorkou“

a na Doupově pak „Orchestriem“. České středohoří uvidíte z úplně jiné perspektivy při cestě po legendární Švestkové dráze, do hor se vydejte Vejprtskou horskou dráhou nebo po Moldavské železnici a není to zase tak dlouho, co můžete usednout do Oparenského expresu a vydat se z Litoměřic přes Lovosice, Oparenským údolím přes hrad Oparno až do Chotiměře. Vlak Českého Švýcarska vás zase zaveze idylickým údolím říčky Kamenice na lesní nádraží pod horu Jedlovou, západními Lužickými horami do Krásné Lípy a svehrepou krajinou Českého Švýcarska až do Mikulášovic. Z Ústí do Děčína vás po pravém břehu Labe poveze nebo jen kousek popoveze Cyklovlak U7 podél Labe, který je ideálním doplňkem výletu po Labské stezce. Autobusovými linkami 434, 436 a 438 se zase dostanete až do hlubin národního parku České Švýcarsko, a to po celý rok, včetně zimních měsíců. Když k tomu přidáte mezinárodní jízdenku Labe-Elbe, se kterou se můžete vydat do Saská a využít ji ve vlacích, autobusech, městské dopravě (třeba v Drážďanech nebo Míšni), na přívozech a dokonce i v historické tramvaji jezdící do skal, je jasné, že Brána do Čech je země hromadné dopravy zaslíbená.

Letiště Dresden International – vaše brána do severních Čech

DRESDEN
INTERNATIONAL

MITTELDEUTSCHE AIRPORT HOLDING

Společnost Flughafen Dresden GmbH je dceřinou společností akciové společnosti Mitteldeutsche Flughafen AG se zhruba 1,7 milionu cestujících ročně (2017). Spádová oblast letiště Dresden International, letiště krátkých cest, zahrnuje kromě německých regionů Saska a jižního Braniborska také severní Čechy v České republice a Dolní Slezsko v Polsku.

V letovém řádu naleznete atraktivní spoje do důležitých leteckých křižovek v Německu a Evropě – jsou to: **Amsterdam** (KLM), **Barcelona** (Germania), **Basilej** (Easyjet), **Düsseldorf** (Eurowings), **Frankfurt nad Mohanem** (Lufthansa), **Köln/Bonn** (Eurowings), **Moskva-Šeremetěvo** (Aeroflot), **Mnichov** (Lufthansa), **Stuttgart** (Eurowings) a **Curych** (SWISS).

Letiště Lipsko/Halle, které je také součástí akciové společnosti Mitteldeutsche Flughafen AG, kromě toho nabízí lety z/do **Istanbulu** (Turkish Airlines), **Londýna-Stanstedu** (Ryanair), **Moskvy-Domodědova** (Rusline) a **Vídně** (Austrian Airlines).

Doby čekání jsou na přestupních letištích zpravidla krátké a velký počet navazujících letů z/do Drážďan, resp. Lipska/Halle umožňuje flexibilní plánování cesty.

Kromě toho směřuje jak z Drážďan, tak z Lipska/Halle mnoho přímých letů do oblíbených prázdninových cílů u Středomořího moře, Atlantiku, Rudého nebo Černého moře. Patří mezi ně takové destinace, jako jsou například **Atény** (pouze z Drážďan), **Bastia** (pouze z Drážďan), **Dubaj**, **Hurghada**, **Lamezia Terme**, **Malta**, **Monastir**, **Marsa Alam**, **Palma de Mallorca**, **Reykjavík** (pouze z Drážďan), **Petrohrad** (pouze z Drážďan), **Tivat** (pouze z Lipska/Halle), **Tenerife**, **Varna** a mnoho dalších.

Přímé napojení drážďanského letiště na dálnici A4, téměř 3 000 parkovacích míst v blízkosti terminálu a kompaktní terminál se stanicí rychlodráhy a konferenčním centrem představují ucelenou koncepci umožňující pohodlný příjezd a odjezd či konání konferencí a zasedání. Po dálnici A4 a A17/D8 lze za zhruba 45 minut dojet z Drážďan do severních Čech. Na hlavním nádraží v Drážďanech mohou cestující přestoupit z linky rychlodráhy S2 z letiště na spoje směřující do České republiky. Jízda z letiště na hlavní nádraží trvá pouze zhruba 20 minut. Kromě toho jezdí na drážďanské letiště z Prahy několikrát denně moderní žluté autobusy společnosti Regiojet.

Jak ukazují průzkumy, letiště boduje také svým kultivovaným vzhledem a vstřícným a kompetentním vystupováním svých zaměstnanců. V letištním obchodě „Gate 14“ mohou cestující a návštěvníci zakoupit drobné občerstvení, nápoje, suvenýry, cestovní potřeby a naleznou zde spoustu originálních nápadů na dárky.

Své oblíbené prohlídky nabízí drážďanské letiště také v českém jazyce (rezervace na petra.vetrakova@dresden-airport.de). Poutavá prohlídka zahrnuje návštěvu terminálu, bezpečnostní kontrolu, jízdu autobusem k odbavení letadla a návštěvu letištního hasičského sboru. Rezervace je bezpodmínečně nutná.

Letový řád, on-line cestovní kancelář, rezervace parkovacího místa:

www.dresden-airport.de

www.letiste-drazdany.cz

www.unser-flughafen.com

Letištní informace:

Telefon: +49 (0)351 881-33 60

E-mail: information@dresden-airport.de

Objevte
své
království

SCHLÖESSERLAND SACHSEN

schlösserlandKARTE

PLATNOST 1 ROK 40 € | 10 DNÍ 20 €

Na cesty se Zemí zámků 1 vstupenka – 50 objektů

Tip na
dárek

- Opravňuje k libovolně časté návštěvě 50 objektů
- Dvě děti do 16 let mají v doprovodu držitele karty také vstup zdarma
- Vstup zdarma na všechny trvalé výstavy
- Snížené vstupné na zvláštní výstavy
- Neplatí na akce

Upozorňujeme na omezenou otevírací dobu od listopadu do března

Objednávky na:

www.schloesserland-sachsen.de

[f /schloesserland.sachsen](https://www.facebook.com/schloesserland.sachsen)

[y /Schloesserland](https://www.youtube.com/Schloesserland)

SCHLÖESSERLAND SACHSEN

OLYMPIJSKÝ FESTIVAL u jezera Most

26. července – 11. srpna 2024

slavnostní zahájení už 25. července

50 sportů k vyzkoušení • vítání olympioniků
největší fanzóna • olympijský kemp
a vstupenky v prodeji

Jeden za všechny,
všichni na Olympijský
festival!

OLYMPIJSKÝ FESTIVAL
PARIS 2024

Institucionální partneři

most
ústecký kraj

Partneři Olympijského festivalu

TOYOTA

SKUPINA ČEZ

BILLA

ALPINE PRO

Česká televize

Český rozhlas

since 1910

